

RODNA GRUDA

Slovenija

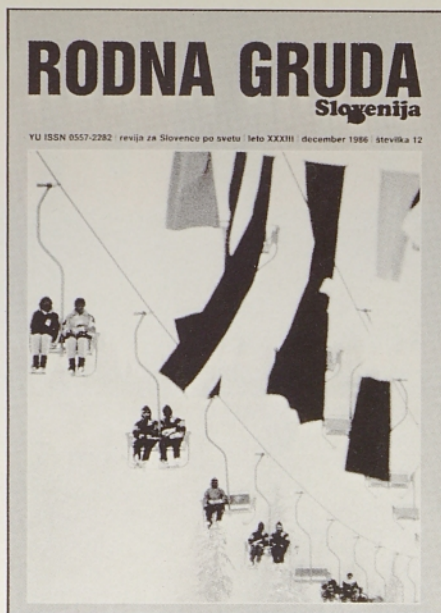
YU ISSN 0557-2282 | revija za Slovence po svetu | leto XXXIII | december 1986 | številka 12

VSEM BRALCEM,
NAROČNIKOM,
SODELAVCEM
IN PRIJATELJEM
NAŠE REVIJE
ŽELIMO

**SREČNO NOVO
LETO 1987**

UREDNIŠTVO RODNE
GRUDE
SLOVENSKA IZSELJENSKA
MATICA

Slika na naslovni strani:
V zimsko pravljico –
sedežnica na Krvavcu.
Foto: Janez Zrnec

Klopotčevo premišljevanje	1
Urednik vam, Vaša pisma	2
Dogodki	4
Gospodarske novice	6
Povprečni Slovenec '86	8
Slovenski gozdovi – mik zelene dežele	11
Lepote slovenskih vasi	12
Šel je med obrtnike	13
Konj je kot violina	14
Obilica narodnozabavnih not v Ptujju '86	15
Obnovljena Trubarjeva domačija	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije – Škocjanske jame	21
Slovenija v mojem objektivu	22
Slovenski običaji – Sv. Miklavž	25
Enkratno triglavsko doživetje	27
Polarni sij nad slovenskimi izseljenci	28
Slovenski Parižani na obisku	32
Ivan Dolenc: Vojne še ni konec (I)	33
Ciril Bergles: Ellis Island	35
Pavla Gruden: Tebi eno	35
Naši po svetu	36
23. konvencija SNPJ	37
Od Porabja do Čedadada	38
Ob 90-letnici Kristijana Bavdaža	39
Materinščina – Usoda slovenskih priimkov	41
Domače viže	42
Slovenski dom	43

Številka 12 ● december 1986 ● letnik 33

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p.p. 169, Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednik

Ivan Cimerman

Oblikovanje

Janez Reher

Uredniški odbor

Jurij Holy, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik, Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Meta Vajgl, Matjaž Vizjak

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Rado Genorio, Andreja Kmecl, Anna Krasna, Milan Pogačnik, Drago Seliger, Mila Šenk

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)

Revija izhaja vsak mesec

Letna naročnina

Jugoslavija 1500 din, Avstrija 170 Asch, Avstralija 13 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija 420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM, Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija 25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr, Švica 20 Sfr, ZDA – U.S.A. 11 US \$, Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 23 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-107-140-727001-58963/47
pri LB-GB – Mestna hranilnica ljubljanska. Plačilo je možno z neposrednim nakazilom, s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica«, v priporočenem pismu ali v gotovini.

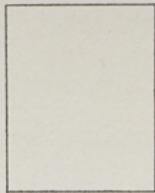
Poština plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Slovenija
Jugoslavija

Slovenska izseljenska matica

Cankarjeva 1/II p.p. 169
61001 Ljubljana
Slovenija – Jugoslavija

- Prosim, uvrstite me med redne naročnike revije Rodna gruda – Slovenija
- Naročam Slovenski koledar
- I wish to subscribe to the magazine Rodna gruda – Slovenija!
- I wish to order the Slovenski koledar.

Ime in priimek

Name and surname

Naslov

Address

Kraj in poštna številka

City and Postal Code

Država

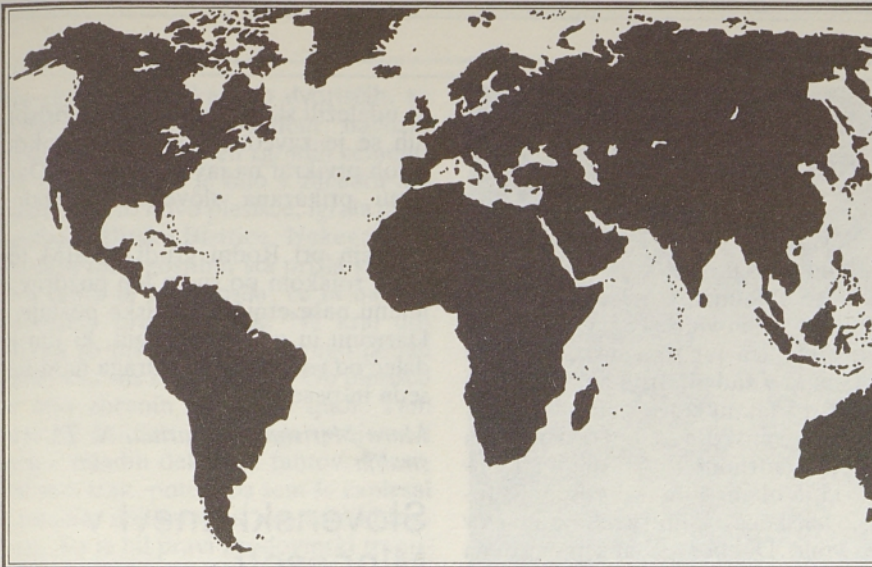
State

Podpis

Signed

Slovenija
Jugoslavija

od kod smo doma
where are we from
de donde somos

ERNA MEŠKO

Klopotčevo premišljevanje

Čudoviti mozaiki, ki jih občudujemo med znamenitostmi, umetninami, so sestavljeni iz samih malih, raznobarnih kamenčkov. Tako občutim, da se tudi naša sreča lahko primerja z velikanskim mozaikom, saj jo ustvarjajo neštete drobne radosti, ki se jih sproti pravzaprav komaj zavedamo. Ko pa nam ura življenja podari trenutke mira, da se z vsem srcem in z vso dušo zazremo na pot, ki smo jo že prehodili, tedaj začudeni opazimo, da je vse tisto težko, kar nas je trpinčilo, nekam zbledelo, a kakor od sonca ožarjena stopi pred nas paleta spominov na mnoga srečna doživetja.

Ko prestopimo prag novega leta, običajno s strahom pomislimo, kaj nam bo prineslo? So mejniki v letu, ki jih z radostjo pričakujemo in en tak mejnik je tudi »Velika mēša« sredi avgusta, ko je treba postaviti klopotce. Z vznemirljivim hrepenenjem pričakujemo ta dan, nekateri so tako neučakani, da privlečejo klopotce na svetlo že pred tem časom in če je vse v redu, zapoje ta gorički pevec in spomni vse tiste, ki niso tako zagnani, da bo treba pogledati, ali je tudi njihov klopotec brez okvare, da bo lahko naznanjal, da se grozdje »meca« in da bo treba plašiti ptiče, da nam ne bojo vsega pozobali.

Torej, po naši deželi že pristrčno odmeva pesem klopotcev. Lahen vetrič zaganja tiste male, tiste velike pa mora v oglašanje zagnati kar močna sapa . . .

Sedim v senci breze, pod katero je domiselno pripravljeno počivališče za avtobusne potnike. Tukaj se namreč ustavlja avtobus v Lahoncih in Ciril, ki

ima spricho vsake stiske srce na pravem mestu, je pripeljal sem tri hlode lepe mlade breze, jih položil na debele podvale in že je nastalo privlačno počivališče za potujoče. Nudi se jim priložnost, da lahko uživajo ob pogledu na zeleno okolico, na lepo obdelano zemljo z vinorodnim vencem nad njo, iz katerega prijazno kukajo mnoge hišice in pesem klopotcev jesensko izzveneva. Več kot 200 let stara murva v bližini otožno prisluškuje drobnemu brbranju malega klopotca na njenem vrhu, ki med ostarelimi vejami odmeva vse do njenih korenin. Joj, kaj vse bi imela povedati iz zgodovine njenega življenja in življenja tistih, ki so veselo skakljali pod njo in se veselili njenih vsakoletnih malij. Pogumno so plezali – rod za rodom – v njeno krošnjo in si medtem predstavljali, da plezajo na najvišjo goro sveta. Pa ne samo radosti, zrla je tudi nesreči v oči. Kako jo je žgalo, ko je ob njej gorela domačija, kako jo je skelelo, ko je tričetrtr ure tolkla toča, da se rane do današnjega dne niso skrile in kako je ihtela, ko so pred njenimi očmi odnašali preko hišnega praga nje, ki se jim je izteklo življenje, z delom, trpljenjem in ljubeznijo dovršeno . . .

Klopotec pa brbra na njenem vrhu in ji ne da misliti na svoj konec.

Leto, s katerim naše uredništvo zaključuje 33. letnik, je bilo za naše razmere sorazmerno mirno in brez kakih velikih pretresov. Uredniško delo pač že nekaj let teče po ustaljenih programih, o katerih bi lahko rekli, da so preverjeni tudi s strani naših stalnih naročnikov. Večkrat sem že zapisal, da smo veseli vaših pohval, prav tako pa smo veseli tudi vseh vaših kritičnih pripomb in verjemite mi, da mislim iskreno, če pravim, da jih je premalo. Prav te pripombe nam pomagajo pri načrtovanju še pestrejše vsebine revije, čeprav smo pri tem omejeni tako glede financ kakor tudi samih zmožnosti. Zavedamo se, da bi si želeli več živih stikov s tistimi ljudmi, ki so blizu tudi vam, vendar pa dva človeka, ki delava v uredništvu, pač ne zmoreva vsega dela, zlasti seveda ne tistega, ki ni odvisno samo od naju.

Slovenski izseljenci in tudi naši bralci živite v različnih razmerah, pač od države do države, različni pa ste si tudi v pogledih na svet, glede odnosov z matično domovino, v izobrazbi, po tem, iz kakšnih razlogov ste odšli v tujino. Razvrstili bi vas lahko v številne skupine. Vendar pa tega ne želimo, to tudi ni naš namen. Nam ste vsi enako dragi, obenem pa si želimo, da tudi med vami ne bi bilo omenjenih razlik. Seveda pa bi bili najbolj zadovoljni takrat, ko bi lahko naredili takšno revijo, s katero bi bili zadovoljni vsi. Kot ste nam nekateri že pisali, smo morda že na tej poti, dvomimo pa, da je ta cilj sploh dosegljiv.

Kako se je končalo leto 1986 za Slovenijo kot državo in za Jugoslavijo? Tisti, ki ste bili na obisku v domovini, ste lahko sami videli, da se še vedno ukvarjamo s premagovanjem gospodarske krize, katere viden odraz je tudi visoka inflacija. Počasi se kažejo obrisi pozitivnih rešitev, vendar pa pot tudi v prihodnje ne bo lahka, zlasti ne zato, ker je Jugoslavija trdno odločena, da bo to pot našla z lastnimi silami.

Vsem prijateljem naše revije, zvestim sodelavcem in bralcem tudi osebno želim veliko sreče v novem letu 1987!

Jože Trnava

Iz avstralskega Severnega teritorija

Ponovno se vam oglašam iz avstralskega Severnega teritorija, prilagam pa vam tudi fotografijo, ki je bila posneta ob peti obletnici etničnega radia 8 TOP FM v Darwinu. To pa je obenem tudi obletnica jugoslovanske radijske oddaje, ki v zadnjih treh letih vključuje tudi 15 minut slovenskih novic.

Jugoslovansko oddajo že skoraj vsa tri leta neutrudno vodi Dalibor Krajšek, ki je obenem tudi predsednik Jugoslovanskega kulturnega kluba v Darwinu. Dalibor pa ima poleg tega tudi nekaj zaslug pri izdajanju slovensko-avstralske revije Svobodni razgovori, ki jo ureja SALUK v Sydneyu, kot tiskarski strokovnjak pri tukajšnjem inštitutu za tehnologijo (Darwin Institute of Technology) pa nam obljublja tudi svojo dragoceno pomoč in izkušnje za v bodoče.

Fotografija predstavlja Theo Resulagic – Slovenko s hčerko Jasmino in mladim Hinkom Kostanjevcem, vse v gorenjskih narodnih nošah. Oba otroka sta bila učenca slovenske šole v Darwinu. Poleg njih je na sliki tudi administrator Severnega teritorija Commodore E. E. Johnston, A. M., O. B. E., ki je na tej proslavi spregovoril nekaj besed. Slovenska skupinica v narodnih nošah je bila v središču pozornosti in v pravi ponos vsem, ki so

Gorenjska narodna noša je bila ob obletnici jugoslovanskih radijskih oddaj prvokrat prikazana tudi v Darwinu v severni Avstraliji.

se udeležili slovesnosti. Večina prisotnih se je zavedala, da je bila tokrat sploh prvokrat na javnem kraju v Darwinu prikazana slovenska narodna noša.

Vsem pri Rodni grudi in SIM ter vsem rojakom po svetu lep pozdrav v imenu naše etnične radijske postaje v Darwinu in od vseh drugih, ki jim je daleč od rodnega kraja draga naša beseda in pesem.

Mara Mericka, Casuarina, N. T., Avstralija

Slovenski dnevi v Minnesoti

Oba z možem sva bila na potovanju po Kanadi in Ameriki. V začetku avgusta smo bili z United Slovenian Society Band na vseslovenskem dnevu v Chisholmu, kjer so odkrili spomenik slovenskim rudarjem in delavcem. Godba pa je igrala tudi v nekaj drugih krajih. Povsod je bilo lepo in zelo veselo.

Letos nisva prišla v Slovenijo, ker so nam rekli, da je potovanje po Evropi nevarno, malo pa tudi zato, ker nama je Slovenija včasih že malo tuja. Pogosto naju na potovanju moti, da ljudje premalo spoštujejo slovensko govornico. V Sloveniji je tudi veliko delavcev od drugod, ki ne znajo slovensko. Ali se res ne morejo naučiti? Opazila sva tudi, da sva v lokalih bolje postrežena, če vidijo, da sva Amerikanca.

Če bova živa in zdrava pa bova seveda ponovno prišla v Slovenijo prihodnje leto.

Marija in John Brodnick, Willoughby, Ohio, ZDA

Shod v Knežaku 1986

Na veliki šmaren, 15. avgusta je bil v Knežaku vsakoletni shod, ki je bil zame doslej najlepši in zanimiv tudi za celotno zgodovino vasi. Spominjam se še shoda pred osemdesetimi leti, v letu, ko sem odšel po svetu. Takrat je bilo žalostno zaradi revščine, s katero smo se otepal zlasti mladi. Obhajal sem ga v senci, še bolj žalostna pa je bila moja mama, ki mi ni mogla pomagati. Po moji vrnitvi iz Amerike pa je bil letošnji shod najbolj vesel v mojem življenju. Deležen sem bil tudi časti, ki si jih prej niti v sanjah nisem mogel zamisliti.

Nekdaj so imeli fantje zabavne plesne po dvoriščih, kjer je bilo dovolj prostora za majhno udeležbo, saj ni bilo ne avtov ne koles, ljudje pa so prihajali le iz bližnjih vasi. Zdaj so se mlajši fantje bolje pripravili in vse preuredili.

Da se ne bi potikali po dvoriščih, so zbrali denar, kupili cement, navozili pesek in v nekaj dneh zgradili cementno ploščo. Tako je bilo v začetku avgusta odprto novo plesišče, igrala pa je godba iz Ilirske Bistrice. Nekega dne, ko sem bil v gostilni, sta prišla k meni dva fanta in me prosila, če bi na dan otvoritve prerezal trak. Na kraj dogodka so me s konjsko vprego peljali skozi vso vas kot v paradi. Ob plesišču je bilo zbranih že veliko ljudi. Tam sem bil deležen ganljivega sprejema s strani mladih deklet in fantov. Prerezal sem trak, potem pa sem še zaplesal z mladim dekletom in to ameriški fox-trot. To je bil pravi zgodovinski trenutek vasi Knežak: najstarejši plesalec in najmlajša plesalka. V naslednjih dneh se je ob plesišču zvrstilo še več ansamblov iz Izole, iz Ptuja in ljudje so se zabavali kot že dolgo ne. Zame pa je bil ta dogodek prijetno presenečenje, obenem pa priložnost, da sem tudi sam nekaj prispeval k razvoju rojstnega kraja, kamor sem se vrnil po dolgih desetletjih življenja v tujini.

Rodno grudo berejo rojaki po vsem svetu, med njimi pa je tudi veliko domačinov iz Knežaka. Prav je, da o tem lepem dogodku vedo tudi drugi.

Frank Milavec, Knežak

Še o lepotah slovenskih vasi

Čas, v katerem živimo, nas s posebno naglico vodi naprej, naprej... Pri tem pa je vse, kar doživimo na poti, le trenutke dogajanja. Zato je velika vrednota, da ima človek spomin, ki se ob posebnih priložnostih vrača nazaj.

Tako se tudi mi izseljenci v spominih vračamo tja, kjer nam je tekla zibel, kjer nas je mati naučila prvo slovensko besedo. Ko prebiramo Rodno grudo, spomin že sam od sebe rodi nov spomin in v srcu nam je mnogo bliže tista domača, četudi zakotna vasica. Tak občutek doživimo, ko bremo rubriko »Lepote slovenskih vasi«. V Sloveniji jih je še mnogo, teh lepot in vasic, med katerimi je tudi tista ljuba, rojstna, domača vas, ki bi o njej rad slišal ta ali oni in se vsaj za trenutek povrnili k njej.

Zato nadaljujte s to lepo rubriko v veselje rojakom, ki še ljubijo rojstno deželo in materino besedo, in v spodbudo tudi tistim, ki so pozabili na svojo zibel in besedo, katero jim je vcepila slovenska mati.

Lep pozdrav vsem bralcem Rodne grude doma in po svetu!

Ivan Lapuh, Morwell, Vic., Avstralija

Jugoslovanski klub v Chicagu bo v letu 1987 slavil 65-letnico nenehnega uspešnega delovanja. Za ta jubilej pripravljajo člani vrsto proslav in družabnih prireditev. Na sliki: predsednik Jugoslovanskega kluba v Chicagu Emil Golub s chikaškim županom Haroldom Washingtonom. Za njima se vidi Nikola Predovic, blagajnik kluba.

Slovenski izlet ameriških mladincev

Mínilo je že nekaj tednov, odkar smo se vrnili s turneje po Sloveniji. Bilo je lepo in nimam pravih besed, s katerimi bi izrazila hvaležnost za vse, kar ste storili za nas. Gostoljubje Slovenske izseljenske matice je bilo nadvse. Obiskali smo Dolenjske Toplice, Kočevje, ogledali smo si kmečko ohcet v Ljubljani, obiskali smo Idrijo, kjer smo poskusili tudi slastne žlikrofe, nato pa smo si ogledali tudi Cerkno in bolnišnico Franjo. Vrnili smo se na Dolenjsko, tokrat v Šmarješke Toplice, ogledali smo si Bled, nato pa se odpeljali v Podčetrtek, si ogledali najstarejšo lekarno v Evropi – v Olimju, nato pa smo se prek Bizeljskega odpeljali v

Rogaško Slatino, bili pa smo tudi gostje ene od najlepše urejenih slovenskih vasi – Pišec, kjer so nam domače žene pripravile nepozabno gostijo, saj smo lahko poskusili več vrst potic, štrudlov in vseh drugih dobrot.

Pogosto so nam ob srečanjih s priznanimi gostitelji prihajale solze v oči, saj so domačini gostili pripadnike tretje in četrte generacije ameriških Slovencev, ki še vedno pojejo po slovensko in gojijo slovensko kulturo. Ob koncu turneje smo nastopili še na izseljenskem pikniku v Škofji Loki. Nekaj dni smo potem potovali še po Italiji, Švici in Avstriji.

Zahvaljujem se vsem uslužbencem Slovenske izseljenske matice, ki so nam tako izvrstno pripravili to turnejo, prav tako pa lepa hvala Kollandrovi potovalni agenciji, zahvaljujemo pa se tudi Tonyju Petkovščku, ki je pridno oglaševal našo turnejo. Izredno pomembna je bila tudi pomoč Janine in Edwarda Hribarja iz Chicaga, ki je bil povezovalc našega programa, pomagala pa nam je tudi Bojanka Premrl. Pri clevelandskem delu skupine nam je veliko pomagal tudi Alfred Žitnik. Hvala tudi našemu spremljevalcu s harmoniko Joeu Lachu in Elli Samanich, ki je prav tako pogosto zaigrala za razvedrilo. Hvala tudi vsem drugim, ki so s svojimi prispevki pomagali, da je sploh prišlo do te naše izjemne turneje – federaciji društev SNPJ, federaciji slovenskih narodnih domov, vsem društvom in posameznikom.

Marie Pivik, voditeljica krožka št. 77 SNPJ, Cleveland

Oveli rožmarin

*Božu Lončarju v spomin
ob prvi obletnici smrti*

*Ovenil cvet je rožmarinu,
odkar odšel prijatelj si,
a ti živel boš v spominu,
četudi Te med nami ni.*

*Še enkrat hvalo bi zapeli
za tvoj slovenski, čisti duh,
zares nazaj bi Te želeli,
ker narod Tvoj postaja »gluh«.*

Ivan Lapuh, Avstralija

Slovenci v Furlaniji-Juljski Krajini v Italiji so v oktobru proslavili 40-letnico Slovenskega deželnega gospodarskega združenja. Združenje je v času svojega obstoja odigralo pomembno vlogo tako v razvoju dežele, kjer deluje, kakor tudi pri razvoju samih članov. Združenje tudi spodbuja svoje člane k povečanju proizvodnih sil in k nastajanju novih oblik organiziranega gospodarskega sodelovanja, usklajuje kreditno in finančno politiko, predvsem pa si prizadeva, da bi bili Slovenci enakopravno zastopani v vseh organih lokalnega gospodarskega načrtovanja.

Ob obletnici združenja so odprli tudi svojo sekcijo v videmski pokrajini s sedežem v Čedadu, v katera so včlanjena tudi nekatera podjetja, ki so bila ustanovljena s pomočjo kapitala iz Slovenije.

Na sliki: naslovna stran bogate brošure, v kateri je objavljena vrsta priložnostnih in problemskih prispevkov ob 40-letnici SDGZ

banki, jih ne preseneča, da je celotni postopek, preden jim je svet guvernerjev v ZDA konec letošnjega maja odobril začetek poslovanja LBS, tako dolgo trajal. Ameriške finančne oblasti so namreč dodobra pretipale denarno trdnost in sposobnost tako bodoče banke v ZDA kot njene matične ustanove v Jugoslaviji. Lahko bi celo dodali, da so s tem pretehtali tudi jugoslovansko poslovno bančništvo v celoti, saj je bilo treba spregovoriti o marsičem in zahtevne izpraševalce tudi prepričati o marsičem. Nova banka začenja z osnovnim kapitalom deset milijonov dolarjev, kolikor so zbrala podjetja iz praktično vse Jugoslavije, čeprav so odločilno vlogo pri tem gotovo imele delovne organizacije iz Slovenije. Kot zatrjujejo v LBS, imajo vse

možnosti, da začnejo učinkovito delovati tako v korist jugoslovanskega izvoznega gospodarstva kot tudi tistih ameriških podjetij, ki se zanimajo za poslovanje z našim gospodarstvom. LBS bo namreč lahko opravljala vse bančne posle na tem območju, vse od kratkoročnih posojil do sprejemanja depozitov in v kasnejšem obdobju verjetno tudi hranilnih vlog, saj banka deluje na območju, kjer živijo tudi številni rojaki.

Kot je na posebni tiskovni konferenci, ki se je je poleg jugoslovanskih udeležilo tudi sedem ameriških novinarjev, povedal Vlado Sodin, prvi predsednik LBS, se za novo banko živo zanimajo tudi druge tamkajšnje banke. Zanimivo je tudi to, da so med obiski slovenske delegacije (Dušan Šinigoj, Rudi Šepič, Milica Ozbič) pri nekaterih večjih bankah v New Yorku tam za LBS pokazali precejšnje zanimanje, predvsem pa so našim bančnikom ponudili vso pomoč pri premagovanju začetnih težav. Kot pravijo v LB, je to velikega pomena, saj kaže tudi na to, da mednarodni svet zdaj že mnogo bolje vrednoti ne samo naše banke, pač pa tudi jugoslovansko gospodarstvo v celoti. Gotovo bo mnogo lažje oceniti poslovne vidike in dosežke delovanja LBS naslednje poletje, ko bo že znano, kako se obračajo posli na tem področju. Dotlej pa bo tudi mnogo bolj jasno, kaj je pomenila v teh razmerah seveda precej pogumna odločitev, da v središče svetovnega bančništva dregnemo tudi s svojo lastno banko, ki bo pač delovala po ameriških predpisih in seveda verjetno tudi drugačnih pravilih igre, kot smo jih navajeni pri nas.

Stojan Žitko

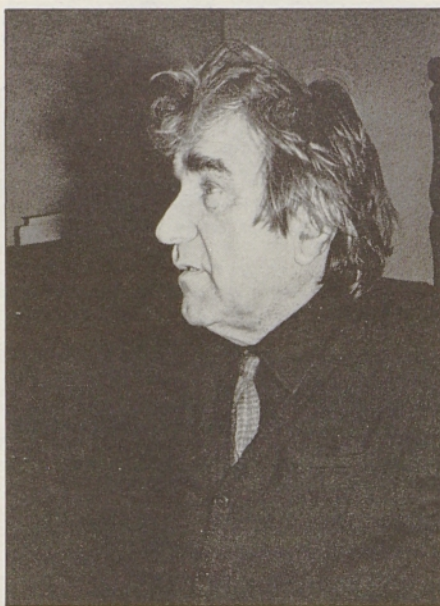
Naša banka sredi New Yorka

Ljubljanska banka sredi New Yorka je gotovo odločilna poteza, ki je jugoslovansko komercialno bančništvo (če mu tako rečemo) postavila na odprt mednarodni preprih. Zato ne preseneča, ker so se velikega sprejema, ki ga je ob tej priložnosti pripravil predsednik poslovnega odbora LB-združenje banke Metod Rotar, udeležili res številni predstavniki bančnih in drugih gospodarskih krogov v New Yorku oziroma v ZDA. Gre namreč tudi za to, da je z LBS, kot se kliče ta banka, v ZDA dobila svojo poslovno priložnost kot prva banka iz kake socialistične države. Kot trdijo v Ljubljanski

Umrl je Bojan Štih

Po hudi bolezni je sredi oktobra v Ljubljani umrl Bojan Štih, 64 let, slovenski javni in kulturni delavec, avtor odmevnih kulturno-kritičskih del. V zadnjem času je bila svojevrstna uspešnica v Sloveniji njegova knjiga *To ni nobena pesem*, to je ena sama lju-bezen.

Bojan Štih je bil rojen v Ljubljani leta 1923. Med vojno je bil aktivist Osvobodilne fronte, nato je bil v italijanski internaciji v Gonarsu, od koder je pobegnil v partizane. Po osvoboditvi je deloval v političnih in kulturnih ustanovah, pomembno je bilo zlasti vodenje osrednjih slovenskih gledališč, zadnja leta pa je bil direktor in umetniški vodja slovenskega filmskega proizvodnega podjetja Viba.

Število turističnih nočitev v Jugoslaviji rahlo naraslo

Število nočitev se je v prvih devetih mesecih po podatkih jugoslovanskega zveznega statističnega zavoda povečalo za en odstotek. Tako so do konca septembra v Jugoslaviji zabeležili sto milijonov nočitev, kjer so bili tuji gostje udeleženi z 48,3 milijona. Po slabem začetku turistične sezone se tako kljub vsemu urednišče napovedi, da bo devizni dohodek v Jugoslaviji letos za petino večji od lanskega.

Po predvidevanjih naj bi s turizmom zaslužili letos 1,3 milijarde dolarjev. Ti podatki so dokaj spodbudni in turistični delavci že napovedujejo za prihodnje leto povečanje števila nočitev tujih gostov za 6 odstotkov.

FIRST AMERICAN TOUR

COLUMBIA ARTISTS presents

One of Europe's Most Distinguished Vocal Ensembles

The Slovenian MASTERSINGERS of Yugoslavia

ANTON NANUT, Artistic Director

"The Ensemble sings with such virile fervour and bursts of energy that the listener's imagination is fired with pictures of long-ago battles and riding horsemen, suggested by the rhythm of their songs." *New York Times*

Slovenski oktet spet v Ameriko

Slovenski oktet iz Ljubljane, vodilni vokalni ansambel te vrste iz Jugoslavije, ki je letos slavil že 35-letnico delovanja, bo v začetku leta 1987 znova obiskal Ameriko. V organizaciji ameriške agencije COLUMBIA ARTISTS iz New Yorka bo oktet začel serijo svojih koncertov v ZDA in Kanadi dne 17. januarja 1987 v New Yorku, nato pa bo imel v času devetih tednov na svoji programirani poti skupno 47 koncertov. Čeprav bo tokrat turneja na splošni ameriški koncertni ravni, bo seveda gostovanje še kako zanimivo in privlačno tudi za naše rojake, ameriške in kanadske Slovence, ki so že doslej vedno z največjim užitkom in ponosom nad našo pesmijo poslušali pevce Slovenskega okteta, tembolj, ker bodo člani okteta tudi tokrat na svoji poti obiskali številne kraje, kjer bivajo naši ljudje. Sicer pa je za vse informacije lahko koristen tudi naslov organizatorja turneje: Columbia Artists Management, Inc., Mr. Thomas Thompson, Associate: Gregg Gleasner, 165 West 57 th. Street, New York, NY 10019.

Slovenski oktet je bil dejansko pred 35 leti ustanovljen prav na pobudo ameriških Slovencev s ciljem, da ponese kvalitetno slovensko pesem po svetu k rojakom. V minulem razdobju je oktet res obiskal vseh pet kontinentov in zlasti z domačo pesmijo užigal med slovenskimi izseljenci. Pel je pa tudi drugim narodom in si sploh vedno prizadeval, da bi uvrstil slovensko kulturo enakopravno tudi v svetovne okvire.

RAZPIS ŠTIPENDIJ SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

Slovenska izseljenska matica razpisuje štipendije za visokošolski in podiplomski študij v Sloveniji v šolskem letu 1987/88. Štipendije lahko dobijo potomci slovenskih izseljencev, ki izpolnjujejo pogoje za vpis na univerzo. Namen štipendiranja je, da bi se kandidati po končanem študiju vrnili v dežele, od koder prihajajo, in se tam aktivno vključili v slovenske organizacije ter po možnosti pridobljeno znanje prenašali tudi na mlajše rodove.

Kandidati, ki bi radi študirali v Sloveniji v šolskem letu 1987/88, naj pošljejo prijave do konca marca 1987. Prijava mora vsebovati:

– lastnoročno napisano prošnjo z navedbo rojstnih podatkov, točen naslov bivališča, opis poteka šolanja in kateri študij želi kandidat vpisati. Prošnja mora biti naslovljena na: Univerza Edvarda Kardelja, Komisija za tuje študente, 61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 11;

– rojstni list;

– fotokopijo diplome in razrednih spričeval srednje šole z navedbo vseh predmetov in ocen. Če kandidat ob prijavi še ni opravil zaključnega izpita, bo spričevalo poslal naknadno, kar naj potrdi v prošnji;

– priporočilo društva, v katerega je včlanjen kandidat ali njegovi starši, priporočilo velja izključno za pridobitev štipendije. Namesto društva lahko kandidati zaprosijo za priporočilo na pristojnem jugoslovanskem konzulatu.

Prošnjo in navedene dokumente naj kandidati do 31. marca 1987 pošljejo na naslov: Slovenska izseljenska matica, Cankarjeva 1/II, 61000 Ljubljana, Slovenija-Jugoslavija. Obenem naj tudi sporočijo, ali želijo med študijem stanovati v študentskem domu, da jim bomo lahko pravočasno zagotovili prostor.

Slovenska izseljenska matica

A POSSIBILITY TO GET TO KNOW SLOVENIA DURING YOUR STUDIES

The Slovenska izseljenska matica is giving out scholarship for undergraduate and graduate levels for the 1987/88 school year. The scholarship may be acquired by Slovene descendants who fulfill the requirements for university registration. The purpose of the scholarship is that when the candidates complete their studies and return to their homes, they can actively involve themselves in Slovene organizations, and if possible share the newly acquired knowledge on younger generations.

Candidates who wish to study in Slovenia during the 1987/88 school year should send in an application by the end of March 1987. The application should contain:

– autographically written application stating date of birth, exact address, description of studies and which studies the candidate wishes to enroll in. The application must be addressed to:

Univerza Edvarda Kardelja

Komisija za tuje študente

61000 Ljubljana, Trg osvoboditve II

– birth certificate

– photocopy of university or highschool diploma with a list of subjects and grades. If the candidate hasn't completed his finals and will send the diploma subsequently, he should stipulate this in the application

– recommendation from organization of which he or his parents are a member of. The recommendation is only necessary for the acquisition of the scholarship. One may ask the Yugoslav consulate for a recommendation instead of a club

– the application and stated documents should be sent to the following address by March 31, 1987:

Slovenska izseljenska matica, Cankarjeva II

61000 Ljubljana, Slovenija, Jugoslavija

– at the same time the candidates may state if they wish to live in the student dormitory so that we can reserve a place.

Več otroške hrane HP Kolinska

Po temeljiti analizi trga prodaje otroške hrane, so se v Tovarni za proizvodnjo otroške hrane in predelavo krompirja HP Kolinska na Mirni odločili za razširitev in povečanje proizvodnje otroške hrane. Nov obrat, kamor bodo preselili proizvodnjo otroške hrane, so že zgradili, do konca leta pa bodo v teh prostorih namestili proizvodno linijo, kjer bodo proizvodnjo otroške hrane povečali od sedanjih 2000 ton na 3000 ton. Celotna naložba je veljala 10 milijonov dinarjev. Polovico denarja je zbral tozid iz Mirne, ostalo so bančni krediti in posojila izvajalca Kovinarske iz Krškega.

Nova pogodba z Malezijo

Iskra Avtomatika je pred kratkim dobila nov posel v Maleziji. Potem ko so lansko pomlad njihovi strokovnjaki uspešno spustili v pogon 12 PLC zvez za komuniciranje po daljnovodih v energetskem gospodarstvu Malezije, so se letos ponovno vključili v izvozni posel gradnje osmih transformatorskih postaj moči 132/66 KV. Vrednost celotnega projekta, pri katerem je za generalnega dobavitelja opreme izbrana DO Rade Končar iz Zagreba, je

okrog 5,9 milijona dolarjev. Po želji naročnika bo dobavitelj opreme iz elektrozaščite in PLC opreme Iskra Avtomatika, katere vrednost je ocenjena na 520 tisoč dolarjev. Pred dokončnim izborom dobavitelja omenjene opreme je naročnik preveril zmožljivosti jugoslovanskih proizvajalcev ter med drugimi obiskal Avtomatiko, Iskrin inštitut za kakovost in metrologijo ter transformatorsko postajo v Beričevem.

Še ena naprava iz »čistilnega« programa

Ob 65-letnici anhovskega Salonita bo v tovarni začela delati nova naprava za čiščenje tehnoloških odplak, ki bo povsem zavarovala reko Sočo pred temi odplakami in 90-odstotno pred fekalnimi odplakami. Za popolno prestrazanje fekalnih odplak bodo namreč morali zgraditi še eno manjšo čistilno napravo. Nova čistilna naprava je veljala 260 milijonov dinarjev. Salonit je namenil v zadnjih treh letih 700 milijonov dinarjev za varstvo okolja. Uspelo jim je zaščititi zrak pred onesnaževanjem s cementnim prahom. Veliko so naredili za zmanjšanje količin nevarnega azbesta v okolju. V tovarni plošč bodo z novo tehnologijo uporabo azbesta povsem opustili. Enako bodo v prihodnje naredili v

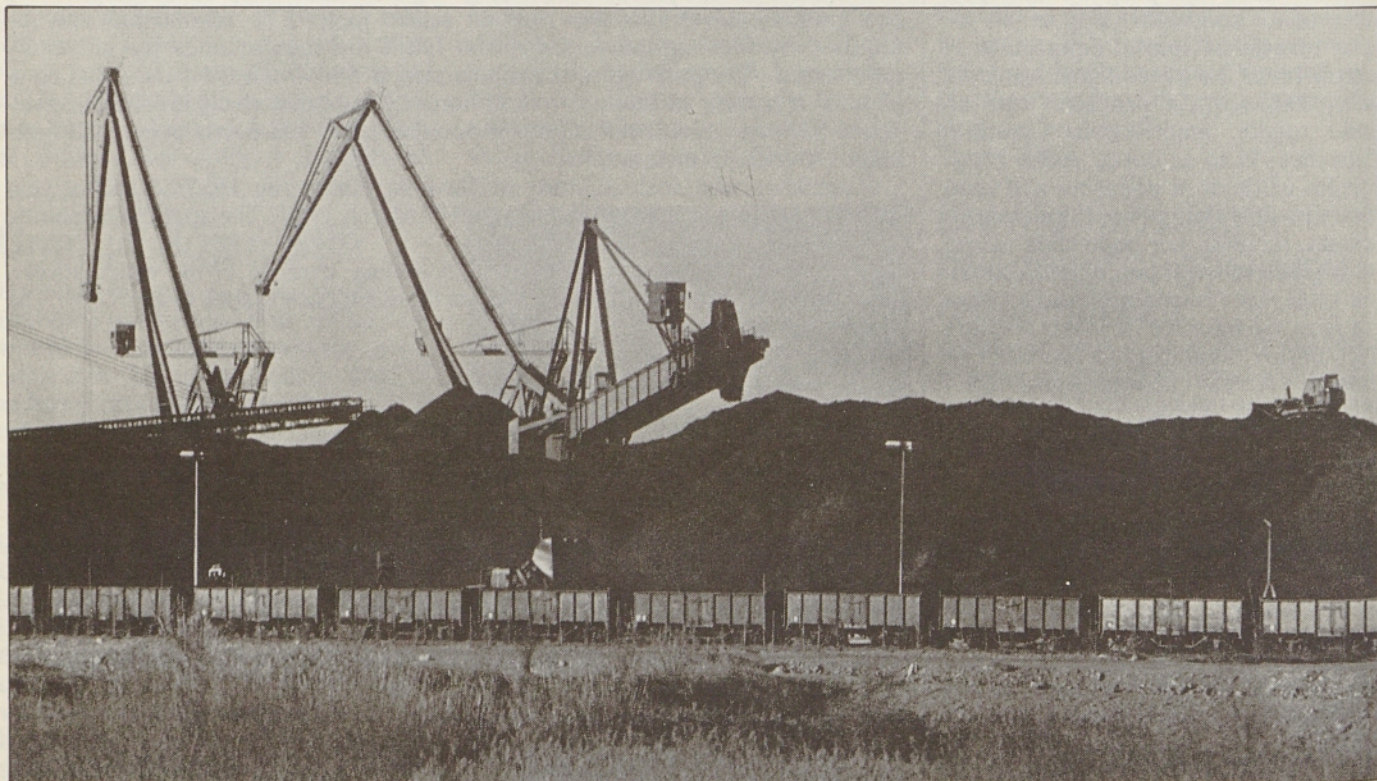
tovarni za izdelavo cevi. Do leta 1990 pa naj bi uporabo azbesta povsem opustili.

Ameriški novinarji v Zastavi

Skupina 25 novinarjev in urednikov iz 21 ameriških časopisnih uredništev je obiskala tovarno avtomobilov v Kragujevcu. Ob obisku so si ogledali proizvodne obrate in predstavitev novih modelov Zastavinih vozil, ki jih bodo izvažali v ZDA. Zastava bo namreč prihodnje leto na to tržišče izvozila štiri modele juga, skupno 70 tisoč vozil.

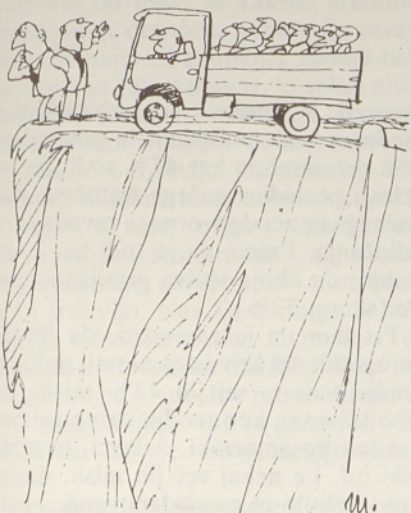
Novo golf igrišče v Lipici

LIPICA – Tukajšnje turistično gospodarstvo bo že prihodnje leto obogatilo svojo turistično ponudbo s prvim delom novega golf igrišča, ki bo nastalo ob poljih za pridelavo konjske krme v bližini lipiške kobilarne. To smo lahko zvedeli ob nedavnem slovenskem podpisu dveh pogodb o sodelovanju med turistično organizacijo Portorož, v okviru katere je organizirana tudi lipiška kobilarna, in ljubljanskim Smeltom. Gre za pogodbo o dolgoročnem sodelovanju pri gradnjah turističnih zmožljivosti in pogodbo o izvedbi golf igriš-

Terminal za prevoz v luki Koper (foto: Janez Zrnc)

Milan Maver: Popravki

– Morali bomo obrniti, ampak diskretno, da ne bo videti, kot da nismo bili vseskozi na najboljši poti ...

ča v Lipici. Kot je povedal podpredsednik Smelta Peter Rigl, pomeni ta pogodba pomembno vez, ki naj bi okrepila poslovanje obeh organizacij, olajšala njun razvoj in prodor na zunanja tržišča. Prvi konkretniji sad sodelovanja med Smeltom in turistično organizacijo Portorož bo prav gotovo prva faza golf igrišča, ko naj bi do prihodnjega leta zgradili najprej devet igralnih polj z odbijališči in zelenicami in nekatere najnujnejše spremljajoče objekte. Vseh 18 igralnih polj naj bi dogradili do leta 1989 in to na 15 hektarih površin v dolžini 6200 metrov. Za ureditev prve faze tega igrišča bodo po ocenah potrebovali nekaj čez 200 milijonov dinarjev, z njim pa bodo kraški turizem bistveno dopolnil svojo turistično ponudbo.

Če je lani zaradi konj Lipico obiskalo več kot 300 tisoč, predvsem prehodnih turistov, izletnikov, bo igrišče za golf privabilo še nekaj, računajo, da predvsem stalnejših, stacionarnih in petičnejših gostov. V Lipici, kjer bodo zgradili drugo novo golf igrišče v Jugoslaviji, trdijo, da je golf najbolj množičen šport na svetu, saj naj bi se z njim rekreiralo nad 50 milijonov ljudi. Morda je tudi zaradi vse bolj popularnega golfa zdaj v državi 12 takih krajev, kjer bi v naslednjih letih radi uredili podobna igrišča. Pri Smeltu računajo, da bodo s sodelovanjem pri gradnji tega igrišča v Lipici pridobili izkušnje, ki jim bodo zagotavljale posel tudi pri drugih načrtih z golf igrišči v Jugoslaviji.

SLOVENSKI KOLEDAR '87

Ponovno je izšel bogat zbornik **Slovenski koledar '87**. Lani je bil razprodan, zato pohitite, da ne boste tudi letos ostali brez njega. Koledar je bogato opremljen, v trdi vezavi in s pestro vsebino.

Iz vsebine:

- kako naj Slovenci sprostimo svojo ustvarjalnost za prihodnji razvoj
- arhitekt Jože Plečnik v pariškem centru Pompidou
- kaj se dogaja deset let po potresu v Posočju
- sprehod skozi kraje v samem središču Slovenije
- kako si sešijemo narodno nošo: v pomoč vam bo tudi posebej priložena krojna pola!
- o turističnih spominkih na Slovenskem.

O Slovencih po svetu:

- kako doživljajo samoto in osamljenost Avstralci in avstralski Slovenci
- o slovenskih rudarjih v francoskih rudnikih
- kako so naši rojaki doživljali veliki potres v San Franciscu
- ali je »topilni lonec« izgubljena bitka ameriških Sovencev?

In še: skrbno pretehtan izbor leposlovnega branja, zanimiv angleški del, bogata barvna priloga in še marsikaj.

Cena **SLOVENSKEGA KOLEDARJA '87** v tujih valutah je ENAKA KOT LANI in znaša:

ZDA (USA) 6 dolarjev, **Kanada** 7 dolarjev, **Avstralija** 7 dolarjev, **Južna Amerika** 6 dolarjev, **Avstrija** 90 šilingov, **Belgija** 250 frankov, **Francija** 35 frankov, **Nizozemska** 14 guldnov, **Italija** 7000 lir, **ZR Nemčija** 13 mark, **Švica** 12 frankov, **V. Britanija** 3 funte, **ŠVEDSKA** 32 kron.

V tej ceni je všteta tudi poštnina z navadno pošto, letalsko poštnino je treba plačati posebej. Če niste stalni naročnik Slovenskega koledarja, izpolnite naročilnico in nam jo v kuverti pošljite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, Cankarjeva 1/II, p.p. 169, 61000 Ljubljana, Slovenija-Jugoslavija

NAROČAM SLOVENSKI KOLEDAR '87,
ki mi ga pošljite na naslov:

IME IN PRIIMEK

Ulica

Mesto in poštna številka

Država

Podpis:

Povprečni Slovenec '86

Kaj je ugotovila raziskava o slovenskem javnem mnenju?

Prav gotovo bodo tudi naše izseljence in sploh vse naše ljudi na tujem zanimali odgovori anketiranih Slovencev na nekatera vprašanja, ki so jim bila zastavljena v okviru raziskave Slovensko javno mnenje 86. Domača javnost je bila o tem že tako in tako izčrpno obveščena, saj so se o tem razpisale skoraj vse slovenske (resne, pa tudi manj resne) revije pa tudi dnevno časopisje.

Predno se lotimo odgovorov samih, naj povemo še to, da raziskavo SJM vsako leto opravi Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, in sicer že od leta 1968 naprej. V tem času so si raziskovalci nabrali že veliko izkušenj, obenem pa so našli tudi svoje mesto v družboslovnem raziskovanju pri nas, pa tudi nasploh v našem družbenem življenju. Z vprašanji posegajo na številna, predvsem pa na vsa v tistem trenutku aktualna (vroča) področja. Tako se vsakokrat nabere zelo veliko vprašanj (za tiste, ki jih sprašujejo najbrž celo preveč). Veliko vprašanj se ponavlja, v glavnem nespremenjenih iz leta v leto, tako da je mogoče primerjati odgovore na isto vprašanje za več let nazaj.

V tem prispevku se bomo bežno pomudili samo pri nekaterih vprašanjih oziroma odgovorih, saj navsezadnje vsa vprašanja za naše ljudi na tujem tudi zanimiva niso.

DRUŽBENO-EKONOMSKE RAZMERE PRI NAS

Predpostavljamo, da družbeno-ekonomske razmere, v katerih živimo doma, vsaj do neke mere zanimajo tudi naše ljudi na tujem, saj je navsezadnje mnogo njihovih načrtov in ambicij povezanih z razmerami doma.

Pri prvem vprašanju je raziskovalce zanimalo, kaj ljudje sodijo o razmerah pri nas, če te razmere primerjajo s tistimi pred petimi leti. Pri tem se je izkazalo, da večina (okoli 60%) anketirancev meni, da danes živijo slabše, ali celo dosti slabše kot pred 5 leti. To je tudi razumljivo, saj razmere dejansko niso rožnate in v edino tolažbo nam je lahko ugotovitev, da je teh pesimističnih odgovorov danes nekaj manj kot pred letom dni. Samo dobrih 15% meni, da so razmere danes boljše kot pred petimi leti (leta 1980 je tako mislilo kar 73% Slovencev), ostali pa

seveda menijo, da živijo približno enako kot pred 5 leti.

V skladu s temi odgovori so tudi pričakovanja za prihodnjih pet let. Le dobrih 12% anketirancev si namreč obeta, da bo njihov materialni položaj čez pet let boljši, kot je sedaj, 40% pričakuje poslabšanje svojega položaja in le nekaj manj kot 20% jih meni, da bo njihov materialni položaj čez 5 let enak, kot je sedaj. Ostali pa ne vedo, kako bo s tem.

Glede na takšne razmere je skoraj logično, da morajo ljudje sedaj bolj skrbno gospodariti z denarjem in se omejevati pri nakupih manj pomembnih in luksuznih predmetov, pa tudi pri nakupih opreme in obleke. Tako ravna kar 84% vprašanih prebivalcev Slovenije, 5,6% anketirancev pa se omejuje tudi pri nakupih hrane, oziroma živi v pomanjkanju osnovnih dobrin. Zanimivo pa je, da je odstotek prebivalcev Slovenije, ki jim ničesar posebej ne primanjkuje, oziroma se jim ni treba posebej omejevati, porastel od 6% v letu 1984 na 9% v letošnjem letu. Ali to pomeni, da se razlike povečujejo?

Ko so raziskovalci povprašali ljudi po vzrokih za sedanjo krizo, so dobili naslednjo sliko: 7,7% anketirancev

meni, da je vzroke krize treba iskati v mednarodnih, političnih in gospodarskih razmerah, a kar 47% sodi, da so težave posledica našega lastnega, napačnega in neodgovornega ravnanja in odločanja. Precej pa je tudi tistih, ki sodijo, da oboje vpliva približno enako (skoraj 32%).

Pri tem pa je zanimivo, da ljudje (pre)velik del krivde za nastali položaj jemljejo nase, saj jih 42% misli, da smo krivi vsi, ker neodgovorno ravnamo kot posamezniki, delavci, potrošniki itd. Le nekaj več jih misli, da so krivi politiki in gospodarstveniki, oziroma samo eni ali samo drugi. Spodbudno pa je tudi to, da je skoraj tri četrtine ljudi pripravljenih osebno prispevati k reševanju krize in k stabilizaciji družbenih razmer. Samo 10% ljudi tega ni pripravljeno storiti, ostali pa so neodločeni. Očitno te velike pripravljenosti ne znamo izkoristiti, saj je zelo visoka že od leta 1980 naprej.

O MLADINI

Nekaj vprašanj v anketi SJM 86 se je nanašalo tudi na mladino. Z enim od vprašanj so raziskovalci skušali ugotoviti, kako je z zaupanjem v »slovensko mlado generacijo«. Izkazalo se je, da tej mladi generaciji

Motiv iz Ilirske Bistrice – pogumen korak mladih
Foto: Janez Zrnc

– popolnoma zaupa	24,5%
– v glavnem zaupa	57,3%
– v glavnem ne zaupa	10,1%
– sploh ne zaupa	2,3%

Zaupanje katerikoli generaciji je odvisno od tega, za kakšne vrednote in ideale se določena generacija zavzema. Še najmanj zaupanja zasluži tista generacija (ali skupina), ki sploh nima nobenih idealov in vrednot. Zato so raziskovalci vprašali anketirance, če soglašajo s trditvijo, da današnja slovenska mladina nima nobenih ciljev in idealov. K sreči velika večina Slovencev meni, da temu ni tako, saj se skoraj tri četrtine anketirancev ni strinjala s to trditvijo. Navzlic temu pa se zdi, da je odstotek tistih, ki menijo, da današnja slovenska mladina nima nobenih ciljev in idealov previsok, oziroma zaskrbljivoč. Teh je namreč 14%, medtem ko je neodločenih skoraj 13%.

Po drugi strani pa se zdi, da je tudi slovenska mladina vse bolj in bolj kritična do družbenih vprašanj nasploh, saj je skoraj 60% anketiranih izjavilo, da je današnja mladina bolj kritična do družbenih vprašanj, kot so bile prejšnje generacije in le dobrih 8% meni, da je manj kritična kot prejšnje generacije.

DRUŽBENA GIBANJA

V tesni povezavi s kritičnostjo mladih in tudi drugih družbenih skupin do družbenih vprašanj nasploh je tudi pojav tako imenovanih družbenih gibanj. Zato so raziskovalci zastavili anketirancem naslednje vprašanje: »V zad-

njih letih se tudi v Sloveniji pojavljajo in razvijajo različna družbena gibanja (ekološka, mirovna, za zaščito naravnih in kulturnih vrednot). Ali ste o tem kaj slišali? Kakšno mesto naj bi imela ta gibanja v naši družbi?« Odgovori na to vprašanje so bili naslednji:

– delovala naj bi spontano in neodvisno od družbeno-političnih organizacij	25,3%
– delovala naj bi samostojno, vendar v okviru SZDL	30,6%
– samostojno organiziranje ni potrebno, zato imamo SZDL	3,8%
– kaj drugega	0,8%
– ne ve, kakšno mesto naj bi ta gibanja imela	15,6%
– nisem še slišal za ta gibanja	23,9%

MEDNACIONALNI ODNOSI

V večnacionalnih državah je vprašanje odnosov med narodi vedno aktualno vprašanje, ki pa se lahko od časa do časa še posebno zaostri. To velja tudi za Jugoslavijo. Zdi se, da ravno sedaj živimo v času zaostrenih mednacionalnih odnosov, kar ni prav nič čudnega, saj je bilo že prej ugotovljeno, da preživljamo obdobje gospodarske in tudi politične krize.

Zato je skoraj »normalno«, da kar 33% vprašanih Slovencev meni, da odnosi med narodi in narodnostmi v Sloveniji niso niti dobri niti slabi, da so dobri in zelo dobri meni nekaj več kot polovica anketirancev (pri čemer je treba upoštevati, da je teh sedaj znat-

no manj, kot jih je bilo leta 1980 ali leta 1982), skoraj 20% anketirancev pa po drugi strani sodi, da so ti odnosi slabi, oziroma zelo slabi.

Podobno kot je z odnosi med narodi in narodnostmi v Sloveniji, naj bi bilo s temi odnosi tudi v Jugoslaviji.

Odgovori na drugo vprašanje pa kažejo, da zaenkrat še ni mogoče pričakovati izboljšanja odnosov, saj jih dosti več pričakuje, da se bodo ti odnosi še poslabšali (28%), kot pa izboljšali (12%). Skoraj 32% pričakuje, da bodo odnosi ostali nespremenjeni, medtem ko se jih 28% glede tega ni moglo odločiti.

VERNOST

Pri vernosti je verjetno najpametneje začeti s krstom. Raziskovalci so namreč vprašali anketirance, če so krščeni, oziroma, če bodo oziroma bi dali krstiti tudi svoje otroke. Izkazalo se je, da je krščenih 92% anketirancev, od katerih namerava dati krstiti otroke dobrih 75%.

Precej manj kot krščenih je cerkveno poročenih, in sicer 71% od vseh poročenih, medtem ko 29% cerkveno ni poročenih. Eno izmed vprašanj se je nanašalo tudi na praznovanje božiča. Vprašanje se je glasilo: »Ali vi, vaša družina praznuje Božič?«

Odgovori so sledeči:

– da, kot verski praznik	42,9
– da, kot družinski tradicionalni praznik	36,0
– ne praznujemo	19,2
– ne želim odgovoriti	1,8

Skoraj 59% vprašanih tudi meni, da bi bilo primerno, če bi v Sloveniji praznovali božič kot dela prost dan, slabih 25% pa jih sodi, da to ne bi bilo primerno in dobrih 16% jih ne ve.

Pri vsem tem pa je najbolj zanimivo to, da Slovenci sploh niso toliko verni in da še manj redno obiskujejo verske obrede. Leta 1986 je 52% vprašanih izjavilo, da so verni, 34% ni vernih, ostali pa se niso opredelili. Nekoliko čudi edino ugotovitev, da se je delež vernih v zadnjih 8 letih povečal od 45% na 52%, nasprotno pa se je delež nevernih zmanjšal od 42% na 34%. Delež vernikov, ki redno tedensko ali vsaj enkrat mesečno obiskujejo verske obrede (nedeljniki), pa v vseh letih od 1978 dalje ostaja na ravni 20–22%.

V mesni industriji Primorske, ki med drugim slovi tudi po odlični salami mortadeli. S tisto, ki so jo izdelali v septembru, se bodo najbrž uvrstili tudi v Guinnessovo knjigo rekordov.

Slovenski gozdovi – mik zelene dežele

Ni naključje, da je bila prav Ljubljana v septembru gostitelj 18. mednarodnega kongresa IUFRO, kongresa gozdarskih strokovnjakov, ki se ga je udeležilo preko dva tisoč znanstvenikov iz več kot sto držav. Teden teoretičnega dela, referatov ter razprav je potekal v prostorih Cankarjevega doma, drugi teden pa so gostje in gostitelji preživeli na ekskurzijah po gozdovih širom domovine. Lahko trdimo, da smo se z našimi gozdovi pred njimi še kar pohvalili, vendar pa se zavedamo, da tudi naši gozdovi niso več taki, kot bi morali biti.

Dolga leta, ko smo prebirali vesti o škodah in propadanjih, ki jih je povzročal kisli dež po Zahodni Evropi, smo bili prepričani, da je Slovenija nekakšna nedotakljiva oaza, daleč od tega, da bi bil kakorkoli prizadet njen ponos, gozdovi, ki pokrivajo dobro tretjino površine. Bila so nam znana manjša onesnaženja, manjši pojavi sušenja iglavcev, zlasti hoje okrog večjih industrijskih središč, kar pa smo zaradi ogromnega zelenega potenciala zanemarjali. Prepričani smo pač bili, da plačujemo majhen, zanemarljiv davek industrializaciji, mnogo, mnogo manjši kot pa zahodne države po Evropi.

Menda je že morala priti tista huda predlanska zima, ko so temperature zdrknile globoko pod minus trideset stopinj, da so se nam odprle oči, oziroma, da so nam sami gozdovi pokazali, kako je z njihovim zdravjem. Zdrav gozdni sestoj namreč lahko kljubuje tudi tako nizkim temperaturam, načeto drevje pa takoj pokaže, pri čem je.

Strupeni plini iz tovarniških in toplarniških dimnikov, v katerih je velika množina žveplovega dioksida, se z vlago v ozračju vežejo v žvepleno in žveplasto kislino, ki potem v obliki megle in dežja pada na zemljo. Na ta, kakor ga imenujejo kisli dež, so iglavci bolj občutljivi kakor listavci, na prvem mestu pa je jelka ali hoja. Ta je odmirala že mnogo let pred tem, vendar so nekateri hoteli to prikazati kot odmiranje, oziroma preživetje vrste. Kisla vlaga se oprijema iglic in poškoduje robove rež na spodnji strani (lenticele), ki uravnavajo vodni režim v drevesu. Ti robovi postanejo neelastični, ne odpirajo in zapirajo se, kakor zahtevajo vremenski pogoji in rastlina začne umirati od žeje. Rastlina čuti svojo smrt in se ji skuša upreti, smreka tako, da v vrhu močno odžene, nekaj čuden »košč«, ki ni več značilen za to drevo.

Obenem pa od debla navzven začno iglice rjaveti in odpadati. Izkušeno gozdarjevo oko ob teh pojavih ve, da drevesu ni več pomoči. Tako odmirajo drevesa, nastajajo obsežne poseke, ki se širijo v hektare. Tak razredčen gozd, obolela in suha drevesa je treba hitro odstranjevati, če ne preti še nevarnost lubadarja, je potem kaj lahka žrtev vremenskih neprilik, kot so vetrolomi in žledolomi, kar pa je v tem primeru sekundarna nevarnost za naše gozdove.

Ko smo industrializirali našo deželo, ko smo skušali v razvoju loviti države s pridevkom razviti zahodni svet, smo popolnoma pozabili na te stranske posledice, ki pa se danes ne kažejo več kot »stranske«, nepomembne. Zastrupljali smo vode, uničevali obdelovalno zemljo; kakšen je zrak in kaj vse spuščamo vanj, nam ni bilo mar. In vse te stvari danes občutimo v Sloveniji kot trd bumerang za nepremišljeno ravnanje. Da bi dosegli industrijsko razvito družbo z visokim standardom, ob tem pa še ohranili prvobitno nedotaknjeno okolje, o tem si še danes nismo na jasnem. Seveda vsak napredek terja davek, ki ga odvisno od naše iznajdljivosti lahko zmanjšujemo ali pa pustimo rasti. In v Sloveniji smo ga temeljito puščali rasti, celo gnojili smo mu.

Poleg cele vrste majhnih, omenjamo ob tej ekološki katastrofi tri glavne onesnaževalce ozračja. To so topilnica svinca v Žerjavu na Koroškem, termoelektrarna Šoštanj in termoelektrarna Trbovlje. Če se nam bo posrečilo neutralizirati le-te, bi se stanje v slovenskih gozdovih takoj pričelo popravljati, saj so nepopravljivo uničeni le deli gozdov, ostali, delno prizadeti pa bi si v desetletju opomogli.

Zgrešeno mišljenje in zgrešene investicije na tem področju so bili visoki dimniki, šoštanjski 240 in trboveljski preko tri sto metrov, kar sploh ne rešuje problema onesnaževanja zraka pač pa ga le odlaga na večji prostor in za krajši čas.

Najprej so se škodljive posledice pokazale v Žerjavu, ki je zaprt v ozke doline in je delovanje strupenih plinov omejeno na manjši prostor. Puščavo, ki je tam nastala, saj od žvepljenih

Bogastvo gozdov ni neizmerno.

vplivov razpadajo že tla, so kaj hitro poimenovali Dolina smrti. Nedvomno pa je nevarnejši šoštanjski energetski velikan, saj dnevno izbruha od 240 do 400 ton žvepovega dioksida, česar zaradi odprtosti doline in visokega dimnika ni toliko čutiti. (Žerjavski dimniki dnevno spustijo »le« od 7 do 11 ton žvepovega dioksida, pa so posledice na manjšem področju močnejše opazne.) V trboveljski okolici pa se je že dogajalo podobno kot v Žerjavu, dokler niso zgradili dimniškega kolosa, katerega ustje »prijazno« sega čez zasavsko hribovje. Vetrovi raznašajo pline na vse strani, zato je njihovo razredčeno delovanje manj opazno, zato pa toliko bolj zahrbtno.

Zavedati smo se začeli, da ima odmiranje gozdov še mnogo širše posledice, kot jih čutimo doslej, saj se polagoma spreminja mikro klima, na delu je erozija in ogroženi so viri pitne vode. Če vsemu temu ne more kljubovati stoletni gozd, kako naj bi se šele uprl človek. Zato geslo, da bo z zadnjim drevesom izumrl tudi človek, sploh ni iz trte zvito, ampak kruto resnično in zastrašujoče. Ali naj se človeštvo odreče tehnološkemu razvoju, ali naj zavrže svoje pridobitve, ali naj poišče rešitev drugje. V tej temi se vendarle prižiga drobna lučka, saj strokovnjaki ne drže križem rok, ampak skušajo najti rešitev, da bi si ohranili oboje, življenjski prostor in tehnološke pridobitve. Tako strokovnjaki v Šoštanju obljublajo, da bodo do leta 1990 močno zmanjšali količino žvepla v dimu, do leta 1995 pa naj bi ga popolnoma odstranili. Po ocenah strokovnjakov je danes v svetu znanih okrog 200 različnih načinov očiščevanja dima, vendar se v vsakem skriva tudi kakšna pomanjkljivost, predvsem pa so vsi zelo dragi. Najdlje na tem področju so zamenkrat Američani in Japonci.

Seveda se vse ustavlja pri denarju. Izračuni so pokazali, da bi bilo potrebno za odstranjevanje žvepovih in dušičnih plinov pri slovenskih termoelektrarnah investirati okrog 400 milijonov dolarjev, česar pa termoelektrarne ne zmorejo, saj bi to skoraj do nerazumljivosti podražilo električno energijo. Vendar pregovor pravi, da so najdražje stvari tiste, ki jih ni. Torej v tem primeru čist zrak. Bomo še pravi čas zategnili pasove in kaj ukrenili v tej smeri?

Slovenski gozdovi, s katerimi se še hvalimo (z malce kislim nasmehom), pa so tiho in tako tudi umirajo. Mi pa lahko upamo, da bo zdrav razum le prehitel katastrofo in bomo še naprej zelena dežela.

Čiščenje zemljišča za smučarske proge (Sviščaki)

V snežniških gozdovih

Planinski dom na Sviščakih, tudi zavetišče gozdarjev

Lepote slovenskih vasi

Dolenja vas

Nekatere vasi v Sloveniji imajo dokaj nenavadna imena, denimo: Ajbelj, Barka, Bič, Cesta, Drežnica, Glažuta, Grm, Luža, Mački, Oslica, Ovčjak, Ples, Suša, Tišina, Trata, Trnje, itd. Precej je vasi z enakim imenom. Vas Brezje se ponovi samostojno sedemkrat in kar petindvajsetkrat z dopolnilom kot na primer: Brezje pri Rožnem dolu, Brezje pri Veliki dolini, Brezje pri Vinjem vrhu . . .

Če štejemo imena vasi tako, dobimo na drugem mestu po pogostosti vas Sela, nato Vrh, Gradišče, Laze, Brezovica, Nova vas. Dolenja vas se ponovi šestnajstkrat. Pa si oglejmo še dve Dolenji vasi.

Dolenja vas, 5 kilometrov vstran od Rakeka in kilometer od Cerknice, ne deluje kdo ve kako vznemirljivo lepo. Nasprotno, pust obraz ima. Je pa, kot vse vasi v okolici Cerkniskega jezera, zanimiva prav zaradi tega. Omenja jo celo Janez Vajkard Valvasor v svoji »Slavi vojvodine Kranjske«, ko opisuje Cerkniško jezero in našteva okrog jezera ležeče vasi. Devet jih je naštel in kar dvanajst cerkva v bližini jezera. Cerkniško jezero pa je imel Valvasor, poleg še dveh drugih jezer, za najčudovitejše in najneverjetnejše vseh naravnih čudes na Kranjskem.

Kadar je največje, napolni Cerkniško jezero 26 kvadratnih kilometrov in je globoko do tri metre. Vendar niti tedaj ne doseže Dolenje vasi. Blizu nje se zaustavi. Nenadoma pa, kot da mu začne voda uhajati, se znižuje in usahne. To se ponavlja in ponavlja ter pogojuje življenje vseh vasi okrog jezera.

Povpraševanje po vasi, ali še kje hranijo kak star čoln, s kakršnim so se vozili po jezeru, ni obrodilo sadov. Nak, v tej vasi tega že ne boste našli, morda na Otoku, so skomignili z glavo Dolenjci. V vasi pa še živi pripoved o tem, kako so nekdaj lovili ribe. Love jih še zdaj, včasih ponoči.

Kako so lovili ribe v Cerkniskem jezeru, je natančno opisal tudi Valvasor. Veljal je točno določen red, kdo lovi, kje in kdaj. Ko je cerkovnik pri cerkvi sv. Janeza Krstnika dal določeno znamenje, so pritekli ljudje iz Cerknice in okoliških vasi, »moški in ženske, stari in mladi vsake vrste, povečini vsi lepo nagi, odeti le z lastno kožo in brezsravnostjo, s saki, koški, vrečami in drugo posodo, da bi pobrali ostanke.«

Obok, ki mu pripisujejo častljivo starost – skozenj vodi pot do cerkve sv. Lovrenca. (Foto Marjan Ciglič)

Skozi Dolenjo vas teče potok Cerkniščica. Čezenj vodi več mostov, eden teh ima še svoje nekdanje kamnito ogrodje. (Foto: Marjan Ciglič)

Šel je med obrtnike

Boris Strel se je poslovil od smučanja

V življenju je že tako, da je vsake reči prej ali slej konec. Tako se je tudi Boris Strel, naš dolgoletni vrhunski smučar, ki je zastopal jugoslovanske barve po svetu in požel vrsto uspehov v tekmovanju za svetovni pokal, poslovil od tekmovalnih smučí. Čeprav je minulo smučarsko sezono še stopil na zmagovalni oder med najboljše, se je odločil, da ne bo več tekmoval.

Požel je vrsto uspehov, tudi enkratnih, kakršna je bila bronasta kolajna s svetovnega prvenstva v avstrijskem Schladmingu leta 1982. Vrsto let je dobival točke na tekmovanjih v svetovnem pokalu, saj se je pogosto uvrščal med deseterico ali petnajsterico najboljših smučarjev na svetu. Nekajkrat je stal tudi na zmagovalnem odru poleg slovitih imen svetovnega smučanja, kot sta Šved Ingemar Stenmark ali Američana, dvojčka Mahre. Tako je veliko pripomogel k odličnim uspehom in ugledu naše smučarske reprezentance v svetu. Njegov odhod bo prav gotovo pomenil praznino v njej. Tako počasi odhajajo naši udarni fantje: Jure Franko se je zapisal profesionalnemu smučanju v ZDA, Jože Kurlalt pa je, na žalost, izgubil življenje v prometni nesreči.

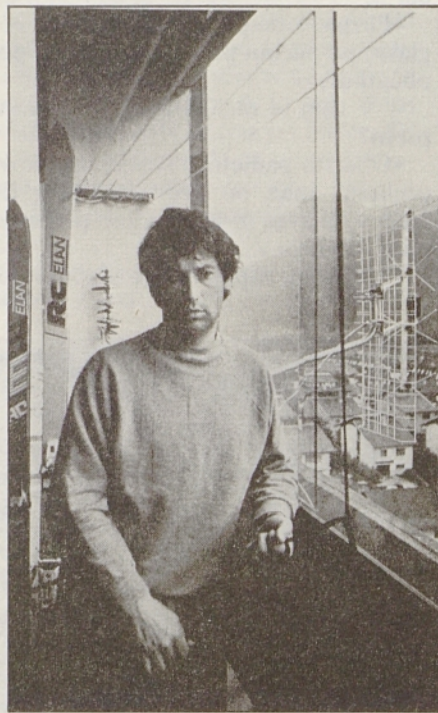
Sleherno slovo je pravzaprav grenko, a Boris Strel ne misli tako. To je človek z obema nogama na tleh, nikoli ni bil sanjaški, ne vzvišen, ne po polžje skrit v svoji lupini. Vedno je udaril naravnost, če je bilo treba in si po svoje krojil življenje, kolikor se je pač dalo v okviru sicer programiranega ritma vrhunškega športnika. Če mu je karkoli presedalo, je odnehal, kajti z glavo skozi zid ni priporočljivo tiščati, je dejal.

»Vedno sem si dopovedoval, da bom vztrajal v smučariji toliko časa, dokler bom sebi in reprezentanci v korist, dokler bom dosegal dobre rezultate. Slednje pa je v sedanji svetovni konkurenci vse težje dosegati. Poleg tega sem začel izgubljati veselje. Tudi poškodbe so me začele pestiti. Najbolj me je zaznamovala Bjelašnica pred dvema letoma, ko sem trdo padel na smukaški progí in so me potem morali operirati,« je razlagal Boris Strel v svojem škofjeloškem stanovanju v visoki stolpnici. To je njegov novi dom, prej je vsa leta prebival pri starših. Oktobra je dopolnil 27 let.

Vsega se mu je počasi nabralo v tolikšni meri, da si je dejal: »Fant, tvoj čas se je iztekel in z odra je treba oditi pravi čas.« To je preudaren fant in smučarske vrste je zapustil v času, ko je bil še občudovan in so mu še ploskali. Pomilovanja ne bi prenesel in zdaj začena novo življenje.

»Ampak belemu cirkusu se ne nameravam povsem odreči. Bom strokovni sodelavec avstrijske tovarne smučarskih vezi Tyrolia in bom tako še naprej v stiku s smučarijo,« je razložil in dodal, da pa bi mu ta zaslužek le ne zadoščal za življenje in zato bo vsak čas odprl dva lokala za popraviljanje in sposojanje športne opreme: enega v Škofji Loki, drugega v Ljubljani.

O kakem profesionalnem smučanju ni niti razmišljal, ker je rad doma in ima smučanja čez glavo. Pač pa bo imel več časa za jadrnanje, saj si je povsem sam zgradil lično jadrnico, s

katero rad pluje po Jadranu. Vešč je tudi surfanja in med drugim namerava sposojati tudi surfe in jadrnice, kar je novost v Sloveniji.

Pri opremljanju lokala je bil ves čas zraven s klavivom, z žebli in s svetri v rokah. Boris Strel je spreten in okreten človek, pa zna marsikaj narediti

sam. Tako pride tudi ceneje skozi, kajti naši smučarji še zdaleč ne zaslužijo toliko kot tuji tekmovalci.

»Naši zaslužki so tudi do petnajstkrat manjši od tujcev, četudi dosegamo vrhunske rezultate. Z denarjem, ki smo ga bili zaslužili oziroma prihranili, ne moremo živeti in treba si je takoj potem, ko nehaš, najti delo. Denar, ki sem ga vložil v servise, sem si v bistvu prihranil predvsem s tem, ko sem bil po dvesto dni zdoma s plačanimi hoteli in potmi. Tako mi je ostajalo tisto, kar bi sicer porabil za življenje. Tudi avta si nisem kupil, vozil sem se z avtom, ki mi ga je dala Smučarska zveza Slovenije v najem,« je razložil Boris Strel.

Za primerjavo je navedel italijanskega tekmovalca Paola De Chieso, ki je tudi prenehal smučati, vendar je izjavil, da bo najmanj deset let lahko živel brez dela z denarjem, ki si ga je bil prislužil s smučanjem, četudi ni bil nikoli prvi. Smučarji in drugi vrhunski športniki z Vzhoda imajo po končani karieri zagotovljeno stanovanje, dobro plačano delovno mesto in še kaj. Naši pa so potemtakem nekje na sredini, zato navadno tudi študirajo na fakultetah. Boris Strel je obiskoval fakulteto za telesno kulturo, vendar je ni končal. Sicer pa mu ta tudi ne bi kdove kako pomagala pri vodenju servisov.

Tako je Boris Strel zakoličil novo življenje po šestnajstih letih, zapoljenih s trdimi treningi, napornimi potovanji, nenehnimi tekmami in stresi, a tudi z veselimi trenutki, zanimivostmi ter drobnimi doživetji, ki popestrujejo mladost.

Inkasant

Inkasant za elektriko se že pol ure obeša na zvonec stanovanja v bloku. Lastnik mu odpre in zarohni:
– Lahko bi potrkali, ne pa da takole trošite dragoceno elektriko!

Kmet razmišlja

– Le zakaj bi oral in sejal?! Na njivi bom rajši naredil parkirišče!

Konj je kot violina

Lojze Lah med najboljšimi na svetu v jahalnem športu

»Konji so kot ljudje; eni so občutljivi, drugi ne. Eni ubogajo na trdo besedo, drugi samo na lepo in bog ne daj, da bi jih udaril.« je razlagal Lojze Lah, naš najuspešnejši tekmovalec v jahalnem športu, ki je s konjem Maestosom Monteavrom ponesel ime Lipice v svet. Tekmuje v svetovnem pokalu Grand-prix in sodi med najboljše v svetu, saj je julija zasedel v skupnem seštevku drugo mesto. V Lipici, kjer je bilo tekmovanje za svetovni pokal med prvomajskimi prazniki, pa je celo zmagal.

KONJ MORA VEDETI, KDO JE GOSPODAR

Lojze Lah je precej molčeč človek, bolj vase zaprt in včasih ima občutek, da se morda celo bolje razume s konji kot z ljudmi. Živi v Lipici in je eden od zaposlenih v kobilarni. Vendar pa je tako povezan s konji, da nikoli ne gleda na uro in delovni čas, marveč je s konji, zlasti s svojim Maestozom Monteavrom tedaj, kadar je treba. To vedo povedati drugi, kajti sam se noče ali ne zna hvaliti. O konjih pa bi govoril ure in ure.

– Če hočeš, da ti bo konj plesal tako, kakor boš igral, je najbrž potrebno mnogo znanja, veliko mero potrpežljivosti in ne nazadnje tudi ljubezni, ali ne?

»Zlasti ljubezni,« je prikimal, ko sva se pogovarjala v kavarni lipiškega hotela, potem ko je opravil trening s konji in sem ga, seveda, morala počakati. Kar naprej se je branil pogovora, češ, saj so rezultati dovolj zgovorni, a počasi so se misli le začele luščiti iz njega, saj je šlo za konje, njegovo veliko ljubezen.

Ljubezni do teh plemenitih živali se je mali Lojzek navzei po sosedovem stricu v rodni vasi Dobrnič nad Žužemberkom na Dolenjskem. Stric je bil furman, ljubitelj konj in tudi otrok, saj je malega fantiča, ki se je brez strahu in z občudovanjem približeval konjem, velikokrat jemal s seboj. To so bili časi, ko je bilo pri nas še malo traktorjev in so s konji prevažali zlasti les iz gozdov. Pri njem se je Lojzek naučil abecede o konjih in si tudi začrtil pot v prihodnost.

»V Lipico sem prišel povsem po naključju. Starša sta želela, da bi ostal doma na kmetiji, mene pa je gnalo v svet. Najprej sem se poskušal pri me-

sarjih, a ni šlo. Za delo s konji pa sem se odločil, ko sem prišel na izlet v Lipico.«

Vseskozi je v sebi čutil nekak klic, ki ga je vabil v Lipico, kot so sirene vabile grškega junaka Odiseja na otok; le da je Lojze Lah prisluhnil temu klicu. To je bilo pred enajstimi leti, ko so ga v konjušnici sprva vzeli za delo v hlevih. Tedaj se je tudi naučil jahati, kot je treba.

»Prej sem znal le sedeti, galopirati po kavbojsko . . .« je zamahnil z roko, kakor da to sploh nič ni.

»Osnovno pri ježi je obvladati konja, da občuti, kako si ti njegov gospodar in ne obratno. Ni dovolj, da delate le z rokami in nogami, marveč je treba uporabljati tudi glavo, pamet,« me je poudčil in potem razložil, kako je treba z vsakim konjem delati posebej, nikoli z vsemi enako, ker ima vsak konj svoj značaj, svoje posebnosti, svoje muhe, vrline, sposobnosti.

– Ali konj pozna svojega gospodarja?

»Pozna, a ne po obrazu, marveč po glasu, po načinu pristopa k njemu, po občutku.«

– V čem je razlika med konjem in psom?

»Oba sta pametna. Pes je človekov prijatelj, znan po zvestobi. Konj je njegov delavec in če pravilno ravnaš z njim, ti vrača.«

– Si konj zapomni, če kdo slabo

ravna z njim in je v tem podoben slonu s svojo prislovično maščevalnostjo?

KONJ NI NE SLON NE PES

»Ne vem, če bi konja lahko primerjal s slonom, vem pa, da si konj marsikaj zapomni. Ne smeš ga tepsti, a včasih ga lahko z bičem rahlo opozoriš na storjeno napako, a zelo previdno.

Konj mora imeti spoštovanje do gospodarja, a to ne sme biti strahospoštovanje, da bi se ga konj bal in bežal pred njim.

»Konj hitro da vedeti, da mu ni kaj prav. Je kot glasbeni instrument, na katerega igraš. Če ima konj slabe izkušnje z ljudmi, tudi brca in grize. Človek lahko nauči konja, da je hudoben, če slabo ravna z njim,« je govoril iz njega poznavalec konj in brž dodal, kako pa so lipicanci nekaj drugega kot navadni vlečni konji.

Ni lahko obvladati konja, ker je občutljiv kot violina in se odzove na sleherni gib. Z ljubeznijo in potrpežljivostjo pa je vse mogoče. Tako je Lojze Lah začel s treningi postopoma, najprej za lipiški program, potem je skakal in nazadnje došel do grand-prix, najtežje dresure konj. In prav v tem tudi nastopa po svetu.

Vsak dan dela z vsakim konjem posebej po poldruho uro. Nekaj znanja za dresuro si je nabral pri avstrijskem trenerju, nekaj v knjigah o konjih, največ pa si ga je pridobil z izkušnjami.

Alojz Lah na lipicancu z imenom Maestoso Monteavra

Prve uspehe je Lojze Lah s svojim Maestozom Monteavrom dosegel na balkanskem prvenstva leta 1982, potem se je že pojavil v tekmovanjih grand-prix in spomladi je na tekmi na Nizozemskem že dosegel osmo mesto. Lahko bi segel višje, če ne bi prišlo do nerodnosti z napačnim pozdravom.

»Zmotil sem se, a sem program odjahal brez napake. Ocenjevalci so me hoteli izločiti, a je občinstvo, ki me je opazilo, protestiralo,« je povedal z zadovoljnim nasmehom, češ, saj sem kasneje že dokazal, da sem si to zaslužil, saj sem pobral tudi lovoriko.

»Moj konj je prijazen, igriv, mo-

čan,« je govoril o Maestozu Monteavru kot o svoji ljubezni. Seveda, saj pleše kot je treba, se pravi da zna figure, piruete, pasaže, zna teči na mestu.

Zanimivo pa je, da ima Lojze Lah najrajši očeta tega konja, čeprav ni tekmovalni konj, a ga je največ naučil. Njega je tudi pripeljal za slikat in nanj zavihtel svojega sina Mihca.

Mihec ima pet let in kar zavriska, kadar ga očka posadi na konja. Jabolko ne pade daleč od drevesa.

– Kako dolgo traja dresura lipicanca? »Moj konj je bil zelo nadarjen. V petih letih je znal že skoraj vse. Pri

osmih letih je bil že izbran za tekmovanja,« je pohvalil svojega ljubljenca in dodal, kako sicer lipicanci niso najbolj primerni za grand-prix, ker so bolj znani po španski šoli z znanimi liki nad tlemi. Manjka jim eksplozivnosti pri figurah, a imajo zato druge prednosti. No, to se je zdaj tudi izkazalo, kajti dobiti lovoriko v svetovnem pokalu je veliko.

Tako Lojze Lah in njegov lipicanec nosita naše ime po svetu in se zapisujeta med najboljše. Zanimivo pri tem je, da mnogi ne vedo, da je Lipica v Jugoslaviji, marveč mislijo, da je italijanska.

BOGOMIR ŠEFIC

Obilica narodnozabavnih not v Ptujju '86

Tokratni XVII. narodnozabavni festival v Ptujju je potekal na imenitem prizorišču minoritskega samostana kar tri dni. V petek, soboto in nedeljo, 5., 6. in 7. septembra se je na festivalnem odru pred nekaj tisoč gledalci razvrstilo kar 28 ansamblov narodnozabavne zvrsti. Rojaki nekatere med njimi poznate, številna imena sestavov pa vam bodo nova, kar seveda pomeni, da na Ptujjskem festivalu nastopa še precej neuveljavljenih ansamblov, ki jim pot čez ta oder šele prinaša vstopnico za nastope na domačih tleh in zunaj meja naše domovine.

Najbolj pomembno na Ptujjskem festivalu je nedvomno, da moramo tu

iskati dokaze za množičnost narodnozabavnih vrst, ki – kakor je vsem znano – se začne s široko osnovo piramide, katere vrh so naši najbolj znani in priljubljeni sestavi te zvrsti, kot so ansambel bratov Avsenik, ansambel Lojzeta Slaka, Franca Miheliča, Alpski kvintet in še kdo. Lepo je tudi videti, da narodnozabavne glasbe ne igrajo le starejši muzikantje, saj je bila letos polovica sestavov mlajša od 20 let. To pa seveda pomeni, da ima narodnozabavna glasba zaledje in prav zavoljo mladosti se ji še naprej obeta lep razvoj.

Čeprav na festivalnem odru ne nastopajo znani sestavi, pa moramo za

letošnji festival reči, da je bil kakovosten, tako po instrumentalni plati, kakor tudi po prepevanju. Morda so k takemu razpletu botrovala prejšnje avdicije, saj prav slabega ansambla ni bilo slišati pod festivalskimi lučmi. Takorekoč orjaško zastavljeno prireditev so organizatorji festivala Radio-Tednik Ptuj izvedli brezhibno. Rojakom velja tudi vabilo, da si ob časovno ustreznem obisku v domovini festival kdaj v prihodnje tudi sami ogledajo. Letos so na festivalu nastopali ansambli: Mavrica, Viničarji, ansambel Braneta Klavžarja, Rogaški instrumentalni ansambel, Metalurgi, Tornado, Prijatelji, ansambel bratov Stopar, Hmeljarski instrumentalni kvintet, ansambel Kogras, ansambel Vilija Ašiča mlajšega, ansambel Obzorje, ansambel Šumik, ansambel Franca Potočarja, Novi rekordi, Mariborski kvintet, Zrelo klasje, Celjski instrumentalni ansambel, Krvavški kvintet, ansambel Francija Semeta, Štajerskih 7, ansambel Toneta Kudra, Stari znanci, Gornjesavski kvintet, ansambel Ivana Ruparja, Marela, ansambel Tineta Stareta, ansambel Slavček in Fantje s Krasa.

Občinstvo je bilo pri izbiri najboljše melodije naklonjeno ansamblu Kogras iz Zgornje Kungote pri Mariboru, drugo mesto je pripadlo ansamblu bratov Stopar iz Mengša in tretje sestavu Štajerskih 7 iz Slovenskih Konjic. Letošnje priznanje za najboljše prepevanje sta dobila Majda Korošec in Braco Koren, ki sta znamenito zlato Korenovo plaketo osvojila s prepevanjem pri ansamblu Toneta Kudra iz Ljubljane.

Na ptujjskih festivalskih večerih je videti tudi predstavnike naših najbolj znanih sestavov. Pridejo si ogledat in poslušat, kako jim sledijo mlajši. Od leve proti desni: Franc Mihelič, Jože Burnik (nekoliko v ozadju) in Lojze Slak. Foto: Marjan Ciglič.

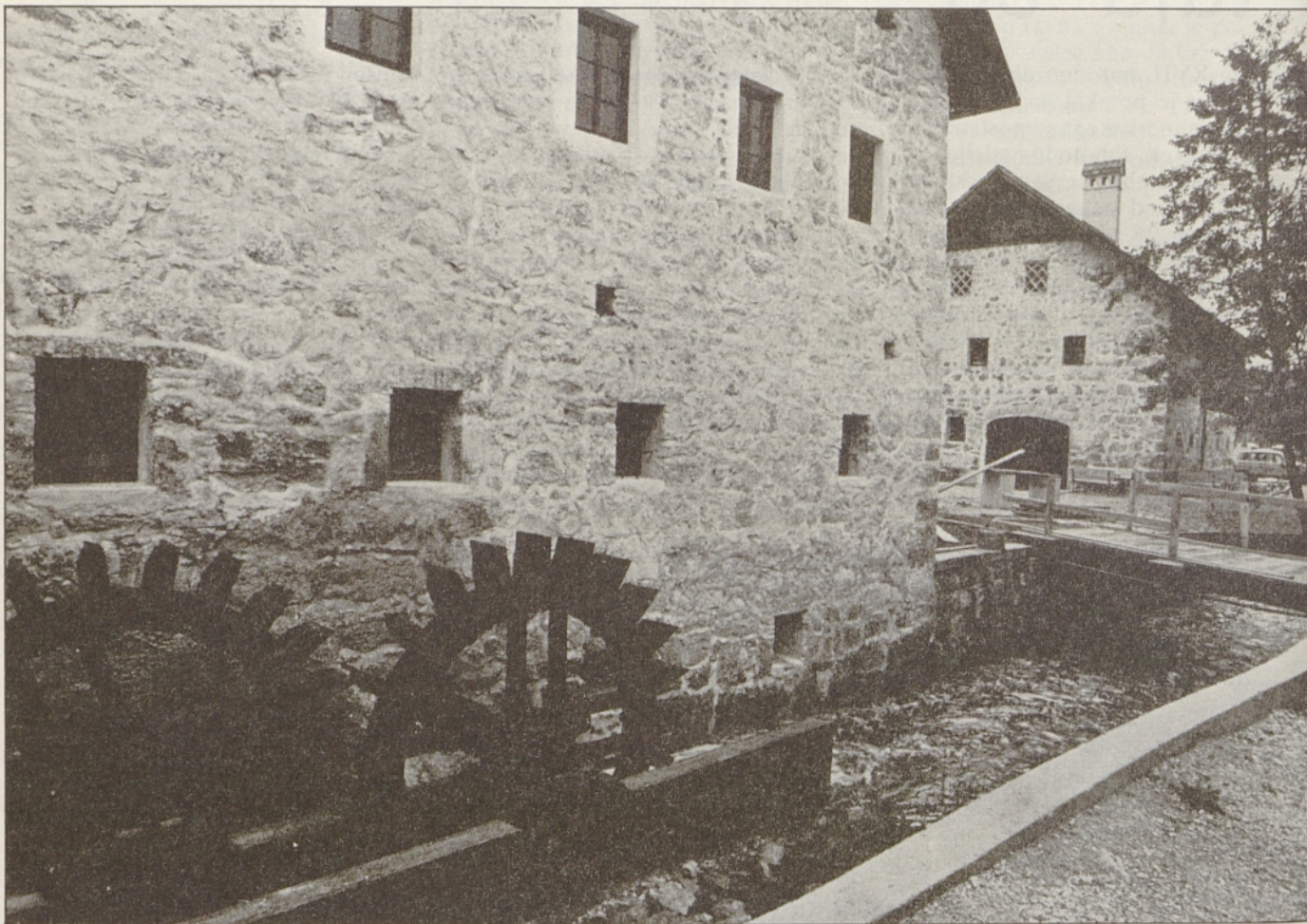
Obnovljena Trubarjeva domačija

Slovenci smo ob 400-letnici smrti Primoža Trubarja dobili dragocen kulturni spomenik, dostojen velikega moža. Prenovljena Trubarjeva domačija pa je predvsem obrnjena v prihodnost, saj je namenjena prihodnjim rodovom, ki bodo šele spoznavali Trubarjevo življenje in delo. Po dobrem letu obnovitvenih del in široki in uspešni dejavnosti za zbiranje Trubarjevega dinarja so namreč, ob še vedno neokrnjeni in idilični rečici Raščici, iztrgali zobu časa in ponovno uredili nekdanji mlin, vodno žago, skedenj in predvsem Trubarjevo spominsko zbirko, ki je jedro Trubarjevine.

Predvsem to ni muzej, je kvečjemu spominska soba z močnimi didaktičnimi podarkami, pravi **Jaro Dolar**, ki je v sodelovanju z **Jožetom Javorškom**, **dr. Jožetom Rajhmanom**, **dr. Jožetom Koruzo** in na-

ko ob vhodu z leve pred obiskovalcem tečejo avtentični Trubarjevi teksti o njegovih začetkih. Nato se na stenah vrstijo citati iz Trubarjevih del in pisem. Na tretji steni so z njegovo besedo opisani turški

vid krajev, v katerih se je gibal. V kotu na tej steni bodo izpisani tudi nekateri značilni citati misli o Trubarju in protestantizmu, ki so jih izrekli Ivan Cankar, Ivan Prijatelj, Edvard Kardelj, Mirko Rupel in

V domačiji so v celoti obnovili tudi mlin, ki bo glede na zanimanje lahko tudi v resnici mlel žito.

fotografije: Janez Zrnc

slovnim škofom dr. Vekoslavom Grmičem izpeljal zamisel o vsebinski ureditvi Trubarjeve spominske zbirke. Tako je na vseh štirih stenah osrednjega do ostrejša segajočega prostora z besedo in sliko predstavljeno življenje in delo Primoža Trubarja. Ta-

vpadi in kmečki upori, na zadnji steni pa je preslikana močno povečana pozlačena Trubarjeva podoba iz njegove Hišne postilje in tudi naslovnica prve slovenske knjige. Na kratko je z letnicami predstavljena tudi Trubarjeva življenjska pot in zemlje-

Anton Slodnjak. Nad vsako skupino na stenah izpisanih Trubarjevih besedil pa so upodobljena – besedila in slike je na stene prenesel **Veljko Toman** – osrednja mesta, v katerih je naš rojak prebil del svojega življenja in ki so vplivala nanj. Tako se

vrstijo Turjak, Ljubljana, Reka, Trst, Dunaj, Tübingen, Salzburg. Iz takratnega časa sta tudi upodobitvi turških vpadov in kmečkih uporov oziroma krvave rihte.

Osrednjo težo in ton pa spominski zbirki daje 15 oken, ki jih krasijo vitraže – slike na steklu – na katerih so upodobljeni (poslikal jih je akademski slikar **Tomaž Perko**) Trubarjevi sodobniki in najpomembnejši vladarji tistega časa.

Sestavni del spominske sobe so tudi vitrine, v katerih bodo kopije vseh 31 Trubarjevih knjig, ki jih je mojstrsko izdelal restavrator – knjigovez **Peter Štaut**; v eni pa bo tudi Trubarjev kip, delo akademskega kiparja.

Pomemben pripomoček pri ogledu Trubarjeve spominske zbirke bo tudi vstopnica, ki jo bo dobil obiskovalec. Kakor pravi Jaro Dolar, bo na njej nekoliko podrobneje predstavljena vsebina in pomen posameznih Trubarjevih citatov, ki so zapisani na stenah, opisana pa bo tudi vloga ljudi, obrazov nekega časa, ki z vitražev zrejo v obiskovalce.

Arhitekturno rešitev spominske zbirke in tudi ostalih objektov na Trubarjevi domačiji je zasnoval in izpeljal arhitekt **Mar-**

Trubarjevega časa – temačen, asketsko opremljen prostor. Toda vse, kar je v njem, mora biti popolno.

Zato Trubarjevih sodobnikov nismo predstavili, na primer, z grafikami, ampak z veliko zahtevnejšimi, zato pa tudi kakovostnejšimi vitražami, ki so s svojo barvitostjo in svetlobo dali prostoru pravo sozvočje.

Vanj se nenazadnje vključujejo tudi vitrine, ki spominjajo na stebre, slednji pa simbolično sporočajo temeljni pomen Trubarjevega dela za Slovence.

Marjan Loboda je opozoril, da bo spominska soba opremljena tudi z ustrezno zvočno opremo, čez čas pa bodo pripravili še posnetke učne ure (za različne starosti šolarjev). S pomočjo videotehnike pa bo moč predvajati tudi film o Trubarju. Čeprav zaenkrat še ni odločeno, ali bo ta predstavitev na Trubarjevi domačiji ali v kulturnem domu v bližnjih Velikih Laščah, kjer so od letošnje pomladi že urejene Trubarjeva, Levstikova in Stritarjeva spominska soba.

Kot že rečeno, pa je spominska zbirka le del obnovljene domačije. Tako so za po-

se bo gospodar v kratkem vrnil in bo delo ponovno steklo.

Na kratko še o financah. Za njih (in še za kopico drugega) skrbi **Bogomir Samsa**, član republiške odbora in predsednik podobnega odbora za počastitev 400-letnice Trubarjeve smrti v KS Velike Lašče. Do zdaj se je zbralo v denarju skupaj okrog 31,1 milijonov dinarjev in nekaj v devizah. Slovenska in ljubljanska kulturna skupnost sta prispevali vsaka po 10,2 milijona dinarjev, republiški IS je prispeval 400 tisoč dinarjev, akcija za zbiranje Trubarjevega dinarja, v katero se je vključilo okrog tisoč posameznikov in cela vrsta organizacij šol in ozdov, pa je do zdaj navrgla okrog 10,3 milijone dinarjev; pomemben pa je še prispevek slovenske evangeličanske cerkve s 25 tisoč zahodnonemškimi markami, zamejski Slovenci iz Italije so zbrali okrog 5 milijonov italijanskih lir, 700 dolarjev pa je prišlo tudi od avstralskih Slovencev.

Ob tem pa moramo opozoriti, pravi Bogomir Samsa, da so velik delež pri obnovi Trubarjevine prispevale nekatere delovne organizacije v delu in materialu. V prvi vrsti to velja za Gozdno gospodarstvo Kočevje – tozd Velike Lašče, Hojo Ljubljana

Okenska stekla, vitraže, prikazujejo Trubarjeve sodobnike.

Pri obnavljanju Trubarjeve domačije so veliko del opravili tudi sami vaščani Raščice in okoliških krajev.

jan Loboda. Pripoveduje: preden smo začeli urejati Temkovo domačijo (saj od Trubarjeve ni nič ostalo), smo morali rešiti dilemo – v slogu katere dobe naj uredimo objekte? Ker iz Trubarjevih časov ni nič ostalo, smo se odločili, da naj imajo vsi objekti – to je hiša (v kateri je spominska zbirka, v pritličju pa tudi mlin), žaga in skedenj – zunanjo ureditev iz časa, ko je bila domačija najbolj pri močeh, tam nekje na prelomu tega in prejšnjega stoletja. V hiši oziroma njenem edinem v ostrešje segajočem prostoru, kjer je spominska zbirka, pa smo se odločili za duhovno in ne etnografsko predstavitev Trubarja. Saj bi za slednjo morali uporabljati le ponaredek. Tako smo, upamustvarili »štimgung«

znejše rodove obnovili in tudi ohranili vedno bolj redko vodno žago – venecijanko, ponovno se vrtijo tudi mlinski kamni, ki jih Raščica ni gnala že več let. Pod kozolcem počiva kmečko orodje.

Ne nepomemben del preurejene Trubarjeve domačije je tudi nekdanji skedenj. V njem so opremili prijeten galerijski prostor, kjer naj bi imeli kotiček likovniki, ki sodelujejo na vsakoletni likovni koloniji »Trubarjevi kraji«. V tem objektu pa je tudi manjši gostinski lokal, ki pa bo s svojo dejavnostjo povsem pōdrejen ostalim funkcijam prostora ob Raščici. Marjan Loboda namreč poudarja, da celoten kompleks ni mišljen kot mestni park, ampak mora dajati vtis, kakor da domačija živi in

– tozd Žaga Rob, Žito in IMP Ljubljana. Našteti bodo skrbeli za posamezne objekte Trubarjeve domačije tudi v prihodnje. Vsi darovalci pa bodo zapisani v posebni knjigi, ki bo tudi na ogled v Trubarjevi spominski zbirki.

po sloveniji

Ob koncu obrtnega sejma v **Celju** so na zvezni konferenci SZDL Jugoslavi- je veliko razpravljali o možnostih za vračanje izseljencev v domovino. Možnosti zanje so predvsem v drobnem gospodarstvu. Tu pa je še veliko nejasnosti, zato bomo morali v Jugoslaviji poenotiti predpise, ki urejajo vsa vprašanja carinskih predpisov, možnosti uvoza opreme, pridobitev obrtnih dovoljenj in odpiranje zasebnih delavnic. Druga in tretja generacija naših izseljencev sta si že pridobili kvalifikacije, njihovi starši so odšli na tuje predvsem nekvalificirani. Zato so izkušnje potomcev zelo dragocene za naše gospodarstvo, ki mu lahko veliko pomagajo.

Podružnica podjetja Gorenje, Elrad iz **Gornje Radgone** je sklenila dve večji pogodbi. Prvo s predstavniki kitajske province Chen Du in Tehnical Corporation, ki se zanimata za nakup tehnologije in opreme za kabelsko televizijo in linijske ojačevalnike. Predstavniki italijanske firme Fraccaro, ki je ena največjih izdelovalcev anten na svetu, pa se dogovarjajo za letno dobavo 100.000 televizijskih vtičnic in 60 do 100.000 logaritemskih anten.

Konec septembra je bilo v **Izoli** trindvajseto filmsko srečanje najmlajših filmskih ustvarjalcev iz Slovenije in zamejstva na osnovni šoli Vojke Šmuc, kjer deluje filmski krožek »Zarja«, ki beleži 20-letnico dela. Na srečanju so prikazali okoli 30 filmov letošnje slovenske otroške produkcije, ki jih je po natečaju izbrala strokovna žirija. Mirjana Borčičeva pa je izdala knjigo s področja filmske vzgoje, ki je prva te vrste pri nas.

Kočevje vse bolj obiskujejo reprezentance, ki se pripravljajo na različna tekmovanja in prvenstva v različnih športih. Ugodna klima, lepe športne naprave in možnosti za trening so poleg miru odlični pogoji za to. Tako so bili v maju letos v Kočevju mladinci iz beograjske Crvene Zvezde, vso sezono se vozijo na trening sem atleti iz **Novega mesta**, v avgustu so tu gostovali nogometaši iz Kraljevice, atleti iz Medvod, največ pa je bilo športnikov iz Doline pri Trstu. V kočevskem športnem kompleksu Gaj bodo dokončali še gradnjo igrišč za tenis, obnovili nekatere starejše objekte in nabavili nekaj sodobne opreme.

V vinogradih na **Koprskem** in v obalnem zaledju so letos natrgali za okoli 500 vagonov pridelka v družbenem in 100 v zasebnem sektorju. Delovna organizacija Vinakoper ima 600 hektarov lastnih in 180 hektarov nasadov trte v kooperacijski proizvodnji. V vipavski kleti so odkupili 1100 vagonov

grozdja, v Goriških Brdih pa okoli 1300 vgonov najbolj znanih sort: sauvignon, tokaj, beli pinot in rebula.

Stavbenik iz **Kopra**, ki gradi tretjo fazo I. etape bolnišnice v Izoli, se je zavezal, da bo končal gradnjo v enajstih mesecih, če računamo od letošnjega oktobra dalje. Z zidavo so pridobili novih 3600 kvadratnih metrov.

Na 11. mednarodnem festivalu športnega in turističnega filma v začetku oktobra v Kranju je prejel najvišje priznanje ZLATI TRIGLAV avstralski film OBE HOČEVA ZMAGATI. Nagrado SREBRNI TRIGLAV so dobili Francozi za film MALI KARRIM, ki obravnava portret himalajskega nosača. BRONASTI TRI-

V **Kubedu** na Primorskem so na gradu konec septembra priredili večer domače ljudske in umetniške ustvarjalnosti. Brali so odlomke iz del domačega književnika Alojza Kocjančiča in pisatelja Marjana Tomšiča. Istrani so poslušali istrske ljudske pesmi, zgodbe in šale. Predstavili so še drugo ljudsko blago, ki so ga zbrali in zapisali po vaseh. Večer so zaključili v starem mlinu, izzvenel je kot enkratno doživetje. Kot gost je sodeloval tudi slovenski pesnik iz Avstralije Bert Pribac.

Sredi septembra je bilo v **Ljubljani** tritedensko strokovno zborovanje z naslovom »Preprečevanje nepredvidenih dogodkov«, na katerem so sprego-

Domačija pod Pečinami na Tolminskem (foto: Janez Zrnc)

GLAV pa so prejeli Slovenci za film SLOVENIJA POZIMI.

Podjetje Iskra **Kranj** praznuje letos 20-letnico sodelovanja s poslovnim partnerjem Braun AG iz Zvezne republike Nemčije, firme za izdelovanje električnih brivnikov. Blagovna menjava je dosegla vrednost 105 milijonov zahodnonemških mark, Iskra pa je v tem času prodala na jugoslovanskem trgu 2 milijona električnih brivnikov in 700 tisoč gospodinjskih aparatov. V dvajsetih letih je dobavila podjetju Braun AG različne dele za 12 milijonov brivnikov in okoli 2,5 milijona električnih motorjev za gospodinjske stroje.

voril strokovnjaki za jedrsko energijo o vprašanjih o varnosti delovanja jedrskih elektrarn. Sodelovali so udeleženci iz jedrske elektrarne v Krškem, Mednarodne agencije za jedrsko energijo, izvedenci iz ZDA, Francije, Belgije in Jugoslavije.

Ljubljansko lutkovno gledališče v **Ljubljani** bo v letošnji sezoni pripravilo kar pet premier lutkovnih predstav za otroke. Domača besedila bodo izpod peres Svetlane Makarovič, Alenke Goljevšček in Ervina Fritza, poljski režiser Stanislaw Ochmanski in likovnik Raymond Strzelecki pa bosta pripravila igrice Tadeusza Slobodzianeka »Past« za otroke od 8. do 12. leta

starosti. Za otroke od 6. do 12. leta pa pripravljajo uprizoritve Andersenove »Snežne kraljice«.

V občini **Ljutomer** so ocenili letošnjo proizvodnjo do jeseni in dognali, da se je zmanjšal njen fizični obseg v primerjavi z lanskim letom za 3 odstotke, kmetijska proizvodnja pa je nižja za 7 odstotkov. Največjo rast celotnega prihodka so dosegli obrt, gostinstvo, promet in zveze. Ljutomerski Tehnostroj posluje na robu rentabilnosti, veliko investicijo v višini 370 milijonov dinarjev bodo težko odplačali. V mnogih tovarnah morajo posodobiti opremo, da bi dosegli republiško povprečje, za katerim močno zaostajajo.

V laboratoriju katedre za mehansko

Motiv iz Škofje Loke

tehnologijo in avtomatiko Tehniške fakultete v **Mariboru** so predstavili visoko avtomatizirano napravo – stružnico prihodnosti, ki izdeluje manjše serije različno izoblikovanih izdelkov v kratkem času. Za nakup te naprave je prispevala 120 milijonov dinarjev vrsta organizacij združenega dela v Sloveniji, naprava pa je izdelek tvrdke Georg Fischer iz Zahodne Nemčije in je prva te vrste v Jugoslaviji.

Tudi izvršni svet v **Piranu** je dal pobudo za zgraditev zbiralnika na **Valeti**, ki bi ga morali zgraditi za nemoteno oskrbo z vodo na Obali. Za ta projekt so zainteresirane skupnosti obalnih občin, ki se oskrbujejo s to

osnovno tekočino. Velika sredstva so potrebna tudi za zidavo nove bolnišnice v **Izoli**, zato spet načrtujejo razpis novega samoprispevka. Predstavniki občin so zahtevali, da dobijo točen čas, ko bodo v centralnem vodovodu zaprli pipe za oskrbo, ker se dogaja, da voda nenapovedano ne priteka več. V najkrajšem času se bodo morali sporazumeti za način zagotovitve denarja za izgradnjo vodovodnih rezervoarjev na **Valeti**.

Podjetje Gostinstvo »Haloški biser« s **Ptuja** praznuje letos 25-letnico. Ustanovljeno je bilo 1. oktobra 1961 iz gostinskih obratov »Grajska restavracija«, »Bračič«, »Zupančič«, »Pri sejmišču« in iz gostilne »Pri lipah«, Videm. V 11 obratih so zaposlovali 94 delavcev. Danes je v »Haloškem biseru« 22 poslovnih enot in 295 zaposlenih.

V **Ratečah** na Gorenjskem so se letos posebej izkazali v akciji »Uredimo naš kraj«. Posebna komisija je ocenila prizadevanje posameznikov za ureditev hiš, okenskega in vrtnega cvetja. Z »gankov« visi obilo gorenjskih nageljnov, pročelja so lepo popleskana, dvorišča vzorno urejena. Po urejenosti hiš že nekaj let vodi gostilna »Šurc«.

V občini **Sežana** so letos namenili tri milijarde dinarjev za oskrbo z vodo. Glavni vodovod od Sežane do Lokve in stranske vodovodne odcepe, kamor so vložili ta denar, ni dovolj, saj bo potrebno dati še več za dograditev vodovoda od Brestovice do Kozine. Več kot 47,5 milijona dinarjev so zbrali občani v ta namen, ko so namenili en odstotek od samoprispevka, gradnje pa bodo končane do konca avgusta 1987. leta, kar je več kot leto dni pred načrtovanim rokom.

V okviru 11. bienala industrijskega oblikovanja (BIO) v Zagrebu, ki je bilo konec septembra v Zagrebu, se je predstavil mednarodno uveljavljeni oblikovalec Oskar Kogoj iz **Slovenije**. Pozornost svetovne oblikovalne javnosti je vzbudil s svojo kolekcijo »Nature Design – Oskar Kogoj Collection«. Med njegovimi oblikovalskimi mojstrovčinami je najprivlačnejša zamisel sodobne spalnice, ki vnaša revolucijo na področje nedomiselnosti industrijske uniformirane oblikovnosti »skupnega bivanjskega prostora«. Kogojev razstavo si bodo ogledali še v Benetkah, Ferrari, ZDA in na Japonskem.

Občina Dolina in skupščina občine **Sežana** sta tudi letos priredili 20. in 21. septembra prijateljski prost prehod meje, »Odprta meja« pri Botaču, na območju Glinščica-Beka. Obiskovalci so morali imeti pri sebi veljaven oseb-

ni dokument, potni listi pa so ostali doma. Župana obeh občin Edvin Švab in Ivan Vodopivec sta pozdravila udeležence pred ogledom Škocjanskih jam, v Beki pa so priredili veseli del programa.

V sedmih letošnjih mesecih so iz tovarne papirja Sladkogorska na **Sladkem vrhu** pri Mariboru izvozili za 13.730.000 dolarjev izdelkov, uvozili pa za 10.709.000 dolarjev repromateriala. Izvažajo največ na Zahod, sicer pa v 32 držav. Vrednost prodaje so v primerjavi z lanskim letom povečali v prvem polletju na tujem za 80, doma pa za 122 odstotkov.

V **Štanjelu** si že dolga leta prizadevajo, da bi ga zaščitili kot kulturnozgodovinski spomenik. V drugi svetovni vojni se je tod borila z Nemci XIV. partizanska brigada Srečka Kosovela in vas je bila v bojih požgana. Za čimprejšnjo obnovo vasi po 40 letih so se zavzeli tudi nekdanji borci te brigade na svojem zboru.

V Iskri AET v **Tolminu** so zaposlili profesionalnega inovatorja, ki skrbi za različne izboljšave in izpopolnitve, podjetje pa je doseglo že prve uspehe, ker je prisluhnilo novim tehnološkim iznajdbam. Tudi drugod na Tolminskem se kažejo rezultati inovatorske dejavnosti, tako v Metalflexu in v TKK Srpenica.

Velika Nedelja ob vznožju vinorodnih Slovenskih goric je v septembru proslavila svojo 750-letnico. Ob tej priložnosti so odprli na gradu etnografsko zbirko, ki sestoji iz 400 predmetov, in prikazuje način življenja ljudi, opremo, oblačila, orodje, dom. Iz krajev v okolici izhajajo znani možje slovenske književnosti Stanko Vraz, Ksaver Meško, Peter Danjko, Stanko Cajnkar in drugi. Mnoge kmetije v okolici Velike Nedelje se ukvarjajo s kmečkim turizmom in vabijo izseljenke k domačim jedem ob izvrstni kapljici, ki jo točijo. Vinogradništvu je posvečen poseben prostor v muzeju, v katerem prikazujejo staro prešo, posodo, škropilnico in drugo.

Sestavljena organizacija združenega dela Hmeza iz **Žalca** praznuje letos 25-letnico. Dolina zelenega zlata, kot imenujejo Savinjsko dolino, slovi po svojem odličnem hmelju, prodajo pa tudi velike količine mesa, mleka, perutnine, sadja, jajc in poljščin. Ta delovna organizacija zaposluje več kot 4000 delavcev in ima 8000 kmetov kooperantov.

Zima v Sloveniji

Kanin – smučarski center Primorske

Iz Nove Gorice do Bovca je 71, iz Ljubljane 136, z ljubljanskega letališča Brnik pa 162 kilometrov. Na pobočjih Kanina so čudovita smučišča na višini 980 do 2300 metrov in na površini 68 ha. Na vrhove vas popeljejo kabinska žičnica, trosedežnica, dvosedežnici in 3 vlečnice. Začetnikom je na voljo smučarska šola, za otroke skrbijo v otroškem vrtcu, tudi smučarsko opremo si lahko sposodite. Tekaške steze so urejene v dolini in okolici Bovca.

Bovec je mestece ob bistri reki Soči, ob njem se odpira dolina Trente in naši najvišji vrhovi s Triglavom na čelu. Kje prebiti?

HOTEL KANIN, B kategorije: Klimatizirani skupni prostori, restavracija, slaščičarna, aperitiv bar, televizija. Za ljubitelje plavanja je pokrit bazen 16 x 9 m, z vodo 27°C. Tu je še savna, masaža, kozmetični in frizerski salon, prodajalna spominov in servis za sposojanje smučarske

opreme. V sobah je prha, kad, WC, imajo tudi balkone.

HOTEL ALP: Ima klimatizirane skupne prostore, restavracijo, aperitiv bar, televizijo, kegljišče, pizzerijo, slaščičarno in grill; sposodite si lahko smučarsko opremo.

APARTMAJI V KANINSKI VASI so primerni za družine ali družbe 2–5 oseb. So različnih velikosti in zajemajo sobo s kuhinjo, pred sobo, kad, WC, ali dnevno sobo s kuhinjo, kad, WC in balkon. Vsak apartma ima na hodniku garderobo. Domačini nudijo tudi zasebne apartmaje z vsem udobjem. Na razpolago so tudi zasebne sobe v Bovcu, prehrana pa je zagotovljena v hotelu Alp. Ob prihodu se oglasi v Kompasovi poslovalnici Bovec.

Goste čakajo kulinarične posebnosti kot so: skutna župa, čompe in skuta, bovški krofi, frika in jota. **CENE**: V hotelu Kanin stane dvoposteljna soba s polpenzionom za teden dni 74.800 dinarjev, v januarju 52.700, prav toliko v marcu, v aprilu 43.200, prav toliko v maju. Na pobočjih Kanina je namreč celoletno smučišče v

Velikem grabnu. Bovec je idealno izhodišče za planinske ture v Julijske Alpe, zlasti v poletju, pozimi pa kraljestvo miru. Prijave in informacije: Poslovalnica Kompassa, 65230 Bovec, Golobarskih žrtev 27, telefon: (065) 86-138. Hotel Kanin: (065) 86-021 ali Mala vas 6 (065) 86-370.

Mariborsko Pohorje pozimi

Zajema 250 ha med seboj povezanih smučarskih površin in 50 km urejenih smučarskih prog, na 1340 metrih nadmorske višine, kamor popelje kabinska žičnica veliko smučarjev, ki lahko uporabljajo skupno 15 vlečnic z zmogljivostjo 12.000 smučarjev na uro. Na tekaških in sankaskih progah se preskušajo ljubitelji tovrstnega zimskega veselja. Sposojanje smučarske opreme, smučarska šola in vrtec pomagajo odvrniti skrbi.

Namestite se lahko v hotelih: **ŠPORT HOTEL** na Arehu sredi Pohorja, v **HOTELU HABAKUK** ob vznožju žičnice, v hotelu **BELLEVUE** na vrhu žičnice, v **POŠTARSKEM DOMU** in mirnejših kočah. Cene: V Šport hotelu na Arehu (B kat.) stane dvoposteljna soba s polnim penzionom za teden dni v decembru od 71.400 do 74.700 din, v januarju 77.300; v Poštarskem domu (C kat.) odštejete v decembru za polpenzion od 48.100 do 50.300, v januarju pa od 48.100 do 50.300 din. Mariborsko Pohorje je povezano s Koroško, kjer so velika smučišča na pobočju Kop, kamor radi zahajajo iz Slovenj Gradca in okolice ter iz vse Slovenije. Informacije: Kompas, 62000 Maribor, Trg svobode 1, telefon (062) 26-751. Pri Kompasu lahko najamete tudi avtomobil.

Zima na kmetih v gorah

ZIMSKOŠPORTNI CENTER GOLTE je oddaljen od Celja 31 km, od Ljubljane 69, Zagreba pa 147 km. Tu se razprostira smučarski raj na 40 ha smučišč, prepreden s sedežnicama (ena je ponoči osvetljena za nočno smuko), petimi vlečnicami, 10 kilometri urejenih prog za turno smuko, 12 km tekaških prog. Če se ne odločite za hotel Golte (B kat.), vas radi sprejmejo bližnji kmetje v domačo oskrbo, kjer boste deležni domačih dobrot in prijaznosti. Zasebni penzioni so: Betka Žagar, Mozirje, Dobrovlje 17 (I. kat.), Penzion Rihar (II. kat.) – Angelca Plaznik, Podvolovljek pri Lučah, Penzion Govc (I. kat.) – Nina Vršnik, Robanov kot, Penzion Trobej – Jaka Filač (I. in II. kat.), Gornji grad, Penzion Zavratnik – (I. in II. kat.) – Anica Grmelj, Luče, Raduha 49, Penzion Raduha (I. kat.) – Emika Selišnik, Luče ob Savinji 67, zasebni apartmaji (brunarica) za 4–5 oseb – lastnik Franc Ogradi, Zekovec (ob spodnji postaji kabinske žičnice na Golte). Vsi ti zasebni penzioni so nedaleč proč od smučišč, mnogi pa imajo svoje lastne male žičnice, primerne za družinsko veselje na snegu. Informacije: Rekreatijski turistični center Golte (063) 855-449.

Naslovna stran obsežnega Kompasovega prospekta zimske ponudbe

PETER SKOBERNE

Škocjanske jame

Škocjanske jame pri Divači so poleg Postojnskih najbolj znane jame v Sloveniji. Vendar si za njihovo ogledovanje navadno vzamemo premalo časa, da bi dojeli veličino celotnega sistema, ki smo ga leta 1981 zavarovali kot naravni in kulturni spomenik, leta 1985 pa predlagali za vpis v seznam svetovne naravne dediščine pri UNESCO.

Škocjanske jame je izdolbla naša najdaljša ponikalnica reka Reka. V zgornjem toku teče po nepropustnem flišu, ko pa pri Vremah naleti na apnenec, se začne del vode izgubljati po podzemskih poteh, pri vasici Škocjan pa zgine pod mogočno steno v ponorni Mahorčičevi jami. Ta začetek sistema Škocjanskih jam je le malokomu znan, čeprav vodi skozi Mahorčičevo jamo stara turistična pot mimo brezna Okroglica v Mariničevo jamo, ki se konča spet na prostem – v Mali dolini. Nekdaj je bila tu jama, a se je, kot v sosednji Veliki dolini, udrl strop. Med obema dolinama je mogočen naravni most. Steza vodi pod njim nad slapom v Veliko dolino. Z vseh strani se vzdigujejo mogočne stene, na dnu pa buči Reka. Tu se stara pot pridruži sedanji turistični in vodi mimo arheološko pomembne Tominčeve jame do Schmidlove dvorane, kjer pod njo Reka zadnjič ponikne.

V udornih dolinah se pri dnu zadržuje težji hladen zrak, iz jame pa pri stropu izhaja zrak s stalno temperaturo okoli 12 °C. Zato na majhni razdalji srečujemo alpske rastline, kot na primer avrikelj in submediteranske vrste, kot so, na primer venerini laski. Pod stropom vhodne, Schmidlove dvorane gnezdijo skalni golobi in prezimujejo kolonije netopirjev.

Iz Schmidlove dvorane nas vodi pot v Dvorano ponvic, ki so ena od posebnosti Škocjanskih jam. Sigaste kotlice se vrstijo druga nad drugo v stopničasto pobočje, žal v zadnjem času vedno pogosteje brez vode, zaradi katere so nastale.

V Svetinovi dvorani vstopimo v podzemeljski kanjon Reke – največjo znamenitost Škocjanskih jam. Dolg je 1400 metrov, največja doslej ugotovljena višina pa je kar 200 metrov! Reka buči pod potjo v številnih brzicah in slapovih, električna razsvetljava pa omogoča doživljanje ogromnih podzemskih razsežnosti. Pri Hankejevem mostu se kanjon obrne v ostrem kotu

proti severozahodu. Reko lahko spremljamo tod le opremljeni z jamarško opremo po poteh, ki jih je konec prejšnjega in začetek tega stoletja večinoma nadelala tržaška sekcija Nemško-avstrijskega planinskega društva. Prvotno so bile vklesane v steno prvenstveno iz raziskovalnih razlogov z isto tehniko, kot je služila za opremljanje gorskih poti. Kasneje so jih upo-

rabljali tudi za turistične ogleda, danes pa se po njih prebijajo do končnega prepada Reke – Mrtvega jezera, le jamarji.

Pri Hankejevem mostu zapusti turistična pot kanjon Reke, šumenje potihne, mračno sotesko pa zamenja bogato kapniško okrasje, ki je nastalo in se ohranilo samo v najvišjih delih jame, kamor Reka v zadnjih tisočletjih ni mogla več prodreti.

Grenka kaplja v izjemnih lepotah Škocjanskih jam je močno onesnažena Reka, vendar si v zadnjih letih močno prizadevajo, da bi bila voda v jamah spet čista.

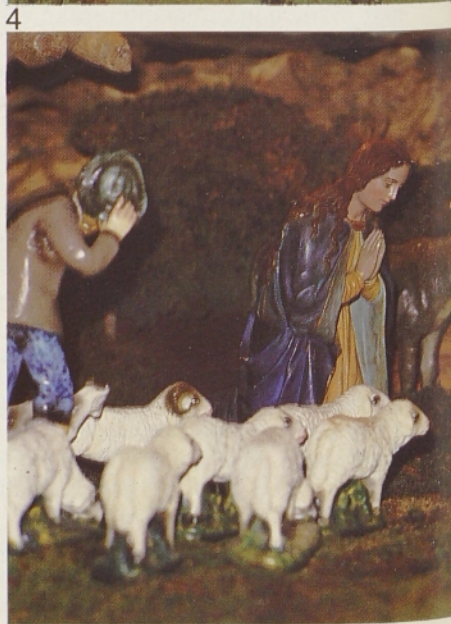

Hankejev most, v ozadju kanjon Reke

Foto: T. Planina, P. Skoberne, R. Smerdu

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Janez Zrnec

RODNA GRUDA

english section

1130327

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija, Jugoslavija | Tel. (061) 210-716
 Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana | Editor: Jože Prešeren | RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 8
 and 9 are published together as a double issue. | Yearly subscription for overseas countries is 11.—U.S., 13.—Canadian or
 13.—Australian dollars. | Payment can be made direct to our Account No. 50100-620-107-140-727001-58963/47 at Ljubljanska banka,
 or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica« — in a registered letter.

An After-Earthquake Leap into the 21st Century

Janez Odar

Ten years ago, in May and September 1976, disaster struck an area that was most vulnerable. It was May 6, 1976 when the Friuli-Venezia Giulia region of Italy was shaken by the first of eight destructive tremors. 700 milder quakes followed, which added to the devastation and fear throughout the neighboring Italian region as well as in the parts that were afflicted on our side of the border: the Posočje region and sections of the Idrija, Radovljica, and Nova Gorica communes. In Italy near the border, the earthquake turned into a real tragedy. In addition to economic damage, 1000 human lives were lost. On our side it revealed how poorly developed the afflicted region was. However, this disaster contributed to the efforts of the local people to join in the race to catch up with the rest of Slovenia and to better their living conditions.

The first days after the earthquake in the Tolmin region seemed hopeless. Milka Čušin from Podbela in the Breginj area describes her experience: "When the first tremor came, one of the walls crumbled and my brother shouted to get out. I rushed to my ailing 82 year-old mother and took her outside. Meanwhile, earth shook again and the second wall was gone." The stable, too, was in ruins and they could not believe that they had been able to rescue a

goat and her two kids.

They then began to wonder what they would do the next day. "We did not know what would happen to us," told Milka Čušin one of the many reporters that swarmed around the site of devastation in those days. "If it was only a few homes, you could expect that would be rebuilt soon. However, there are hundreds of us with ruined homes and you can't expect miracles to happen. We are happy to have been at least given trailers. It is not easy to carry on without order and sufficient room."

Her views were obviously shared by the majority of the afflicted people, as it soon became known that as many as 5656 homes had been damaged and 1189 had to be demolished. The earthquake damaged 19 school buildings and caused huge damage to industry, public utilities, agriculture, monuments and other areas. Over 6000 people were forced to move into the emergency shelters during the first weeks and months after the earthquake. 21 % of the people in the Tolmin commune, 8 % of the Idrija commune and 4 % of the Nova Gorica commune had no safe roof over their heads. Since all the schools in the Tolmin commune were damaged, classes had to be held at 19 temporary locations in Tolmin.

As stated, the quake struck one of the least developed areas in Slo-

venia. Prior to the quake, many employable people were driven out of the region and into big industrial centers due to the unfavorable economic conditions. Such trends were not surprising in the light of the fact that the per capita social product at the time was only slightly over 30 000 dinars and the per capita national income came close to 26 600 dinars. In 1975 the Tolmin residents thus earned only 64 % of the average Slovene national income. This was the reason that during the 20 years prior to the quake, 400 people left the commune each year, while only 240 moved into it. For this and other reasons the number of people living in the Tolmin commune decreased in the period between 1910 and 1976 from 32 197 to 21 200.

The exodus of workforce further weakened the already poor economic power of the Posočje region. The damage caused by the earthquake equalled 6.3 % of the total Slovene national income for the year 1975. In the Tolmin region alone the damage was seven times higher than the national income in this commune. It was therefore clear that without assistance from other Slovene communes any vital renovation of the area was out of the question.

The extent of the aid that has continued coming to the region since 1976 is impossible to determine. The aid came in different forms and, especially after the September quake, assistance came from across the country. Thus Vojvodina, Hrvatska, Makedonija, Kosovo and Srbija contributed 65.5 million dinars that were used mostly to rebuild the schools. The contribution of the Yugoslav armed forces and the

youth brigades, too, was huge. Over 3000 workers from different work organizations came to the afflicted area immediately after the quake to help build the most urgent shelters for the people. The Republican Executive Council took special measures and various organizations and communities made special decisions so that the money for the rebuilding of the area kept coming through the Red Cross and bank loans and later on the basis of the self-managing interest communities programs, the investments of individual work organizations and through other channels.

The assistance that came in the form of money, material and men immediately after the May and especially after the September earthqua-

ke enabled the whole Posočje region as well as all of Yugoslavia to compete with the coming winter. The slogan of the action was: to build, construct, renew . . . 300 houses in 50 days despite the harsh rainstorms and snow that was closing in on the old people's villages from the nearby hills along the 96 kilometer-long Italian-Yugoslav border. The people knew no rest, the machinery never stopped. The oldest house in Breginj that had been built approximately 900 year ago had to be levelled to the ground and with it many other ethnographic and architectural monuments. Under time pressure, the people were given priority over the protection of the monuments. 1100 new homes had to be built for the Tolmin people and 4200 needed

substantial repairs. In addition, new public services had to be built and the commune needed to be put on a more solid social and economic basis.

The people were aware of the problems and they appreciated the assistance that they received.

And yet, for many people, the earthquake opened the door from the 19th into the 21st century. A considerable improvement in the social standard of living was made in the least developed mountainous areas and areas along the border in the stricken communes. For a time this lightened the burden of the local economy. The Tolmin people themselves admit that the earthquake quickened development. In the last midterm planning period Tolmin was no longer included among the underdeveloped Slovene communes. It is hoped, that by 1988 if everything is alright, the borderline local communities also will advance their underdeveloped status.

All this among other things, was the result of the resolution that had been made prior to the earthquake, to start building small factory branches. The purpose of such branches was to raise the general level of living standard and improve the roads and other communications, thus stopping the emigration from the commune. The branches in Pečine at Šentviška planota in Breginj, Dolenja Trebuša, Soča and some others have been built in the recent years as a result of this decision. Even greater success can be noted in the sphere of social activities, where enough facilities were built to cover the needs of the area until the year 2000. This, while encouraging, is at the same time a source of numerous problems for those in charge.

After the initial boom, the Tolmin economy cannot cover the needs of an ever higher social standard. This is because of its minimal income and complex circumstances that exist. The density of the population is extremely low, and with poor communications the area is isolated from the rest of Slovenia. The Tolmin people like to say half jokingly that their area has yet to be included in Slovenia as a whole. Tolmin pays higher direct taxes than people in the more developed areas of Slovenia and at the same time receives less.

They see a solution to their problems in the restructuring of their economy. They have sufficient workforce, but too few programs and experts that could implement

Winter in the Polhograjski Dolomiti (photo by Janez Zrnc)

these programs. Apparently the whole commune does not have 10 people who could form an innovative group, which is the necessary basis for the progress both in the world and in Yugoslavia. In addition, the Tolmin branches rely too heavily on the main factories based in other communes outside Tolmin. Their level of technology is definitely too low. All this coupled with poor communications and general isolation pushes the Tolmin

region to a marginal position and weakens its after-earthquake elan that was supposed, according to some predictions, to advance it into the 21st century. Young people in particular hope for this advancement. In spite of the mentioned problems they are not afraid of trying their hands at electrotechnics, energetics, tourism and other activities in which they see the future of their region.

as the main architect on the renovation of the Prague castle Hradcany. This was the beginning of a relatively long period, in the 1920 s and 1930 s, divided between Prague and Ljubljana: the urban and architectural design of the Hradcany gardens, courtyard and interiors planned as a residence for President Tomáš G. Masaryk, and also creating the general urban plan for the city of Ljubljana, the streets, the parks, and the palaces are all closely interlinked. The Hradcany castle is a huge complex which has been changing its image since the Middle Ages. Plečnik took these images of the past and remolded them into a new dimension. He modified and modernized the 19th century idea of governing, when the European emperors wanted to reign in their capitals as true heirs of the entire cultural wealth from the antiquity on, to the needs of the contemporary "democratic prince", as Masaryk might be called. He enriched the gardens with monumental architectural elements: fences, temples, vases, monoliths etc. as well as modern elements such as pyramids. This way, the view of Prague, with its domes and steeples, lying below the Hradcany castle became more prominent.

Architect Jože Plečnik in the Paris Pompidou Center

Peter Krečič

From mid-March to the end of May 1986, the works of the architect Jože Plečnik were exhibited in the Pompidou Center in Paris. In the fall the exhibition was transferred to Ljubljana. Until recently, the name of Jože Plečnik was little known to the public. However, by the end of the 70 s and in the 80 s his works attracted a lot of attention from both architects and critics. Italian, English, Catalanian and other professional journals have featured articles on him, and just recently the October issue of the *Progressive Architecture* published a lengthy article by Richard Guy on Jože Plečnik. What is the significance of this Slovene/Yugoslav architect's exhibition in the Pompidou Center? The postmodernism with its increasing tolerance for historical form and pure decoration has revealed new artists and historical predecessors. While it has by no means denounced the great modernists such as Le Corbusier, Walter Gropius, Frank Lloyd Wright and Alvar Aalto, it uncovers the representatives of another less known and until now, ignored alternative style. These architects worked concurrently with the great modernists, but were unable to achieve the foreground because of their different views. They were not rejecting the inherited and historical forms like the great modernists. On the contrary, they believed that there exists a link between these forms and the contemporary architecture. The architect Jože Plečnik (1872—1957) is probably one of the

most typical and original representatives of this alternative style in world architecture. An extraordinary large quantity of his works, the majority of which are found in Ljubljana are not only perfect with regard to their execution, but also bear the marks of the ethnic environment from which Plečnik originated and for which he primarily created.

Jože Plečnik was originally apprenticed to be a carpenter. He then went to the Vienna academy (1895—1898) to receive his architectural education from the famous Otto Wagner. Plečnik was among the most talented students. He later proved his talent with an extremely modern design for the Zacherl palace in Vienna (1901—1905) with its reinforced concrete construction and a smooth granite hanging facade. Together with the sculptor Engelhardt. Plečnik built the Karl Borojejski fountain (1906). In 1910 he designed the church of the Holy Spirit in Vienna, the first church in Europe to be made of reinforced concrete. In designing its crypt he came close to modern expressionism, while in the upper structure of the church he employed the bridge construction in order to avoid the use of consoles and the division of the church into the central and two side naves. The building, however, was not accepted with much enthusiasm at the time and Plečnik left for Prague, the capital of Czechoslovakia. After World War I, he was elected a professor at the newly founded University of Ljubljana. At the same time he worked

In Ljubljana Jože Plečnik built a cylindrical annex for his old suburban Trnovo home in which he lived and from where he then shaped his home town. He designed a street axis that connected the Trnovo church and the downtown area. Initially, he marked the axis with different elements such as statues and later, when the opportunity arose, he put his ideas into practice. Thus were created the Congress Square and the Zvezda Park (1928), the National and University Library (1936—40), and following the war the baptismal monastery Križanke (1956). He redesigned the embankments of the Ljubljanica, the Three Bridges (Tromostovje), the Shoemaker Bridge (Čevljarški most), the market on the right bank of the river and the gate at the point where the Ljubljanica leaves the town. Rectangularly to these two axes he built two streets, the Cojzova Street, which continues into the Šentjakob Square and into the Na Grad Street, and an axis coming from Tivoli Park that continues into the Prešeren Square and on to the Three Bridges. Outside this grid stand his monumental St. Francis Church in Šiška, a likeness to the Prague church known as Sacred Heart of Jesus, also St. Michael's Church on the Barje with its lovely

woodwork, the Mutual Insurance building, the Baraga seminary, the Stadium and the monumental cemetery Žale. In short, Plečnik's Ljubljana after World War I was given a new image that suited its new status of the national center. Following the tradition of other European cities, where the addition of new buildings of the 20th century does not preclude the impression of their artistic integrity, Ljubljana, too, was given such a plan, both for individual city districts, and for the city as a whole. Plečnik's vision of the "city crown", the renovated Ljubljana castle which was to be turned into a national museum, was also part of the same concept, but was unfortunately never realized. All he managed to do was to renovate the castle parks and the walls. In addition to all mentioned, Plečnik contributed

to the better image of the streets. He designed walkways, pavements, green areas, columns and fences. His goal was to elevate everything that he encountered on his way to town on a higher cultural level, even though the financial means available were very modest. His city is not a city of heavy traffic and fast pace. On the contrary, it is a city for pedestrians, with numerous details that a driver does not have the time to admire.

Plečnik's architecture, as seen in the Pompidou Center, focuses more on the ideal forms, circles, ovals and squares than on the strict adherence to the functional programs. Accordingly, he selects those assignments that leave him enough room for symbolic expression. He does not consider all assignments equal, but gives priority to those with sym-

bolic value (churches, central palaces, bridges etc.) This constant search for symbolic content in the buildings and their components can only originate in the historical patterns and forms. However, Plečnik never uses any one particular historical form consistently. Each column, for instance, is modified and this is true for its proportions, its entasis and its capital. In this Plečnik is very inventive, original and imaginative. In principle, he does not reject the modern, smooth forms, either. But for him, a pure cube, the sacred cow of modernism, is not enough. He considers it as mere engineering that needs to be given perfect design. Plečnik is both historical and modern. His fundamental orientation, however, is towards the modern, as he consistently breaks the norms of individual historical styles and patterns. At times he comes very close to expressionism (the Bogojina church) and even surrealism. He can do this because he feels a sovereign heir of the history. Rather than playing with it, as could be said of some postmodernists of today, Plečnik deals with history in a sovereign, but responsible manner. It is precisely because of this attitude of his towards the historical form and because of his originality and high-quality performance that Plečnik has attracted attention of both architects and critics. The Pompidou exhibition therefore represents a definite and final turn from the postmodernism orthodoxy and calls for a broader basis on which to define modernism. On the other hand, it is proof of the split in the development of the industrial design. Plečnik's precious artistic works such as chairs, goblets etc. are all part of the trend to produce small series objects for the more selective elite customers.

The exhibition was organized by Centre de Creation Industrielle of the Georges Pompidou Center. It was the joint idea of Boris Podrecca, a Vienna architect, and Professor, Francois Burkhart, the director of CCI and Damjan Prelovšek, a Ljubljana art historian and an authority on Plečnik's works. Lojze Gostiša participated in the realization of the exhibition. The organization of the exhibition was made possible through the cooperation between the Pompidou Center and the Architectural Museum of Ljubljana. The latter loaned most of Plečnik's originals that were exhibited.

Not much left from the old Breginj

Dobrovo Wine Cellar - "The House of Quality"

Ivan Cimerman

When people meet to share their most precious experiences, their expectations and fears, when lovers make their long-term commitments, when the great men of this world get together to decide on the fate of the world and when the little people are sad at the realization that they cannot change their lives, when we are thirsty, when we have worked hard — on all those occasions we reach for a glass of good wine. But the question is where to get the good wine. Slovenia is famous for its wines. Who hasn't heard of the wine growing regions of Slovenske gorice, Haloze in Štajerska, Dolenjsko, Vipavska dolina and Goriška Brda in Primorska? And it is precisely the Goriška Brda that we decided to visit this time. We went to the Kmetijska zadruga Goriška Brda to taste the wine in the co-op wine cellar Dobrovo.

There are 120 kilometers from Ljubljana to Nova Gorica and from there another 23 along the clear Soča river before we reach Dobrovo, a small settlement in the heart of Goriška Brda. Everywhere you look, there are vineyards, plantations of cherry, peach, plum and fig trees. The best vines grow on the red soil. The small villages, scattered in the hills are so beautiful that you can hardly turn your eyes away from them. The air is fresh, it smells of the ripening cherries. The grapes hang from the vines like bee swarms around their queen-bee on a sunny day.

Iztok Mikulin, an enologist, gives us some information on the cellar. The cooperative owns 200 hectares of vineyards. Only the wine that comes from Goriška Brda is processed and bottled in the cooperative. About 60 % of the winers are white and about 40 % red. The most famous among the white sorts are: rebula, beli pinot, tokaj, savignon, and malvazija, and among the red: merlot, cabernet, barbera and refošk. The vine cellar can store up to 1800 wagons of grapes, i.e. 18 000 000 liters of wine. A certain amount of old wine is always kept in the cellar as a reserve. Thus in 1986 only 850 wagons of grapes were produced owing to unfavorable weather conditions. The reserves from the years 1983 and 1984, when the vintage

was good, made up for the poor 1986 production. On an average, though, 1300 to 1400 wagons of new grapes are stored in the cellar.

The process goes as follows:

Wine mellows at different periods, depending on the sort. White sorts mature in January, red sorts later, between April and May, as they need more time to develop their typical flavor. If kept in oak casks, which hold between 500 and 600 liters, the mellowing process may be faster. With larger quantities, however, the time for mellowing is longer.

The Dobrovo wine cellar has 60 employees. They work in three groups. Women work mostly in the bottling section, while the majority of cellarers and maintenance workers are men.

The cooperative has 1300 wine-growers joined together in their basic organization of associated labor, which is part of the KZ Goriška Brda work organization. According to the contract, they can retain up to 350 liters of wine per adult household member, while the surplus has to be turned into the cooperative. While the wine is still in the cellar, it remains their property until it is sold, and the profit divided. When grapes are brought to the cooperative, its sugar level is measured. The cooperative council decides on the price for that year, and the farmers are given advance payments on their produce. The remainder is paid after the wine is sold. The farmers get fair shares of the profit and have a vested interest in the produce.

The cooperative engages in a number of activities. It buys from its members fruit, cattle and some medicinal herbs. In addition it owns mechanical workshops and provides services. A special section supplies fertilizers, sprays and protective agents. They also own three "gostilnas."

Goriška Brda has a mild mediterranean climate with partial continental and alpine climate impacts. Dobrovo, which is part of Goriška Brda, is located at 150 meters above the sea level. Warm air and plenty of sunshine are perfect for fig trees, which bear fruit twice a year. The conflict of air masses, however, often brings rainstorms and hail. During last year, damaging hail fell three times. The region is close to

Italy and there have been negotiations with the Italians to build a radar system with rockets so as to disperse the dangerous clouds over the wine growing areas between Videm and Trst.

Especially during the fascism period, people from Primorska and Goriška Brda used to emigrate in masses from their beautiful villages. Today they stay home. Many of the 7000 inhabitants commute to work — to Anhovo, Nova Gorica, and Šempeter. There are new, modern highways that connect them with Nova Gorica. The Italian-Yugoslav border at Neblo is just three kilometers away from Dobrovo. The farmers on both sides of the border are friends. Times have changed. They find it mutually beneficial to share their knowledge of technology. Some have land cut into two by the border and work on both sides of it. For them the border is not important.

Srečko Maraš, the general manager of the cooperative gave us some additional information. The cellar has a thousand-year tradition of producing best wines. Already in the Middle Ages the counts who lived in stone castles and mansions enjoyed the good wine that came from the vineyards worked by their subordinates. With new times technology changed and the attitude towards wine growers as well. In 1954 a modern cooperative was established and its capacity has since increased fourfold.

The most important among the sorts is zlata rebula, which represents more than half of the total production. Follow tokaj — friulano, beli pinot, chardonnay and sanvignon. Among the red wines prevail merlot, cabernet and briški rose.

Wines are sold throughout Yugoslavia and abroad. They are exported to the United States of America, Great Britain, West Germany, and Italy. They are renowned for their fresh, sparky and dry taste. White wines are greenish-yellow and have a very harmonious taste, red wines are the colour of a ruby. They come to market in different size bottles, from 0.20 to 1 liter. Quality wine for export is occasionally sold in barrels.

The Dobrovo wine cellar participates at all major international wine fairs and has received numerous medals for quality. The international organization for the evaluation of quality has proclaimed the cooperative in Dobrovo the "House of Quality."

Souvenir Making in Slovenia

Janez Bogataj

Souvenir making is among the least developed businesses in Slovenia. While the souvenir stands and various stores are loaded with all kinds of articles, these are in most cases far from being of adequate quality and representative of a country so rich in cultural heritage and contemporary artistic design as ours. From Kranjska gora to Piran and Murska Sobota, all kinds of kitschy national costumes, wooden carved herons and donkeys and other poor-quality souvenirs can be found. Such an inadequate offer is the result of the unprofessional approach to the planning of souvenir making and of the

outdated definition of the souvenir and souvenir making. Souvenirs are still widely regarded as something small, miniature, e.g. a figure in a national costume, a miniature hayrack, a mill etc., with a local name on it. This is why the same donkeys can be encountered once with the Bled sign, then with the "Greetings from Koper" sign. In reality, a souvenir may be any object that visitors from other countries buy or receive while visiting Yugoslavia and take back to their homes to put on a shelf, hang on a wall, eat or drink it.

There are some honorable exceptions to this generally low level of Slovene souvenir making. Some

tourist organizations have designed some excellent souvenirs and have included them among their tourist offers. The first among such organizations is no doubt Kompas with its "Janez", which has become a symbol of their home country for many emigrants and can be often found in their homes. Successful are also Petrol with its cook mascot and the Postojna Caves with one of the largest and best supplied tourist shops in Slovenia. The Ljubljana-based Žito started to promote as a "souvenir" potica, our culinary specialty. The potica appears with its English name "Nut-Roll." Winegrowers, too, should be mentioned in this context. They frequently sell top-quality wines in very attractive packing.

The pioneer work in the souvenir making was done by the Dom organization. Many immigrant homes are decorated with souvenirs purchased from Dom. In the years after World War II, Dom is the only place where lace, national costumes, "peče", "avbe," the Carnolian umbrellas, pottery and wickerwork can be bought. In the recent years, Slovene gostilna-owners have joined in the efforts. The donuts from the Konšek inn at Trojane are said to have been the first culinary souvenirs. There they had realized from the beginning that donuts, too, can be souvenirs if only they are suitably packed so that tourists can take them home. The annual get-together of Slovene hotel-keepers and tourist-trade workers are taking interest in souvenirs.

In June 1986 the sixth exhibition of self-trained artisans and professional designers was held in Slovenj Gradec. The exhibited articles could very well be included in the souvenir offer to the tourists. The exhibition showed that there are many unexploited opportunities.

We should also note the work done by the Tourist Association of Slovenia, which has accomplished the most in the field of tourism. Especially in the recent years, their work has been very systematic and professional. A special commission for the souvenir making and entertainment, which works within the Tourist Association, can be credited with some very good results. It has established close cooperation with tourist bureaus across Slovenia, helping them to find new options and planning a better quality souvenir. In the last three or four years there have been numerous regional and local contests which brought a wealth of ideas from many partici-

The village of Gornja Brezovica near Ljubljana (photo by Janez Zrnec)

pants. Especially the tourist bureaus in Ptuj, Ljutomer, Kranjska gora, Ilirska Bistrica, Lendava, Ravne and some others have been successful in organizing these contests. In spite of this the tourist market is still relatively modest. The marketing of souvenirs is an extremely demanding task. The most successful in this area has been the Gorenjska region. In 1986, the Gorenjska tourist association, which cooperates with the special commission of the Tourist Association, has introduced the excellent stylized wooden dolls in national costumes from all Slovene regions and some other high-quality souvenirs. We can say that things are changing for the better. We should be aware that the souvenir kitsch can only be fought against by the production of high-quality souvenirs, which are a part of our identity and the continuation of our cultural heritage to the present day.

Similar to other countries, the souvenir making in Slovenia has a long tradition. The beginnings can be traced back to the Middle Ages. In those days the pilgrims took home various "souvenirs" such as small icons, rosaries, lockets etc. Man's wish therefore to bring home something from a foreign country as a souvenir is centuries old. While it has changed through the historical periods of social development, the emphasis has always been on the identity of souvenirs and on their local character. Thus businessmen who travel to the United States bring back to their children cowboy hats, Indian plumes and moccasins. In Paris they buy the Eiffel tower, in Holland their clogs etc. It is precisely this regional and local character of a souvenir that should be the decisive criterion at designing souvenirs.

The opportunities for the potential producers of souvenirs are countless. In recent years, the school children and the farmers have been encouraged to make souvenirs, the latter especially during the winter. Especially their wickerwork is of exceptional quality. Also young families, unemployed, retired people, paraplegics, mentally disturbed, artists and artisans are all potential souvenir makers. The same is true for domestic gadgets, textile, food processing, wood and other industries. Another place where souvenirs can be found is at one of the 120 different annual, monthly and weekly fairs that are organized in Slovenia each year. The list of the fairs is published annually by the Tourist Association in the "Pratika" and in

the calendar of touristic events.

Slovene museums contain a great wealth of our cultural heritage as well as important documents of our social history. It is unfortunate that the tourist can only admire them in the museum. Imitations of these objects could well be sold as souvenirs. Just imagine how proud would be our immigrants in Australia, Amerika or elsewhere to be able to show their friends a copy of the Situla, the famous ritual drinking

vessel from Vače, which is one of the most representative articles from our Illyrian-Celtic period.

We can conclude that things are improving in the field of souvenir making. It is hoped that, as a result, Slovenia will become even more interesting for tourists — and not only for them, but also for ourselves. After all, the quality souvenir production can only enrich our cultural environment.

página en español

EXPOSICIÓN DE AGRICULTURA — GORNJA RADGONA 86

En Gornja Radgona, pequeña ciudad cercana a la frontera austro-yugoslava, todos los años tiene lugar la Exposición Internacional Agropecuaria. En la misma exponen un gran número de conocidos expositores los cuales brindan a su vez los más recientes resultados y novedades, como así también soluciones a la producción agropecuaria en general. En la misma se mostraron los adelantos logrados por medio de seminarios, charlas, etc. Se vieron demostraciones prácticas, explicaciones y uso de lo expuesto, como así también informaciones al público y demás.

El lema de la exposición de este año ha sido «Con mayores conocimientos y ciencia hacia la consecución de alimentación barata». No debemos puntualizar demasiado, se sobreentiende, que aquí hablamos de ciencia en forma especial. Es decir, reconocer y premiar a todos los que estudian y son capaces de dar alcances reales y exitosos. Saber aprovechar y usar todo aquello que haga a la alimentación más barata. Que la producción en su fase final pueda ser brindada al consumo en cantidad, calidad y a precios módicos.

El problema de la alimentación es actual en el mundo entero, por ello medimos la riqueza de los pueblos también por la cantidad de alimentos que producen. Si tenemos en cuenta la superficie de esta exposición, entonces sin duda no la podemos incluir entre las mayores del mundo. Los productos son expuestos en una superficie de

60.000 m². A pesar de ello, su excelente posición geográfica — lindera con la frontera austro-yugoslava — alienta a todos, sin mirar de que lado están, a cooperar conjuntamente. La misma se encuentra ubicada en una zona ideal, formando parte del mosaico de amistad, vecindad y colaboración que ofrece Yugoslavia a los demás países limítrofes. Colaboraron expositores de toda Yugoslavia, también hubo 65 extranjeros, entre ellos de países lejanos, China y Argentina.

Fueron expuestos también ejemplares de ganado vacuno, caballo, porcino, ovino y distintas aves. A su vez hubo distintos seminarios en los cuales se reunieron expertos yugoslavos en el campo de la alimentación. Como esta región es también conocida en el mundo por sus vinos de selección y calidad, no faltó entonces la exposición de vinos. A los mejores se les otorgaron premios. La exposición fue visitada por más de 200 mil personas, lo cual para una ciudad como ésta, de apenas unos miles de habitantes, significó un éxito sin precedentes. Un gran número de demandas, compras, encargos y contratos han asegurado a los productores de esta región un auge y renombre en la batalla por un mejor y mayor consumo de alimentos.

DESFILE DE COSTUMBRES NACIONALES

En marco a la exposición anual agropecuaria de Gornja Radgona la cual está en la misma frontera austro-yugoslava, los habitantes de ésta y de los pueblos vecinos organizan siempre un desfile de folklore y costumbres nacionales.

RENOVACION DE LA CIUDAD DE MARIBOR

A las ciudades viejas, los barrios les dan la magia necesaria para ser el embrión de las grandes poblaciones actuales. De nosotros, hace decenios atrás que hemos dejado de ocuparnos por ellos, inclusive los hemos abandonado o nos avergonzábamos de los mismos. Los rodeamos con barrios modernos de betón armado, que quisiera son estéticos, sin hablar de las comodidades y la sensación que se siente en ellos. Una parte como la descripta, abandonada y olvidada, era Lent en Maribor.

Cuando todavía no existían centrales eléctricas sobre el río Drava y el salvaje surco de agua irrumpiera y formara la anchura del mismo, nació Lent, puerto de los balseros del Drava. La madera y su excelente situación geográfica ayudaron a éste, que aquí, ya hace 1.000 años atrás, haya crecido la localidad, hoy día Maribor. Lent sin embargo comenzó a perder su importancia y rol económico con la aparición del ferrocarril a fines del siglo 19., quién restó gran parte del tráfico existente por el río, y finalmente también el nuevo puente nacional, el cual alejó definitivamente a Lent del tráfico terrestre. En los años 50 en la denominada localidad vivían solamente los habitantes de posición social pobre. En los contornos del barrio viejo — ribera del Drava — vivían miserablemente y llenos de privaciones. Estaban alejados de todo acontecimiento y vida de la ciudad en sí.

A fines del 60 aparecieron los primeros proyectos para solucionar a Lent, la parte o barrio más abandonado de Maribor. Hubo varios planos de saneamiento. Hace cinco años atrás fue presentado un proyecto que conforma con lo planeado. El mismo fue a su vez aceptado y confirmado por la municipalidad y asamblea edil de Maribor, la cual a su vez firmó el compromiso de renovación del Lent. Comenzóse con la renovación integral del viejo núcleo urbano. Anteriormente ya habían reconocido, que sólo con la renovación de las casas no se alcanzaría ningún movimiento esencial. Por eso han previsto en los planos que Lent tuviera su ambiente cultural propio, es decir: centro cultural, mercado, feria, galerías, tiendas de antigüedades, hosterías, talleres de artesanos y demás.

Los constructores tomaron la cosa bastante en serio y en pocos años ya han hecho bastante. Sanearon los edificios más antiguos convirtiéndolos en nuevas casas habitación. Trabajaron según planos edilicios de época, copiando los viejos estilos. Ya se han construido algunos edificios para las oficinas públicas. Lent está resultando con la renovación y función en sí, cada día más atrayente. Hace poco, la parte más oscura de la ciudad está resultando el barrio de mayor renombre. Aparecen día a día programas públicos que orientan su continuidad y desarrollo futuro. En los nuevos pisos y departamentos ya se han mudado los primeros habitantes. Así Lent va tomando la forma y vida de aquellos tiempos en los cuales aquí se vivía a todo vapor. Tiempos en los que los balseros cerraban sus tratos, acuerdos, ventas y demás en las pequeñas tabernas o cantinas, donde además se cantaba, bebía y brindaba por un viaje feliz. A su vez festejaban la despedida ante un viaje largo hacia Belgrado y adelante hacia el Mar Negro.

Un testigo vivo de aquellos tiempos es una parra, la más vieja del mundo, la cual es vieja nada menos que 400 años.

Estos tiempos son sin embargo una historia preciosa y agradable. Se acercan otros que son nuevos, tiempos de ideas frescas. Pues este nuevo barrio, con la renovación, ha logrado volver una vida nueva, ya ésto de por sí, es una gran cosa.

Maratón tradicional de esquíes en Bloke (Foto de Janez Zrnec)

1
Ilg, zadaj Mokrc

2
Haloze

3
Davča

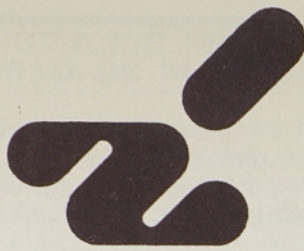
4
Jaslice z Rakovnika v Ljubljani

5
Ličkanje koruze

5

ILIRIJA-VEDROG

LJUBLJANA

ILIRIJA – VEDROG

Tržaška c. 32. Ljubljana
tel. 061/266-461
telex 31154 YU Ilirija

TOZD ILIRIJA, proizvodnja kemičnih izdelkov
– proizvodnja loščil, čistil, polirnih sredstev, sveč,
tesnilnih trakov, gospodinskih gob ter ostalih
kemičnih izdelkov

TOZD KOZMETIKA, proizvodnja kozmetičnih in
kemično-tehničnih izdelkov
– proizvodnja kozmetičnih preparatov, šamponov,
drogerijskih in parfumerijskih izdelkov, zobne
kreme, področja lasne kozmetike ter pralnih
sredstev.

TOZD MARKETING nabava, prodaja, zunanja
trgovina in propaganda
– trgovanje na debelo v trgovskih strokah,
drogerijsko, kozmetično in parfumerijsko blago,
zdravilna zelišča, uvoz in izvoz

ILIRIJA – VEDROG

Factory of Chemical and Cosmetic Products
61000 LJUBLJANA Tržaška 32
Phone: (061) 266-461
Cable: Ilirija Vič
Telex: 31154 yu iliria

- **ILIRIJA**, production of chemical products
– cleaning agents and polishes for household,
candles, shoe polishes, thermobands(sealing
tapes), household sponges and cloths.
- **KOZMETIKA**, production of cosmetic products
– hair care products (shampoos, conditioners,
setting lotions, hair lacquers, hair dyes, cold
waving preparations etc.)
– preparative and decorative cosmetics
- **MARKETING**, purchase, sale, advertising,
foreign trade department (export and import),
department for medicinal herbs

Sv. Miklavž

Ker mo že v decembru, se bomo tokrat поблиže seznanili z zgodbo o sv. Miklavžu, ki goduje v tem mesecu. Za uvod smo si izbrali Miklavževo podobo, ki jo lahko vidimo v znameniti cerkvi na Ptujski gori, in je le ena izmed triindvajsetih prizorov v nekdanji Križevi kapeli, ki jih je okoli leta 1420 naslikal tirolski slikar Janez iz Brunecka. Med temi prizori, naslikanimi na omet, se samo dva tičeta dela zgodbe o sv. Miklavžu. Prvi predstavlja legendo, ko je sv. Miklavž v hudem neurju rešil ladjo. Na drugem prizoru pa je svetnik obdaril tri revna dekleta, ki se zaradi uboštva niso mogle omožiti.

Pa si oglejmo to drugo zgodbo, ki je botrovala staremu običaju, da se na predvečer svetnikovega godu (6. decembra) obdarujejo otroci. Slikar je zgodbo o treh dekletih naslikal na način, značilen za srednjeveško slikarstvo. Prevelike postave so med kulisno arhitekturo utesnjene. Vidimo, da slikarja ni zanimal toliko prostor kot sama zgodba. Dogodek se odvija za nazobčanim mestnim obzidjem. Del hiše, kjer prebivajo tri sestre, je za gledalca odprt, da lahko vidi noter, kjer so v temnem polkrožno obokanem prostoru tri dekleta. Sestre so si podobne in vse imajo lepo urejene pšenično rumene lase. Oblečene so v enaka dolga, svetlozelena oblačila. Pred hišo vidimo lepotno podobo starca s kratko sivo brado, oblečeno v bogata škofovska oblačila. To je sv. Miklavž, ki skozi okno podaja nekaj, kar bi lahko imeli za možnjo, polno denarcev. Ena izmed sester je že sprejela darilo in ga zadovoljno kaže od žalosti skrušenemu očetu, ki so mu skrbi in leta že pobelila lase ter brado. Druga sega po darilu, tretja pa je še v zamišljeni molitveni drži. Ne bo odveč, če poudarimo, da velja ta prizor za enega najlepših Miklavževih upodobitev, kar se jih je ohranilo v našem srednjeveškem slikarstvu.

To, kar lahko danes povemo o sv. Miklavžu, pa je splet raznih legend in poznejših zapisov kronistov, iz katerih težko izluščimo zgodovinsko jedro. Sv. Miklavž se je rodil okoli leta 270 v Miri (danes turško Demre) v maloazijski pokrajini Likiji ob Sredozemskem morju. Ob rojstvu je dobil ime Nikolaj, kar pomeni po grško »zmaga ljudstva«. Bil je otrok premožnih krščanskih staršev, očeta Evfimija in matere

Ane, ki je bila sestra škofa v Miri. Ko je Nikolaj odrasel, ga je stric posvetil v duhovnika in v tistem času so mu za kugo pomrli starši. Kot edinec je podedovano premoženje razdelil med reveže in postal predstojnik samostana, ki ga je pred tem ustanovil njegov stric. Nikolaj je obiskal svetopisemske kraje v Palestini in bil v času rimskega cesarja Dioklecijana preganjan in zaprt. Ko je cesar Konstantin leta 313 razglasil versko svobodo za kristjane, se je Nikolaj vrnil v rodno Miro in tam škofoval do smrti okoli leta 350. Dan njegove smrti se že od nekdanj slavi 6. decembra.

ČAŠČENJE SV. NIKOLAJA

Češčenje sv. Nikolaja se je začelo že kmalu po njegovi smrti in se je v 6. stoletju že splošno razširilo po grškem vzhodu. Sredi 6. stoletja se prvič omenja Nikolaju posvečena cerkev v Miri, ki je bila v naslednjih stoletjih najbolj obiskano središče za vzhodne kristjane. V istem času je cesar Justinijan v Carigradu postavil prvo, sv. Nikolaju posvečeno cerkev. Pri carigraski cerkvi sv. Sofije pa je bil prostor (kapela), posvečen sv. Nikolaju, ki je imel azilno moč. To je pomenilo, da je bil v tem prostoru vsak ubežnik varen pred preganjalci.

Prvo žitje (življenjepis) sv. Nikolaja poznamo iz 9. stoletja. V 6. ali 7. stoletju so sv. Nikolaja že častili v zahodni Evropi. Središče čaščenja je bilo najprej v Rimu, kjer mu je še danes posvečenih kar 26 crkva. Tu so po zadnji vojni v cerkvi Svete Marije Antikve odkrili najstarejšo doslej znano podobo sv. Nikolaja, ki je nastala v začetku 8. stoletja. Severno od Alp pa je priljubljenost svetnika pospeševala grška princesa Teofana (†991), žena nemškega cesarja Otona II. Do 11. stoletja se je priljubljenost sv. Nikolaja že utrdila po vsem krščanskem svetu in je po pomenu nadkrilil vse svetnike ter je bil po veljavi takoj za Marijo. Ruska cerkev mu je na primer posvetila vsak četrtek in časti kar dva spomina nanj; 6. december, Miklavžev god, in 9. maj, spomin na leto 1087, ko so bile svetnikove kosti prenesene v Bari. Sploh je bil dogodek prenosa svetnikovih kosti iz maloazijske Mire v italijanski Bari velikega pomena za nadaljnje uveljavljanje Nikolajevega kulta.

Miro so v 11. stoletju pogosto vznemirjali Saraceni in ropali v okolici in ker je med italijanskimi mesti imel Bari že od nekdanj trgovske stike z Miro, so se Barijci odločili za prenos svetnikovih kosti na varno v Bari. To se je zgodilo nekega dne v aprilu ali maju leta 1087. Cerkev praznuje 9. maj kot dan prenosa kosti. Viri, ki poročajo o tem prenosu, se med seboj razlikujejo v domnevi, ali so kosti v Bari odnesli italijanski trgovci ali pa so to (kar bo bržčas bliže resnici) po nasilnem postopku opravili križarji, ki so po pisanju vdrli v Nikolajevo cerkev, odprli svetnikov grob in odnesli njegove kosti. Takšne kraje svetniških kosti so bile v srednjem veku pogoste, saj so si takrat od njih mnogo obetali, na primer čudežne dogodke in ne nazadnje povečanje obiska tiste cerkve, ki je hranila relikvije.

Podoben rop so v Miri leta 1102 ponovili še Benečani, ki so pobrali še tisto, kar je ostalo za barijskimi plenilci. Zato je Mira postala manj pomembna, pridobilo pa je jadransko mesto Bari. Zaradi ugleda, ki ga je sv. Nikolaj užival tako na Vzhodu kot na Zahodu, so leta 1098 organizirali koncil v Bariju, kjer je poskušal papež Urban II. na svetnikovem grobu doseči spravo med takrat že razcepljeno vzhodno (pravoslavno) in zahodno (katoliško) cerkvijo.

Kult sv. Nikolaja je bil močno razširjen tudi med balkanskimi Slovani. Ker je bil Bari na nasprotni strani dalmatinske obale, je bil Nikolaj pogosto patron tamkajšnjih cerkva in bržčas se je od tam njegova priljubljenost razširila v srednjeveško Srbijo. Zgodovinski viri vedo povedati, da je srbska kraljica Helena, žena Uroša I., leta 1290 poromala v Bari in bogato obdarila cerkev. Leta 1319 je obiskal svetnikov grob eden najmočnejših srbskih vladarjev, kralj Milutin z ženo Simonido. Ker se mu je zdel oltar nad svetnikovim grobom preskromen, je poskrbel za novega. Tudi Milutinov vnuk, car Dušan, je z bogatimi denarnimi darili skrbel za svetišče v Bariju.

MIKLAVŽ MED SLOVENCMI

Poglejmo še, kakšen pomen je imel sv. Nikolaj med Slovenci, ki smo ga po svoje preimenovali v sv. Miklavža. O izredni priljubljenosti govori že to, da ima na današnjem slovenskem

ozemlju med vsemi svetniki največ cerkva, kar 115. Skoraj v vsaki cerkvi pa srečamo njegovo podobo: škofa, ki ima na knjigi tri zlate kroglice. Že to, kdo vse in za kakšne priložnosti so ga v preteklosti izbrali za zaščitnika, dokazuje, kako je bil med našimi predniki priljubljen. Zaradi številnih legend, ki so se spletle okoli življenja sv. Miklavža, je bil predvsem zavetnik vseh popotnikov, mornarjev, splavarjev, čolnarjev in izdelovalcev ladij. Ker je obdaril revna dekleta, so se mu pripočale neveste, mlinarji, peki, mesarji, voskarji, lekarnarji, trgovci, krojači, tkalci, odvetniki, šolarji (ker je rešil tri mladeniče), pisarji, zlatarji itn. Skratka, vsakdo se je zatekel k njemu za pomoč in priprošnjo. Zaupali so se mu

pri odkrivanju ukradenih predmetov in pred krivično sodbo.

Med vsemi Miklavževimi zgodbami pa se je med našim ljudstvom najbolj utrdila tista o obdarovanju treh deklet, ki je dala povod za miklavževanje. Zanimivo je, da se ta običaj na Slovenskem ni uveljavil povsod. Tudi drugod po Evropi ga ne poznajo povsod. Na primer, pravoslavni Vzhod tega običaja ne pozna. Na Slovenskem je Miklavž nosil darove v glavnem le na Štajerskem, Dolenjskem in Gorenjskem, kjer so ga otroci molili:

Miklavž, prnès m kèj
al pa zadgèj (= vrzi)

K Miklavževim obhodom sodijo še parkeljni (ime je nem. izvora Bartl). Parkeljni so se Miklavžu pridružili šele

nekje po 12. stoletju. Seveda imajo ti našemljeni kosmatinci izvor v starih poganskih verovanjih, ki so preživela v srednji vek in tu so te šeme dobile vedno bolj krščansko predstavo hudiča. Na Koroškem pa je Miklavža sploh zamenjal parkelj, ki namesto njega hodi naokrog. Vsi ti običaji okoli miklavževanja so se po drugi svetovni vojni začeli opuščati, ponekod, na primer na Dolenjskem, so jih še administrativno preganjali. Najbolj trdoživo se drži Miklavž na Štajerskem, pa tudi tukaj se ga vidi vse manj. Zanimivo je, da so Italijani pred vojno na Primorskem miklavževanje preganjali kot slovensko posebnost.

Pomudili smo se nekoliko več pri Miklavžu, saj gre za zanimivo zgodbo in običaje, ki pri nas že tonejo v pozabo. Na mesto Miklavža je stopil vsem dobro znan dedek Mraz. Nihče pa ne pomisli, da mu je bil pri nastanku za vzor ravno sv. Miklavž. Tudi to je zgodba, ki sega v 17. stoletje. Sv. Miklavž je bil pomemben udeleženec božičnih oz. decembrskih slavij na Nizozemskem, kjer se je imenoval Santa Claus. In nizozemski priseljenci so v 17. stoletju v Novem svetu – Ameriki v New Amsterdamu (današnjem New Yorku) nadaljevali s temi slavji. Seveda se takrat še ni govorilo o sankah, jelenih in prijaznem starčku v zimskem kožuhu. Ta se je iz krščanske zgodbe razvil šele mnogo pozneje, v 19. stoletju. Neki profesor C. C. Moore je leta 1823 v ameriški zvezni državi New York sestavil pesem o dedku Mrazu. Pesem v 56 verzih je v hipu prevzela Američane in nekaj let pozneje že Veliko Britanijo. Dedku Mrazu je bila pot v Evropo odprta. Zasluge za dokončno podobo prijaznega starčka pa imata še dva slikarja. Prvi je T. Nast, Američan bavarskega porekla, ki je nasmejanega starca iz Moorejeve pesmi oblekel v polarna oblačila. Drugi slikar, prav tako nemškega porekla, M. von Schwind, pa je dedku Mrazu podaril rdeči kožuh s krznenim obšitkom. S sklenitvijo zgodb z dedkom Mrazom se nam še enkrat potrjuje ugotovitev, kako šele s poznavanjem preteklosti laže razumemo sedanjost.

Tirolski slikar Janez iz Brunecka je okoli leta 1420 v cerkvi na Ptujski gori naslikal eno najlepših srednjeveških podob sv. Miklavža, kar jih poznamo pri nas.

Po reviji Pionir

Enkratno triglavsko doživetje

Študenti SIM na Triglavu

Sredi avgusta, točneje 16. avgusta, se je na vse zgodaj zjutraj odpravila iz Ljubljane na Triglav majhna skupina študentov Slovenske izseljenske matice. Spremljala nas je pobudnica in organizatorica našega izleta Gabi Heimer, alpinist Stane Belak-Šrauf, zdravnik dr. Tomaž Pogačnik in sodelavec matice Tone Eršte, ki je bil izredno prijazen in mi je nesel nahrbtnik dober del poti. Večina izmed nas se je prvič odpravljala na pot na najvišjo jugoslovansko goro (2863 m), na kateri je bil že skoraj vsak Slovenec. Kljub zgodnji uri je bilo razpoloženje sproščeno in veselo.

Odpeljali smo se naravnost do Aljaževega doma v Vratih, ki je letos slavil že 90-letnico. Okrepili smo se z vročim čajem in se odpravili na pot. Šrauf je izbral pot čez Prag, ki smo ga videli na naši levi, visoko nad nami.

Nekaj časa smo hodili po ravnem, potem pa se je začel vzpon, brez težav in ob veliki pozornosti izvežbanih spremljevalcev. Na pol poti smo se ustavili in imeli malico. Sonce nas je prijetno grelo, dan je bil miren, zrak svež, nebo sinje, kot naročeno. Srečevali smo se z ljubitelji gora, nekateri so izrekli samo klasični »dober dan«, drugi so vznemirjeno hvalili čar, ki ga ima takšen pohod, ki je pravi šepet tišine.

Vzpon se je nadaljeval po različnih kamnitih površinah, po stenah s klini, malo bolj položnih, pa ponovno strmih in tako smo se počasi bližali našemu prvemu cilju – koči na Kredarici, kamor smo prispeli po sedmih urah naporene hoje. Zazrli smo se v Mali Triglav in malo naprej na sam Triglav, na katerem se je videla plapolajoča zastava. Po grebenu je plezala mravlja podobna, nepretkana kača ljubi-

teljev in občudovalcev Triglava. Naš dokončni cilj je bil neverjetno blizu.

Srečni, da je bil za nami pomemben del poti, smo sedli h kosilu, bili smo lepo postreženi s toplo, okusno hrano. Po obedu smo nekateri malo legli, drugi smo pisali razglednice in se sprehajali okoli koč, medtem pa je bila ura tri in nas je vodnik sklical, da se odpravimo proti vrhu. Tudi prvi dom na Kredarici je postavil slavni dovški župnik Jakob Aljaž, ki je strastno ljubil slovenske gore. V domu lahko zdaj po prenovi prenoči okrog 250 ljudi, število pa se lahko poveča celo na 350. Je zelo udoben, utrujen potnik lahko najde v njem vse, kar potrebuje, da lahko nadaljuje svojo pot.

Čeprav je naša Kanadčanka Kelly imela bolečine v kolenu, je odločno rekla, da ne bo zaradi tega zamudila te priložnosti. Počasi smo se vzpenjali po

Spominski posnetek z vrha Triglava. Na sliki, v prvi vrsti z leve: Milena Franseus s Švedske, Tone Hiti iz ZDA, Gabi Heimer z Matice, Branko Gašperlin iz Kanade, v 2. vrsti z leve: Aleksandra Iglíč iz Argentine, Lidija Avsenik iz Kanade, Kelly Neil iz Kanade, zadaj stojijo: dr. Tomaž Pogačnik, Tone Eršte in Stane Belak-Šrauf.

Malem Triglavu, včasih smo morali čakati tiste, ki so se vračali, to pa je bil samo kratek počitek za naprej. Bila sem med zadnjimi in videla sem, kako so prvi že prispeli na vrh. Ko je bilo to dano tudi meni, preprosto nisem mogla verjeti. Poljubili smo se med seboj, srečni nad zmago. Počutili smo se še bolj povezane med seboj, to je bilo nekaj posebnega.

Razgled je bil čudovit, Julijci so nas obkrožali v vsej svoji mogočnosti. Nekateri so pritisnili žig v planinsko izkaznico, drugi, ki nismo člani planinske zveze, pa na kartice, papirje, kar smo pač imeli pri roki. Šla sem okrog sivega stolpa. To je prava mala trdnjava, ki prenaša vse vremenske nepravilike in vse množične obiske. Nato je sledilo slikanje, potem pa »krst«, na kar se je Šrauf z veseljem pripravil. Vsi, ki smo bili prvič na Triglavu, smo dobili močan udarec po določenem delu telesa s štirikratno vrvjo. Vse pa se je odvijalo v smehu in veselju.

Vzeli smo si še nekaj časa za ogled in razmišljanje, nato pa smo se odpravili nazaj. Šrauf je predlagal drugo pot in sicer tisto, ki pelje h koči Planika. Tri od nas je zaradi varnosti navezal,

ostali smo jim sledili. Sestop je bil bolj počasen, stena je bila strma, gledala je skoraj navpično navzdol. Klini in »zajle« so nam ogromno pomagali. Kellyjino koleno je bilo čedalje slabše, toda vsi smo ji pomagali, posebno Šrauf, ki je nas novince ogromno naučil. Začelo se je že mračiti, ko smo prispeli do Planike. Ustavili smo se samo toliko, da smo prispeli do Planike. Ustavili smo se samo toliko, da smo popili čaj, takoj potem pa nadaljevali pot do naše Kredarice, kjer nas je že čakala topla večerja. Večerno vzdušje v koči je bilo veselo, kramljanje, petje, smeh . . .

Nekateri planinci so za mizami igrali karte. Ker so bile vse mize zasedene, smo odšli zgodaj spat. Komaj smo legli, že je bila tišina. Okoli sedmih zjutraj so me zbudili neki fantje, ki so trkali po vratih naše sobe v upanju, da jo bomo kmalu zapustili, da bi tudi oni lahko vsaj za eno uro legli na mehko posteljo. Prej so zaradi pomanjkanja prostora spali po mizah in klopeh.

Ko smo vstajali, smo se morali smejati Branku in njegovi pižami, ki si jo je privlekel celo sem gor . . .

Po obilnem zajtrku in pisanju ter podpisovanju zadnjih razglednic smo

se poslovili od Kredarice in se napotili k Staničevi koči. Sestop je včasih še težji od vzpona. Na nekaterih osovinih legah, kamor ne posije sonce, so bili še ostanki snega. Šrauf je pripravil »živo zajlo«, da nismo izgubili ravnotežja. Ponovno smo imeli srečo z vremenom. V prijetnem soncu smo prispeli do Staničeve kočice, kjer smo si privoščili tipično planinsko pijačo, čaj, nato pa kmalu nadaljevali pot po Tominškovi poti. Bili smo nekoliko utrujeni od prejšnjega dne, toda nihče se ni posebno pritoževal, niti Kelly ne, ki jo je koleno še vedno močno bolelo.

»Zajle« in klini so nam bili ponovno v veliko pomoč. Bolj smo se bližali Vratom, bolj smo se poslavljali od največjih lepot. Gore, ki smo jih zapuščali, so se nam zdele neznansko visoke, mi sami pa smo se počutili vedno manjši . . .

Noge, posebno kolena, so mi komaj še znale služiti, ko smo prišli v ravnino. Vendar pa smo si vseeno oddahnilo. Naš vzpon je uspel. Imeli smo srečo, vsi naporji so bili pozabljeni, v trajnem spominu nam je ostala le sama lepota te poti.

IVAN CIMERMAN

Polarni sij nad slovenskimi izseljenci

Severna skandinavska civilizacija je za matično Slovenijo dokaj odmaknjena, z njo pa tudi naši rojaki, ki so se naselili v večjem številu na jugu Švedske, v mestih Malmö, Landskrona; Halmstad, Göteborg, mestih ob zahodni obali ter v Köpingu, Olofströmu, manj pa jih je osvojil severnejši del Švedske, kjer so v večjem številu naseljeni v Eskilstuni, okoli 100 km zahodno od Stockholma in v samem glavnem mestu.

Slovenska izseljenska matica že dolgo čuti potrebo po tesnejši povezavi z rojaki v teh krajih, zlasti še zato, ker je dotok priseljencev nekako po letu 1975 usahnil in so izpostavljeni vse večji asimilaciji.

Desetega in enajstega septembra se je odpravila na več kot 2000 km dolgo pot odprava, ki so jo sestavljali: narodnozabavni ansambel Ljubljanski kvintet, v katerem so bili vodja Mitja Ferenc (kitara), Uroš Lajovec (klarinet), Marko Misjak (trobenta), Tone Žagar (harmonika) in Jani Martić

(bobni). Z ansamblom je potoval gledališki igralec Dare Ulaga, vodil pa jih je Vladimir Ravnikar, predstavnik drugega organizatorja, Zveze kulturnih organizacij Slovenije.

Drugi kombi, manj imeniten in počasnejši, zastavin, je vozil samostojni lutkovni igralec Cveto Sever iz Kranja, pomagal mu je sin Boštjan. Novinarsko – uredniško zvedavost za Rodno grudo je izžareval pisec teh vrstic. Pot je trajala dvanajst dni. Mnogi pogovori, izpovedi predsednikov klubov in najbolj navdušenih delavcev, ki smo jih srečali, so dragocen in enkratni dokument. Nemogoče jih je objaviti v tem kratkem zapisu, zato smo se odločili, da se zvrste ne le v Rodni grudi, pač pa tudi po drugih časopisih.

PRVI NASTOP V BERLINU

Četrtek, 11. septembra, je bil za Slovensko kulturno – prosvetno in športno društvo Slovenija na Pallasstrasse 35 v Berlinu slovesen dan. V avli so

pripravljali oder za lutkovno predstavo, pred klubske sobe so poplesavali mladi pari in se učili nove plesne. Slavicca Škrabar, Katja Zaman, Anica Kraner in Martina Konda so bile moje sobesednice, utrgale so si nekaj časa v pripravljalni ihti, saj ne pride vsak dan orkester, gledališki igralec in lutke za najmlajše. Pridružil se nam je še Viktor Hajnšek, in novoizvoljeni predsednik Tine Šavrič. Učiteljica malčkov v mali šoli Katja Zamanova je dejala: »Mala šola poteka sedmo leto, v skupini imam šest otrok, pričakujemo pa jih še več. Mala šola poteka za otroke od četrtega do šestega leta, vsak otrok bi jo naj obiskoval dve leti, predno stopi v prvi razred. Učim vsak petek v društvenih prostorih, ob večernih urah. Program zajema pravljice, veliko rišemo, igramo se, tudi z lutkami, pojemo, uvajamo nove igrice in otroci komaj čakajo, da je spet petek. Ker sem vzgojiteljica v nemškem vrtcu, imam precej pripomočkov, ki si jih pripravljam za oba pouka. Tudi lutk

Lutkar Cveto Sever pred otroci Slovenskega kulturno – prosvetnega in športnega društva »Slovenija« v Berlinu

Pred proslavo v društvenih prostorih v Berlinu

imamo veliko. Moji otroci so vsi rojeni v Berlinu, tisti, ki so se rodili v Jugoslaviji, pa so starejši od šestnajstih let. Slovenski besedni zaklad si otrok pridobiva prav v mali šoli. « Anica Kraner je tajnica, organizatorica, skrbi za povezavo med člani, pošto in Informativni list, ki izhaja vsak mesec: »Ljudi v našem društvu družijo devet sekcij različnih dejavnosti.«

Franci Klančičar vodi radijsko oddajo za Slovence v Berlinu, kjer obvešča člane društva o vseh dogodkih. Vseh članov je zdaj okoli 330. Martina Konda: »Letos je v slovenski šoli okoli 90 otrok v višjih in nekaj manj v nižjih razredih. Dopolnilni pouk slovenskega jezika poteka od ponedeljka do petka na različnih šolah različnih berlinških občin, od treh do šestih popoldne. Poleg tega se otroci udeležujejo še v vrsti dejavnosti v klubu.« Jožica Sokol poučuje otroke od prvega do četrtega razreda ter združen oddelek sedmega in osmega razreda, 60 jih je. »V našem klubu vodim tudi pevski zbor. Želimo si, da bi v počitnicah prebivali in vadili pesmi v domovini.«

Izredno dobri so športniki, saj so za 10. srečanje slovenskih društev zahodne Evrope, ki bo v Ljubljani 26. in 27. decembra v Ljubljani, prijavi tri namiznoteniške ekipe, dve šahovski in eno kegljaško.

Vlado Mihelič je vodja jugoslovanske vojne mizije v Zahodnem Berlinu in je na področju svojih nalog, ki jih ima v zvezi z rojaki iz Jugoslavije, mnogo naredil: »Skrbim za vsa jugoslovanska društva v Berlinu. Vsa društva so vključena v koordinacijski odbor, ki jih med seboj povezuje, pri reševanju problemov in za njihov napredek. Društvo Slovenija ima že dokaj tradicije in svoj program, zato skrb zanj ni več tako v ospredju. Največ se ukvarjamo s socialnimi problemi nezaposlenih, bolnih in drugače ogroženih naših državljanov.«

Med našimi pogovori pa so bile oči gledalcev v avli uprte v virtuosno igro Dareta Ulage, ki je odigral odlomek iz Desetega brata in spregovoril in recital odlomek iz monodrame ob 400-letnici smrti Primoža Trubarja. Otroci so kar zažareli, ko je iz »čarobne« košare Cveto Sever privabil svoje lutke in posadil malčke in večje na Vrtiljak lepe slovenske besede. Polke in valčki Ljubljanskega kvinteta so zmamili na zasilno plesišče zapoznele plesalce.

MALMÖ – VRATA ZA PRIHOD SLOVENCEV NA ŠVEDSKO

Vzhodno Nemčijo in tesnoben občutek, ki nas ni zapustil vse od meje

dalje, zapuščamo na skrajnem severu v pristanišču Sassnitz. Ko nas zagledajo cariniki z makovo rdečo »zastavo« z rezervnim kolesom na nosu, pes, ki odkriva mamila, veselo pomaha z repom. Zaman skuša med lutkami, litrom sadjevca in žarometi odkriti hašiš, opij, heroin in teroristično eksplozivno. Večeri se že, ko se skupaj z našimi muzikanti in igralcem Ulago vkrcamo na trajekt, ki nas preko zankaste meje z Dansko, ki poteka po morju, zapelje do švedskega pristanišča Trelleborg. Še trinajst kilometrov in že smo v prostorih Slovenskega društva Planika v Malmöju. Težko so nas že čakali.

Največja koncentracija slovenskih priseljencev je opazna v Malmöju ter više proti severu v Landskroni in Göteborgu ter v Halmstadu, ki so sama pristaniška mesta z močno industrijo in prometom ter ladjedelništvom. Manj se jih je naselilo v Olofströmu, slabo uro vožnje severovzhodno od Malmöja.

Slovensko društvo »Planika« ima svoje prostore v prikletju večjega bloka in tujec bi zaman iskal opozorilni napis, tablo z oznako. Šele nad strešnim pultom v notranjosti se razprostira njihovo ime. Ivanka Franse in njen mož Franc, prisrčna Primorka in Prekmurec, skrbita za lačne in žejne

Na proslavi Slovenskega društva v Stockholmu se je zbrala velika množica ljudi. Tretja z leve: Minka Benedik, predsednica Slovenskega društva v Stockholmu

Gledališki igralec Dare Ulaga je ves čas turneje spravljal v smeh poslušalce z vlogo Krjavlja iz Jurčičevega Desetega brata

Na sprejemu na ambasadi v Stockholmu. Z desne: ambasador Marjan Osolnik, igralec Dare Ulaga, predsednik koordinacijskega odbora slovenskih društev na Švedskem Lojze Hribar in predsednik mednarodnega odbora slovenske skupščine Andrej Škerlavaj

Uredniški odbor revije Naš glas, prva dva z leve sta gosta Hribar in Ulaga

došleke, slovenska pesem zamaje temelje bloka. Ivanka, ki je poučevala slovenščino, je tudi navdušeni vodja folklorne skupine. Radi bi ustanovili novo, mlado, tako, ki bi postalo jedro, čeprav ima sedanja skupina komaj 18 do 23 let . . . a dekleta postanejo zgodaj godna za možitev. Jože Myndel je navdušen pevec, doma iz Haloz na Štajerskem, 24 let je že na Švedskem. « Živahnejša klubska dejavnost se je začela okoli leta 1975, Slovenci so začeli ustanavljati svoje klube. Planika je bila ustanovljena 1974. leta in 12 let je kar lepo obdobje. Sodeloval sem predvsem v kulturnih aktivnostih, pet let je, odkar plešejo folkloristi. Ustanovili smo organizacijo, ki si je zadala za cilj ohranitev slovenskega jezika in nosi ime PRIMOŽ TRUBAR. Povezovala se bo zlasti z mladino. Ob ustanovitvi kluba je Slovenska izseljenska matica prispevala veliko knjig za našo knjižnico, mnoge med njimi pa so ostale neprebrane, zanje bi se moral zavzeti izvedenec, ki bi izbiral tiste, ki so primerne za jezikovno raven otrok in odraslih, zlasti poljudne. Bralce pa bi morali posebej vzgajati, odrasli komaj kaj preberejo. « V klub dobivajo precej časopisov in revij, vendar ne vseh tistih, ki bi jih ljudje želeli. Folkloristi pa ne nastopajo samo na proslavah in prireditvah slovenskih društev, pač pa tudi med Švedi.

Jože Bergoč je predsednik društva. Nanizal nam je še nekaj podrobnosti o njih. Imajo majhen orkester s pevko Darinko Ringström. Šah, biljard, obnova pevskega društva, so glavne dejavnosti 200 članov, če pristejemo včlanjenim še družinske člane. V prejšnjem obdobju je Planika največ sodelovala s sosednjim društvom »Lipa« v Landskroni, zdaj imajo nekaj vezi s Slovenskim društvom »Ivan Cankar« v Halmstadu, saj prihajajo na njihove kulturne proslave v Malmö.

Planika je pobratena z Ilirsko Bistrico, Postojno in Cerknico. Poleti se srečujejo na počitnicah ob morju, pi-

knikih in vzpostavljajo vrsto dejavnosti, pri katerih najdejo razumevanje tudi pri podjetjih.

Okoli 40 otrok je, malih Slovencev, katere poučujejo učiteljci Dragica Begič in Marjeta Isaevska.

Ko potihne pesem v Planiki, smo trije gostje v prelepi hišici družine Franseus, saj si z našo »kišto« ne upamo na nočno pot. Zjutraj pa odhitimo na pot proti Stockholmu. Pozno popoldne se ustavimo v predmestju Stockholma, Farsti, kjer ima v lični hišici ob obali jezera sedež SLOVENSKO DRUŠTVO V STOCKHOLMU. Predsednico Minko Benedik in njene že skrbi, če se nam ni kaj zgodilo. Veselo se objamemo in že slede priprave na veliki večer v centru Farste, kjer so najeli za ta večer v FOLKETS HUS veliko dvorano. Lojze Hribar, naš svetovalc in predsednik Koordinacijskega odbora slovenskih društev na Švedskem prevzame vlogo vodje in koordinatorja. Med gosti so Dragovan Vezović, svetnik ambasade, Ilija Burzan – prav tako svetnik; Rafael Breznik, predsednik društva slovenskih učiteljev, pozdravi goste, prav tako Lojze Hribar, besedo prevzame Andrej Škerlavaj, ki je bil štiri leta na ambasadi na Švedskem in izrazi svoja čustva in povezanost Slovencev v tem prostoru z vsemi jugoslovanskimi društvami.

Zame so bili dragoceni govori z učiteljico Rado Pišler, ženo znanstvenika Eda Pišlerja, pa z Marijo Preskar, Franc Breznik, predsednik slovenskega društva v Köpingu je nanizal vrsto misli. Marjan Bednar živi že 32 let na Švedskem in ga mika rodna Primorska. Sledi mu vrsta rojakov, njihova imena zamirajo med igranjem Ljubljanskega kvinteta.

Jugoslovanski klub Vladimira Roloviča

Napis na stavbi v ulici Drottninggatan 16/4 nas spomni, kje je bil izveden atentat na Vladimira Roloviča. Tu

smo imeli lutkovno predstavo za najmlajše. Predsednica Vera Dolinaj nam pove, da imajo včlanjenih okoli 400 članov in da je folklorna skupina, ki jo sama vodi, zelo aktivna. S ponosom nam pokaže slovenske plese, ki jih je naučila. Imajo še šolo klavirja in harmonike, igrajo šah, goje dramsko dejavnost. Tu je tudi sedež JUGOSLOVANSKIH OKRAJNIH ORGANIZACIJ na Švedskem, katerih predsednik je Lojze Hribar, ki ima tod svojo pisarno.

Družabni večer v Slovenskem domu v Farsti. Ni nas mnogo, a ti, ki so prišli, so pravi. Predsednica Slovenskega društva v Stockholmu Minka Benedik pove, da imajo prostore zagotovljene le do aprila 1987, zvišane najemnine, ki bi znašala 110.000 kron, pa ne bodo zmogli. Rešitev vidijo v najemu manjših prostorov, v preselitvi bližje središča mesta, v delni gostinski dejavnosti v sedanjem domu . . . Nekdanja intenzivna dejavnost je delno zamrla, mnogi so se umaknili v zasebna življenja, srečujejo se le še na velikih prireditvah. Vse bolj potrebujejo mlade, ki jih je malo. Sicer pa je vse manj Slovencev, ki obvladajo svoj jezik, ohranjajo navade in se žele družiti s svojimi po klubih. Svoje so prispevali še mešani zakoni. Mnogokrat hodijo v slovenski klub samo še takrat, ko jih življenje tepe in tarejo skrbi, domotožje in depresija. Odgovornosti in funkcij pa se otepajo. Še najbolj se je ohranila pesem, ko jo zvesto gojijo.

SLOVENSKE LUTKE PO ŠVEDSKIH ŠOLAH

Lutkar Cveto Sever je žel povesod enoglasna priznanja. Lutka govori vse jezike, oče in mati in dedek so enaki za vse otroke sveta, spremljal sem ga po njegovih nastopih: Eriksdalskol je bila ena takih. Na dvorišču mešanice ras: mulati, Turki, Eskimi, Kitajka. Predstava je za srbohrvaško govoreče otroke. Sodelujejo živo, neposredno. Učiteljica Sofija Popović pove, da njihovi

Prijatelja, zasebnika, Slavko Turk (levo), lastnik velike strugarske delavnice, in Mirko Kunc, lastnik pekarnice v Landskroni

Ljubljanski kvintet je dal razigran ton zaključni slovesnosti v Landskroni, kjer so se zbrali rojaki, predvsem z južne Švedske

otroci poslušajo materino besedo do 6. razreda, šele nato jih začnejo učiti vse predmete v švedščini. Švedski Slovenci pa si zaradi maloštevilnosti takega 'razkošja' ne moremo privoščiti!?

Popoldne smo gostje Alojza Medveda, ki pravkar odpira na Tulengatanu 21 svojo imenitno restavracijo. Pogosti nas z dobrotami, ki čakajo na petične Švede, pa tudi za naše poslovne partnerje se odpira v Stockholmu nova možnost.

Sprejem pri ambasadorju Marjanu Osolniku vnese domač, vever ton v naše bivanje in hlastanje za bistvom. Vname se pogovor o tem, zakaj Švedsi niso prikazali nobene slovenske igre na svojih odrih, Slovenci pa smo švedske avtorje, zlasti Avgusta Strindberga, često uprizarjali. Zaprtost in uradna pot na švedske odre je zapletena. Vprašanje je tudi, kje je 900 Slovencev

v Stockholmu, če se jih je v Farsti zbralo le okoli 100? Kam so se umaknili intelektualci? Ali se žele res približati le tistim slojem, ki jim bodo koristili pri življenjski karieri? Zakaj okoli 35% Slovencev ne prijavi svojih otrok k pouku slovenščine?

SESTANEK REDAKCIJE GLASILA »NAŠ GLAS«

Trinajsto leto že izhaja na Švedskem Naš glas, glasilo slovenskih društev. Na sestanku, ki so ga imeli ob našem obisku, smo prisluhnili problemom, zamislil in predlogom, da bi našli več odmevnosti, mladih dopisnikov, bralcev in tesnejšo vez z domovino. Zlasti bi radi predstavljali v vsaki številki posamezne slovenske kraje in živo posegali in vsakdan v domovini, da bi bili dogodki aktualni in s trajno vrednostjo. Vse bolj pa se jim zastavlja vprašanje, koliko bralcev in naročnikov bo ob vse večji asimilaciji in vse manjšem dotoku mladih ljudi na Švedsko. Peščica najbolj zanesenih in predanih sodelavcev bo še lahko vztrajala. Vsi imajo delo pri Našem glasu za prostovoljno, opravljajo ga s samoodpovedovanjem. Vsak izmed članov, ki ima svojo rubriko ali področje, o katerem piše, nam bo v prihodnji številki Rodne grude spregovoril o svojem delu, so obljubili.

ZAKLJUČNO SREČANJE V LANDSKRONI

Gostoljubje 'južnjakov' to je naših izseljencev na južnem Švedskem se je tudi tokrat potrdilo. Slavko Dolničar z ženo Terezijo, ki sta doma s Pragerskega, sta nama s Francetom odstopila svojo najboljšo sobo, prav tako so namestili ansambel in igralca Ulago. In že nas peljejo v Slovensko društvo Lipa, kjer se začnejo zbirati gostje, predsednica Štefka Berg pa s tankim posluhom skrbi za došleke. Kmalu zavlada

pesem in razpoloženje se razvname. Ta večer, v petek, imajo svoj večer člani drugih jugoslovanskih društev, v soboto pa Slovenci. Ljubljanski kvintet jim igra kola in polke, vendar tistega vzdušja, ki se je vzpostavilo v soboto na glavni slovenski proslavi, ni in ni. Drugo jutro hlastam za intervjuji, podatki. Pogovorim se z lastnikom pekarnice, mladim Mirkom Kuncem iz Celja, pa s Slavkom Turkom, ki ima svojo veliko delavnico in izdeluje teflonska tesnila, Dolničarjevimi, predsednico Bergovo . . .

Slavnost se prične okoli šeste. Prevajalec Jon Milos predstavi svoje prevode slovenskih pesnikov, ki jih bere švedski igralec. Štefka Bergova napoveduje, Ciril Stopar, mlad, zagnani predsednik Kulturnega društva »Slovenija« v Olofströmu se mi izpove, sledijo še drugi intervjuji. Iz Ljubljane se oglasijo radiji in vzpostavijo z Landskrono direkten stik. Ivo Štrakl pripelje televizijsko ekipo, ki posname dogajanje. Proslava se zavleče do poznih jutranjih ur v prijetnem vzdušju. Najbolj vztrajni se zatečemo s pesmijo vse do odhoda ob sedmih. Harmonikar dobi družbo iz ansambla Vikis in slovo je prizrčno in lepo, da izvablja solze v oči.

Preko Danske drdramo mimo kopenhavna do skrajnega rta Gedser Odde, trajekt nas prepelje na nemško obalo. Naslednja postaja, kjer nas čakajo, je Hannover. Otroci so vzhiceni nad predstavo Cvetovega Vrtiljaka, tudi odrasli. Predsednik iniciativnega odbora Rafko Klančar in tajnik Jože Zavec sta duša vse dejavnosti, Helga Trobiš se pripravlja, da začne poučevati otroke slovenski jezik. Prostori, ki jih imajo na razpolago, so novi in imenitni za mlado društvo »KRKA«.

Misel se mi vedno znova vrača na besede Lojzeta Hribarja: »Zdaj je zrel čas, da o Slovencih na Švedskem zberemo vse gradivo in ga izdamo v brošuri ali monografiji, pozneje bo – prepozno.«

Štefka Berghandskrom, predsednica Slovenskega društva »Lipa« in njen mož

Slovenski Parižani na obisku

Letošnje poletje ni privedlo v Slovenijo kakšnih večjih skupin naših rojakov iz Francije in tudi pariško kulturno društvo, ki pa žal še vedno presiha. Zato pa je bilo kar precej osebnih obiskov iz Pariza, pri čemer je seveda beseda dala besedo.

Evgen Bačar

Osrednji povezovalc Slovenije in Pariza je posledje očitno Evgen Bavčar, raziskovalec za kulturna in estetska vprašanja pri CNRS, doma iz Lokavca pri Ajdovščini, ki kljub temu, da je slep, vse bolj prodira v sicer dokaj zaprti krog francoske kulture, pri čemer s svojimi zvezami posreduje Francozom vsaj nekatere trenutno aktualne vidike slovenske kulture. Ta njegova pomoč je bila posebej vidna pri tržaški in Plečnikovi razstavi ter nekaterih radijskih oddajah France culture. Prijatelj Evgen je bil v minulih mesecih kar dvakrat v Ljubljani, kjer je posnel na magnetofonski trak vrsto slovenskih kulturnih izjav za francoski radio, pa tudi izbor značilne slovenske ljudske glasbe. Po drugi strani je treba zabeležiti, da je bil v tem poletju na ljubljanski televiziji v oddaji Integrali na sporedu daljši razgovor Aleksandra Čolnika z Evgenom Bavčarjem v času Plečnikove razstave v Parizu na temo, kako Francozi sprejemajo slovensko kulturo. V septembru je bil Bavčar tudi gost na mednarodnem pisateljskem srečanju v Vilenici pri Sežani.

Sam sem imel za program ljubljanske televizije v okviru drugega mozaika kulturnih Integralov prav tako četrtturni pomenek o možnostih za prevajanje in objavljajanje slovenske književnosti v Parizu z rojakinjo Andréé Luick-Raye. Andréé je po rodu iz Pomurja, vendar se je oče preselil v Francijo že pred prvo svetovno vojno, tako da je tudi ona že rojena v Franciji. V zadnjem času pa se vse bolj zaveda svojih slovenskih korenin, zaradi česa se je jela tudi izpopolnjevati v slovenščini, tako da že prevaja tudi literarna dela. Med drugim

je tako prevedla zlasti tekst Kavčičevega »Zapisnika«, vendar se doslej še noben francoski založnik ni odločil na objavo tega politično zaznamovanega teksta.

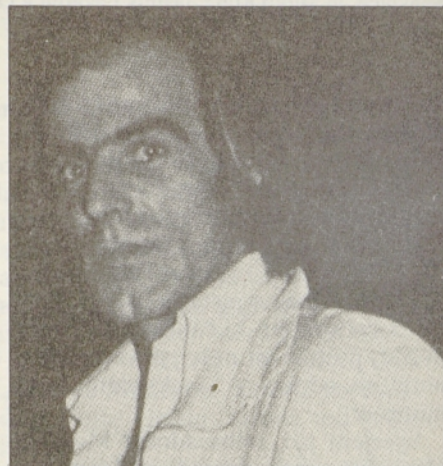
Pač, morda se kaže nekaj izgledov pri založbi »L'Age d'Homme«. Nasploh pa Luickova sodi, da je treba imeti osebne zveze in da bi prišli v poštev bolj regionalno obarvani slovenski pripovedni teksti, kot na primer Miško Kranjec ali Ivan Pregelj. Andréé je sicer po poklicu socialna delavka in je zaposlena v neki ustanovi za duševno zaostale otroke.

Na novo se je oglasila še ena v Parizu poročena Slovenka, Alenka Zver-Boughourlian. Njen mož je francoski Armenec; kot sam pravi, potomec onih, ki so ušli turškim pobojem. Alenka je zaposlena, potem ko je najprej študirala literaturo oziroma ruščino, na eni izmed prosvetnih ustanov pariškega Rektorata, tako da bi s tem kulturnim zaledjem lahko bolj aktivno pomagala pri delu slovenskega kulturnega društva Lipa. Zaenkrat pa ima v načrtu samo dve potezi, ki sta morda koristni, morda pa tudi ne. No, zamisel o izdajanju nekega informacijskega Biltena Lipe, je sicer spodbudna, a bolj kot to, je še potrebno stvarno delo društva. Pobuda, češ, da bi bilo treba spremeniti dosedanja Statut društva, češ da nima dovolj členov, ki bi zagotavljali njegovo pravno-finančno kontinuiteto in odpirali vrata za podporo iz francoskih virov za tuje etnične skupine, pa se mi zdi celo dvorezna, ker bi bilo treba najprej stara pravila društva preklcati in celo formalno na novo ustanoviti slovensko društvo Lipa.

Pri tem so mi bili toliko bolj dragoceni stiki s prijatelji iz Pariza, ki so že doslej izkazali z delom v Lipi, pa čeprav zdaj društvo ne dela veliko. To velja zlasti za predsednika Emila Davora Bizjaka, ki je zdaj že upokojenec in ne vodi več restavracije v Parizu, poje ob kitari pa še vedno. V upanju, da bo Lipa spet zazelenela, sem ga povabil kot gosta večera tudi na eno izmed TV oddaj Poletne noči, ki sem jo vodil. Emil je prijeten pel in kramljaj, zalila sva njegovo sedemdesetletnico celo pred kamero, žal pa ni napovedal nič konkretnega in verodostojnega glede bodočnosti Lipe, v kateri zdaj ni pravega delovnega odbora. Kakorkoli že: tak ali drugačen odbor se bo moral malce bolj aktivirati in že zdaj poskrbeti tudi za dvorano in organizacijo ob novemberski turneji kulturno zabavne skupine Slovenske izseljenske matice po Zahodni Evropi.

Da zaenkrat vsi samo govorijo in to vsak v svoji smeri, da pa žal ni pravega skupnega sodelovanja, mi je pokazal tudi razgovor z dr. Vikijem Gabrškom, našim znanim zdravnikom, raziskovalcem očesnega ozadja iz Pariza, ki je nedavno znova obiskal Slovenijo. Charles Cirk je brat prejšnjega tajnika Lipe, Marcela.

Rojak Marko Kravos, doma iz Ajdovščine, je prišel v Slovenijo predvsem kot za stopnik nove jugoslovanske revije v Parizu z mednarodno angleškim naslovom »YU International«. Gre za prvo številko revije, ki jo v nakladi 10.000 izvodov, podprta z

Maryan Frama, slovenski slikar, po rodu iz Maribora, je prodril celo v svetovljansko francosko revijo Happy Few.

reklamo, izdaja v srbohrvaščini v Parizu uredniški odbor, v katerem sta sicer tudi Slovenca Marko Kravos in Brina Švigelj-Merat, ki pa ima očitno bolj komercialni značaj in zaenkrat vsaj še ni našla stika s pariškimi Slovenci.

Slovenski rojak iz Pariza, slikar z umetniškim imenom Frama Heinrich Maryan, sicer pa po rodu kar iz Maribora, ki je pred leti še kar sodeloval v odboru naše Lipe v Parizu, je tokrat na juriš zajadral tudi v jugoslovanske vode. Čeprav je naš Marijan svojsko zanimiv, angažiran slikar in si je v Parizu utrl publicistično pot celo v elitne mondene komercialne revije, ta nastop v Dubrovniku očitno ni bil najbolje pripravljen. Imel je zaplete ob odpiranju svoje avgustovske razstave v mali galeriji Zelena pomaranča v Dubrovniku, zatem je pa namesto prvotno načrtovane razstave v Cavtatu imel še bolje predstavljeno razstavo v Babinem Kuku. Za prihodnje leto bi rad pripravil razstavo za čas Univerze v Zagrebu, še prej pa naj bi imel isti prikaz v Mariboru, pa morda v Slovenj Gradcu in Ljubljani.

V poletnem času smo se v Sloveniji ponovno srečali tudi s številnimi drugimi francoskimi rojaki, med katerimi je bila tudi rodoljubna Veržejka Marie-France iz okolice Sallauminesa, ki se je udeležila poletnega seminarja slovenščine na ljubljanski filozofski fakulteti. Žal pa letos ni srečali Franeta Penka, ki je bil doslej zelo aktiven pri Lipi v Parizu, zdaj pa ni več član odbora. Upam, da se bo kmalu vrnil in prispeval k ponovnemu razcvetu društva.

Vojne še ni konec

Lado je bil prvi, ki je opazil, kako počasi kroži med barakami z dvignjeno desnico, v kateri je imel polno pest cigaret.

»Glej ga, cigarete ponuja! Kaj neki hoče zanje?« se je začudil in se obrnil k Stanku, ki je sedel poleg njega na leseni stopnici in žvečil suho slivo.

»Klobaso ali med,« je malobrižno odgovoril dolgi Celjan, ki je bil vedno lačen. »Jaz pa nimam več ne enega ne drugega.«

»Kocko margarine imam. Ali misliš, da bi jo vzel?« se je še kar dalje vnel Lado in se že videl s cigareto v ustih.

»Vprašaj ga! Pa po nemško ga navori. Ta pes se noče več spomniti, da sva bila dve leti skupaj v slovenski šoli.«

»Ga poznaš?«

»Seveda. Moj sosed je bil v razredu. Pisal se je Franjo Likar, zdaj pa je Franz Licker. Tam v drugi baraki ima posteljo. Med samimi Nemci se je nastanil.«

Lado vseeno ni odnehal. Pomagalo mu je toplo popoldansko sonce, ki je bilo za zimo v teh krajih s češke meje nekaj posebnega.

»Od kod pa ima toliko cigaret? Videti so kot prave tatre.«

Stanko se je presedel na stopnici in izpljunil modrikasto peško.

»Pri komandantu, ki živi v udobni vili v trgu, je posilni. Obleko mu čisti in škornje, vsenaokrog skače v njegovem imenu, in njegovi ženi pomaga v kuhinji. Ona mu daje cigarete. Prave tatre so. Nekdo jim jih nosi iz Čeških Budjevojic; oba sta sudetska Nemca in imata dobre petokolonske zveze po vsem češkem protektoratu.«

Nekdanji Franjo se je zdaj ustavil pred zadnjo barako in se obrnil. Potem je spet lagodno zakoralakal in se vračal po isti poti. Oči je imel uprte v tla, desno roko je še vedno dvigal pred seboj in nekajkrat je odprl pest, da so sončni žarki oblili nežnobeli cigaretne papir in svetlorumeni tobak, ki je mollel z roba njegove dlani kot kapica revolverskega naboja.

Lado je stopil proti njemu.

»Franz,« je zategnil, »kaj hočeš za cigarete?«

Trgovca se je ustavil, skril cigarete v zaprto pest, in važno rekel:

»Kaj imaš? Lačen nisem.«

»Novo srajco ti da. Dobil sem jo v paketu od doma.«

»Ta mi ne bo prav,« se je glasil nagli odgovor. Lado ga je premeril od glave do pet in si rekel, da bo najbrž res. Franz Licker je bil nekam kratek in okrogel, on pa visok in suh.

»Kaj pa zimski šal? Bi ga vzel?« je vprašal in pogledal k Stanku, kot bi od njega pričakoval pomoči. Tovariš pa je vztrajno molčal in mu pogleda sploh ni vrnil. Iz žepa je potegnil še eno suho slivo in si jo vtaknil med zobe.

»Kakšen pa je? Volnen?« se je zanimal Franz. Spet je odprl pest in poravnal cigaretne konce v vojaško vrsto.

»Volnen. Modre barve. In čist je tudi. Nisem ga še nosil.«

»Prinesi ga . . . Pet cigaret ti dam za njega.« »Odsesel je polno roko v žep svoje suknje in ko jo je spet pokazal, je imel na dlani samo pet cigaret, kakšnih deset drugih pa je utonilo v velikem žepu.

Stanko je znova glasno izpljunil zli-zano peško. Potem je vstal in zaničljivo izjavil:

»Takšen šal je vreden najmanj deset cigaret.«

Samo to je rekel in sedel.

Lado se je zbal, da bo Franz odnesel svoje cigarete, a je vseeno ponovil:

»Vsaj deset cigaret – ali pa šala ne dam.«

Komandantov posilni je s svojimi težkimi čevlji podrsal po zasneženem kamnu na poti in se ozrl naokrog. Nikjer ni bilo žive duše. Na barake so se počasi spuščale popoldanske sence. Taboriščniki so počivali na svojih slamnjajah in niso dali glasu od sebe. Bila je nedelja.

»Prinesi tisti šal,« je končno rekel prodajalec. Njegova nemščina je izdajala popačeni jezik štajerskih nemškutarjev. »Toda hitro,« je še dodal, kot da se mu naenkrat hudo mudi.

Lado je takoj stekel v barako. Ni minila minuta, ko se je že vrnil. Zloženi mehki šal je stiskal v roki, ta pa je bila zdaj vsa potna.

»Deset cigaret.«

Franz mu je izročil najprej tistih pet, ki jih je imel na dlani, potem je segel v žep še po drugih pet in mu jih dal. S prosto roko je grabežljivo potegnil za šal. Potisnil si ga je v žep na drugi strani svoje suknje in se brez besed izgubil iz taboriščnega kroga.

»Ta prekleti odpadnik bo še obogatel med nami,« je zamrmral Stanko in ponovno pljunil rdečkasto brozgo predse. »Daj mi eno. Lačen sem.« Po-

tem se je kislo nasmehnil in zamahnil z roko, kot da hoče odriniti slabo kupčijo v čimprejšnjo pozabo.

Odšla sta za barako, na rob gozda, in tam sedla pod košato smrekovo vejo, kjer ni bilo snega. Ko sta cigareti zagoreli, sta nekaj časa puhala predse dim in molčala.

»Tega se pazi,« je začel Stanko. »Prvi dan, ko so me privlekli v ta voljši brlog, sem slišal, da je nevaren. Boris me je posvaril pred njim. On pozna ljudi, ko pa je študiral psihologijo v gestapovskih zaporih. Rekel mi je, da smo za Franza vsi Slovenci boljševeki. Misliš si lahko, kako zelo sem bil presenečen, ko sem tega tiča zagledal tukaj. Moj sošolec iz celjske gimnazije! Moj someščan! Fuj!«

Lado se je stresel in globoko potegnil dim.

»Kako dolgo bo vse še trajalo, Stanko?«

»Mogoče še mesec dni ali kaj – če le ostanemo živi . . .« Za hip je utihnil, nato pa tiše nadaljeval: »Rusi so že v Varšavi. Tudi do Odre so prišli. Od tam pa je manj kot petdeset kilometrov do Berlina! Amerikanci so še vedno v daljni Westfaliji – njihova tretja armada je zavzela Oberhausen.«

»Prekleta, da smo tako daleč v zaledju! Na nobeno stran ne moremo, pa če bi še tako naglo stopili! . . .«

»Kaj pa govoriš? Na beg zaenkrat pozabi. Kako pa naj najdemo zanesljivo Čeha? Nam je mar na čelu zapisano, da smo Jugoslovani?« Stanko je z roko udaril po svoji rjavi uniformi nemškega delovnega bataljona, potem je še bolj tiho povzel: »Saj veš, kaj se je zgodilo Savotu? Kot psa so ga ustrelili na cesti . . . Šest ali sedem noči je tekel kot zajec prek belih polj, prišel pa ni dalje kot do predmestja Nove Bistrice, kamor bi lahko pljunil, če bi imel kaj več jesti. Če ga ne bi vojaška policija pobrala kot prazno vrečo na tistem kraju, kjer se je onemogel zgrudil pred neko osamljeno hišo, in ga pri priči počila, bi tako in tako umrl od mraza in lakote.«

Januarske noči so bile v tistem zadnjem vojnem letu izredno mrzle. Proti jutru se je povsod delal led.

»Preveč je tvegalo. Pa še sam je bil povrh.«

Nesrečni Savo je bil tudi Celjan. V prsnem žepu je nosil miniaturno knjižico Prešerna in kadar so Slovenci kje kopali v ruševinah zbombardiranih

krajev na samem, jim je zaneseno recital verze velikega upanja. Takrat je bilo vsem okrog njega veselo pri srcu.

»Ni več zdržal. Na svoj godovni dan se je napotil. Poslovil se je samo od mene, ki sem ga rotil, da naj počaka na nas druge. Šele ko nas bodo premaknili bliže k eni ali drugi fronti, tedaj . . .«

Lado je molčal in pokadil cigareto do kraja. Šele na povratku v barako se je oglasil s pripombo, bolj zase kot za tovariša:

»Smrt je verjetno najbolj strašna prav zdaj – zdaj ko je svoboda že tako blizu . . .«

Stanko ga je postrani pogledal in s peto poteptal cigaretni ogorek v tla.

»Samo šest nas je še, ki si lahko zaupamo,« je kratko izjavil. »Na druge se ne zanašaj. Nikoli ne veš, kako se bodo vedli, ko pride konec za nacisti. Strah pred krogljo ima velike oči . . . Temu hitlerjancu pa se poslej na daleč izogni. Ubogaj me.«

V taborišču je bilo okoli dvesto mladoletnikov iz Maribora, Celja in Ptuja. Največ je bilo med njimi gimnazijskih dijakov, drugi so bili povečini kmečki fantje in obrtniški javenci. Po vseh barakah so bili pomešani z Avstriji in Nemci z najrazličnejših koncev rajha. Pobljže so se poznali med seboj samo tisti Slovenci, ki so prišli sem skupaj, ta ali oni celo pod stražo bajoneta. A takih dobrih znancev je bilo bolj malo, saj je okupatorjevo uradništvo pozivalo fante v delovne enote vsakega posebej, po rojstnih datumih, to pa so delali s prusko natančnostjo. Mobilizacijski poziv je prispel na dom natanko na dan, ko si dopolnil sedemnajsto leto starosti, in tudi pol dneva kasneje ne.

Lado in Stanko sta se hitro zblížala že takoj prve dni po prihodu v taborišče. Brž sta ugotovila, da ju veže neomajna slovenska zavednost. Lado je prišel sem z dvema zanesljivima rojakoma iz Maribora, ki ju je poznal iz osnovne šole. Ljubo je bil sin spoštovanega učitelja – narodnjaka, Pavle pa je izhajal iz zavedne trgovske družine. Stanko je ob času njenega prvega srečanja na tujem že imel tri zveste tovariše, dva iz svojega Celja in enega Ptujčana.

Lado je zvečer še nekaj časa premleval vzroke, ki so naredili iz tega ali onega sina slovenske matere takole človeško pokveko, kakršen je bil ta njegov dobavitelj cigaret. V naslednjih tednih je še nekajkrat zamenjal z njim kakšno malenkost iz svoje skromne osebne prtljage, njegovega imena pa svojim tovarišem ni več omenil.

Sicer pa ta njegova srečanja z nemškutarskim trgovcem v taborišču na

meji nemškega in slovanskega sveta niso bila zadnja v njegovem mladem življenju. Dogodki so se zavrtili tako, da mu je ta isti Franz zagrenil vrnitev v rodni kraj. To pa se je zgodilo šele po uradnem koncu vojne, v pozni jeseni petinštiridesetega leta . . . A še preden pohitim z našo pripovedjo do tja, moram omeniti vsaj nekaj dogodkov iz vmesnega časa.

Zgodilo pa se je v tem času kar precej in to še prav naglo. V manj kot dveh mesecih so se sovjetski vojaki na Labi rokovali in objemali s svojimi ameriški zavezniki. Samo nekaj ur pozneje so italijanski partizani ob Lago di Como zajeli in obesili Benita Mussolinija z njegovo ljubico vred. In spet samo nekaj kratkih ur zatem se je v svojem berlinskem bunkerju ustrelil Hitler.

Tisto noč, ko je zadnja vest dosegla taborišče, se je oglasil pisk alarmne sirene. Vojaški kurir, ki se je na motornem kolesu s prikolico pripeljal skozi taboriščna vrata, kot da bi za njim gorelo, še ni do kraja posrebal vročega čaja iz svoje menažke, ko so taboriščniki že stali v vrstah pred barakami in čakali na novo povelje. Kmalu potem so na široko zazijala velika vrata tiste dolge lesene stavbe, ki je bila vedno pokrita z zelenimi smrekovimi vejami in drevesno skorjo. Iz te črne odprtine, medlo razsvetljene z lučjo baterijskih svetilk, so nespoznavne roke porivale na plan črno obarvana dvokolesa. Fantje iz stroja so naglo skočili vsak po svoje kolo in se z njim prav tako naglo vrnili v vrsto, ki jo je skrivala noč. Tišino so motili samo ostri kriki, ki so se enolično ponavljali spet in spet: »Hitro! Hitro!«

Stanko je dregnil Ladota s komolcem. »Odhajamo,« mu je šepnil; »toda kam?«

»Upam da na vzhod – Rusom naproti!« mu je odgovoril Lado.

»Ne veseli se preveč – tam bo prekleto vroče, z vsemi temi Nemci okrog nas . . .« je šepnil drugemu v uho Ljubo, ki je stal v vrsti za njima.

»Glavno je, da ostanemo skupaj,« je obema vrnil Stanko. »Pod nobenim pogojem se ne smemo ločiti . . .«

Njihovega sporazumevanja je bilo s tem konec. Naslonili so se na ročice svojih koles in napeto čakali.

Iz teme se je od nekok izluščil komandant. Postavil se je prednje v svojih visokih, lesketajočih se škornjih in rezko zakričal: »Pozor!«

Njegov nagovor je bil kratek. Samo stavek ali dva je posvetil izgubi svojega »ljubljenega voditelja«, potem se je obrnil k čelu kolone, z besnim pogle-

dom zajel vse tri vrste kolesarjev hkrati in zatulil: »Naprej! Marš!«

Do taboriščnih vrat so fantje porivali kolesa pred seboj, sami pa z drobnimi koraki hiteli za njimi. Zunaj ograje so zajahali prečke in se zapeljali po cesti proti vaškemu trgu. Pot so nadaljevali mimo velike cerkve, ki je kakor skrbna koklja čepela sredi naselja, in mimo zadnje hiše na dnu strmega klanca, kjer se je pot obrnila na jug. Tam je stalo ob cestnem robu veliko, starinsko razpelo iz lesa. Pod nogami križanega je slonelo nekaj zmrznenih hišnih rož.

Kolesarska procesija se je na tem kraju ustavila, se postrojila v dvojno vrsto in čakala. Cesta je od tod dalje vodila samo na levo ali na desno, to je vzhod ali na zahod. Poti na jug, po kateri so se pravkar pripeljali, od tod naprej ni bilo več. Namesto nje so se tam širila polja, tuintam še vedno pokrita s krpicami umazanega snega, sicer pa od vetra zlizana do same temne grude.

Molčeča kolona je bila obrnjena proti vzhodu. Na črnosivem nebu ni bilo nobene zvezde. Tema je bila tako gosta, da tudi obzorja nisi videl. Zora je bila še daleč.

Lado se je leta kasneje spominjal, da jih je neki piskajoči glas, ki je udaril mednje kot psotka s konca kolone, naenkrat obrnil na tej cesti naokrog. Zdaj so gledali v še gostejšo temo na zahodu. Hitro so potegnili za seboj kolesa in spet čakali. Toda samo za hip, za dolžino poka iz puške. »Naprej!« je spet udarilo mednje.

Ljubo bi skoraj glasno zažvižgal, a se je v zadnjem trenutku premagal. Pavle, ki se je gugal na kolesu poleg njega, ga je debelo gledal.

Pet, šest vrst pred njima sta bila Lado in Stanko. Tudi ta dva sta se zgovorno spogledala.

»To potovanje na zahod me čudi,« je pohitel Stanko. »Proti Linzu na Donavi smo obrnjeni. V treh dneh ne bomo tam, če se ne bomo premikali tudi ponoči . . . In Amerikanci so še daleč od Donave . . .«

Nekaj časa sta samo poganjala pedala in strmela predse na cesto.

»Danes še ostanemo vsak na svojem mestu v vrsti,« je glasno razmišljal Stanko, »jutri navsezgodaj pa se združimo in nadaljujemo pot v treh zaporednih parih . . . Dogovorimo se, ko se prvič ustavimo.«

Pred jutrom so se sesedli sredi trga N., kjer so dobili kavo. Stanko in Lado sta poiskala svoje tovariše. Boris je že sam iskal vse druge, Srečko pa ni bil daleč za njim.

konec odlomka prihodnjič

CIRIL BERGLES

Ellis Island

Prišla boš
iz velike dežele
v to malo deželo.
Rekla boš:
Rada bi videla
tisto češnje,
pod katero se je grand'ma
zibala na zanki
iz srobotna
in se poganjala
visoko v veter
in nenavadne misli.
Rekli ti bomo:
Ni je več.
Neke noči
se je utrudila
stati na prepihu.

Potem boš hotela
še vse kaj drugega.
Tisto, kar si slišala
v samotnih urah
v preriji
in ob stari reki Arkansas.
Hišo s slamnato streho
in lastovičjim gnezdom
na podstrešju.
Kozolec, dišeč po otavi.
Mlako na kraju vrta,
z žabjo godbo ob večerih.
In starce,
zamaknjene v neke daljne kraje
in čase . . .

Zadrega bo velika.

Rekla boš sebi in nam:
Well, to ni tista dežela.
Morda je nekoč tu bila.
Morala bom to povedati
naši grand'ma.

CARMELLA

Treba je spregovoriti.
Naravnost ali v metafori.
O ljudeh, ki so odšli
nekega jutra ali večera,
katerokoli uro že,
peš ali z vlakom,
po morju ali kako drugače,
polni upanj ali sumničenj,
žalostni ali zamišljeni
iz teh vasi
ali mest,
malo večjih kot vasi,
in naselili to deželo,
ki ji pravijo velika.

Rečem vam,
to je čudež.
Toliko ptic
iz tako malega gnezda.
Kamorkoli grem, sled naših ljudi.
Glasi ali pritažen zvok naše besede.

In nazadnje vam rečem:
Čudno ponosen sem,
da sem iz te male vasi.

Ta dežela je daleč, si rekel.
Med nami in njo so gore in ocean
in je čas, kar je najhuje, si še rekel.
O, da bi spet videl tiste gore
in prerijo in staro reko Arkansas.
Bilo bi prelepo.
Tiste zgarane obraze tovarišev.
Njihove žuljeve dlani.
Od znoja penasta kolena
in utrujena telesa, vsa upognjena in
tiha.
Potem staro barako na Grovu
in ulice čudno zgovorne v mraku.

Šel bom tja, sem ti rekel.
Zate bom šel.
Hočem videti tisto deželo.
Prav vse hočem videti.
Staro reko Arkansas in prerijo
in tiste ulice in vse.

Potem si dolgo molčal
in si nekaj posebnega mislil.
Nazadnje si rekel:
Človek mora sam tja,
kjer je pustil svoj čas.

COLORADO

Prišel sem v to deželo.
Preko morja sem prišel.
V bisagi nosim
prgišče slovenske zemlje.
Hodim od kraja do kraja.
Wausaukee.
Oshkosh.
Pueblo . . .
Povsod toliko slovenskih grobov,
kot da je tu tista dežela,
kjer so zares doma.
Bergles.
Zaitz.
Kovach . . .

In hodim od groba do groba
in sejem.
Drobec zemlje na vsak grob.
Solzo bolečine na vsak grob.

AMERIŠKA POKOPALIŠČA

Tebi eno

Moje čačke marsikje na svetu
so enim uteha, drugim up v poletu.
Tretjim pa nikoli več nobeno.
Zate v meni, naj zapojem eno.
Bogve, kolik je moj delež let . . .
Naj zdaj, kar je med nama, zve ves
svet:
Življenje, Luč, Ljubezen in Elan.

Tijaz-jazti do konca. Noč in dan.
V koraku si mi, kamorkoli grem.
Hvala tebi za tisto, kar vem, da vem.
Ljubezen nesebična daleč pride,
daleč kaže, ko v spomin odide.
Za nama bo ostal njen topel soj.

Naj rečem več? Mar ni vsak moj las
tvoj?
Mar nisem tvojega zorenja njiva?
Čim bolj me hočeš, tem bolj sem rado-
živa.
Ti neusmiljen, mrzel, brez srca?
Dah v mojih mislih, v meni imaš kar
dva.

Od Eve sem sva si namenjena,
v moj poslednji izdih priklenjena.
Z njim bo tvoj dih v meni, z mano
preč,
ostal bo moj pepel. Za nič. Odveč.

Čuj! Borbe s svetom mi še ni preveč.
Grej se v mojih grudih – čas je dolg.
Spi, hropot, prav ljub mi je tvoj molk.

Srečo imaš, zares, saj te ne kolnem.
In jaz – čez šestdeset pri zdravju
polnem.

Na drugo stran se obrni, grej se, Smrt!

Pavla Gruden, Avstralija

Poletje na Bledu (foto: Diego Gomez)

Sem in tja po kontinentih

Združenje jugoslovanski pisatelj v Avstraliji in na Novi Zelandiji, ki ima sedež v Melbournu, je konec oktobra izdalo svoj prvi zbornik, obsežno zbirko knjižnih del svojih članov v izvirnem in angleškem jeziku. Knjiga obsega preko 320 strani, v njej pa je zastopanih 20 avtorjev, predstavnikov hrvaške, srbske, makedonske, slovaške in slovenske narodnostne skupnosti. Pri nastajanju knjige so v minulih dveh letih tesno sodelovali vsi člani tega združenja, saj je v zborniku objavljen le skrbno pretehtan izbor najboljšega, kar so lahko pripravili naši pisatelji v Avstraliji in na Novi Zelandiji. V vsebinskem pogledu je večina del zajeta iz življenja naših ljudi v Avstraliji, pripoveduje o vživetju v novo okolje in prikazuje tudi težke psihične probleme, ki jih morajo premagovati naši ljudje. Izdajo knjige z naslovom »Naše steze – Our Paths« je finančno podprla tudi avstralska zvezna vlada prek svojega sveta za kulturo.

Sredi septembra so se v prostorih slovenskega kluba Triglav v Sydneyu zbrali številni člani na posebnem slavu, s katerim so počastili 50-letnico svojega sedanjega predsednika Emila Kukovca. Na pristrčenem slavu ni manjkalo jubilejnih čestitk in priznanj za dosedanja društveno delo, saj je Emil Kukovec tesno povezan s Triglavom že ves čas od ustanovitve, s svojo umirjeno razišodnostjo pa je znal društvo usmerjati tudi v najtežjih časih. Ob jubileju mu tudi mi želimo še veliko uspešnih let na krmilu Triglava v Sydneyu.

Pri Slovenskem društvu v Melbournu so v nedeljo, 14. septembra 1986, organizirali tradicionalni dan očetov, ki je ponovno izredno lepo uspel. Šolska mladina in mamicе so očetom in starim očetom pripravili izredno pester spored z recitacijami, nastopi pevskega zbora, dramska skupina je lepo uprizorila kratko enodejansko, folklorna skupina je zaplesala štiri slovenske ljudske plesе.

Nogometno moštvo slovenskega kluba Jadran, ki je preteklo sezono tekmovalo v eni od mestnih nogometnih lig v Melbournu, je v svoji skupini zasedlo prvo mesto in se uvrstilo v višje tekmovanje. Uspeh je izzval navdušenje njihovih navijačev, zadovoljni pa so seveda tudi igralci in trenerji ter vsi, ki so z vsestransko podporo mladim nogometišem botrovali uspehu.

Slovenski klub v Perthu v Zahodni Avstraliji je imel reden letni občni zbor 24. avgusta 1986. Po poročilih o delu v minulem obdobju so izvolili nov odbor, s katerim je društvo vstopilo v leto 1987. Novi predsednik kluba je Ivan Bevk, podpredsednik je Tone Mihelič, tajnik je Tone Resnik, blagajničarka pa je Darinka Princ. V odboru so še Ančka Furlan, Jože Hrovatin in Jože Princ. Zaupnika društva, ki opravljata delo nadzornega odbora, pa sta Rado Leban in Božo Hladin.

Slikarka Romana Zorzut, briška rojakinja, ki živi v Melbournu, je prav gotovo najbolj priznana slovenska umetnica na peti celini, saj se lahko pohvali z vrsto visokih priznanj s številnih slikarskih razstav. Pred nedavnim je prejela novo priznanje: njena slika »Gold Country – zlata dežela« je prejela eno izmed prvih nagrad na slikarski razstavi, ki je bila organizirana v okviru Spoletto festivala v Melbournu.

Umrl je Anton Škruba

Dolžni smo počastiti spomin na enega izmed najzvestejših bralcev naše revije, na rojaka Antona Škruba, ki so ga v septembru pokopali v Merlebachu v Franciji. Dolga leta ga je mučila huda rudarska bolezen silikoza, ki si jo je nakopal v tamkajšnjih rudnikih premoga, vendar pa ji je nekaj let kljuboval z izredno življenjsko silo. Še pred dvema letoma smo se srečali z njim v domovini, ki jo je neizmerno ljubil, v katero je verjel in kateri je nenehno posvečal svoja razmišljanja. Pred leti je bil eden izmed največjih pobudnikov slovenskega društvenega življenja v Merlebachu, saj se je zavedal, da je prav slovensko stanovsko društvo tisti temelj, ki v tujini pomaga ohranjati slovensko besedo, pesem in narodno zavest. Trudil se je, da bi društvo pritegnilo v svoje vrste čimveč mladih, na tujem rojenih rojakov, ker je vedel, da se le tako ne bodo porazgubili v tujem okolju. Nenehno je poudarjal izreden pomen vsestranskih stikov z domovino, spodbujal je čimveč obiskov, tako turističnih kakor tudi kulturnih, zavzemal se je, da bi rojaki naročali čimveč časopisov iz domovine in, ne nazadnje, jih je opozarjal, naj ne pozabijo poslušati slovenskih radijskih oddaj.

Anton Škruba si je prav zaradi svojih pozitivnih in načelnih stališč pridobil velik ugled tako v marlebaškem slovenskem okolju kakor tudi pri francoski javnosti, kjer so vedno cenili njegovo odkritost in poštenje. Člani rudarskega društva Jadran so ga že pred nekaj leti imenovali za svojega častnega predsednika.

Ženi Karolini Škruba, otrokom in vsem slovenskih rojakom v Marlebachu izrekamo iskreno sožalje tudi v imenu uredništva Rodne grude.

JOŽE PREŠEREN

Dr. Barbari Turk-Smrekar v imenu slovenskih društev in organizacij v Švici

Železniško postajo v Zürichu vidim, obraz za obrazom ob oknih in rok še in še, stegnjenih skozi okna, postajenačelnik daje znak za odhod. Še poslednji stisk roke, še pozdrav za očeta in mater, za sestro, prijatelja . . .

Vlak se premakne, še čutiš utrip, še so roké trdno sklenjene. Kolesa pa se vrté in vrté, vedno hitreje . . . že tečeš . . . že komaj dosežeš, še malo – in sunek!

Roké se razklenijo – ostanejo same! . . . Pomahaš v pozdrav . . . in roka v zraku negibno obstane. Zadnji vagon je izginil za ovinkom.

Vsakokrat te v tem trenutku obšine misel: »Tako hitro je minilo, tako malo časa smo imeli drug za drugega, pa toliko bi si imeli še povedati. Toliko misli ostaja neizrečenih!

Časa je vedno manj, sámo hitenje, sáme dolžnosti, utrujeni legamo vsak dan k počitku, misli nosimo s seboj v sne . . . In vedno redkeje si rečemo »hvala«!

Tudi Tebi Barbara se nismo zahvalili. Zato Ti danes v znak zahvale prinašam pozdrave vseh Tvojih delovnih tovarišev, članov Planike in Soče, Slovenije in Triglava, smučarjev in kegljačev, JU-SKI, članov Pro Culture Slovenicae, pozdrave otrok in odraslih, učencev dopolnilnega pouka, Tvojih kolegic učiteljic.

Skupaj na sejah, skupaj pri delu, na smučiščih in kegljiščih, v planinah in na odrih – od prvih začetkov do današnjih dni. Nastopala si in učila nastopajoče, pisala si zanje, pisala si o našem delu. Naša globoka vez pa je naša domovina, ki si jo Ti, Barbara, iz dna srca ljubila.

In, ko bo nekega dne napisana zgodovina današnjih dni, bo Tvoje ime, Barbara, na častnem mestu med njimi, ki so orali ledino in prispevali k ohranitvi slovenskega jezika in slovenske kulture med našimi ljudmi v Švici.

Breda Stepič-Cechich
Zürich, 9. septembra 1986.

23. konvencija SNPJ, septembra 1986

Slovenska narodna podporna jednota, ki deluje v ZDA že 82 let, je bila doslej največja organizacija slovenskih izseljencev v svetu. Tudi danes šteje še vedno okrog 50.000 članov, razpršenih širom Združenih držav Amerike. Slovenska narodna podporna jednota se ukvarja predvsem z različnimi oblikami zavarovalniških poslov, od življenjskega do nezgodnega zavarovanja in še z vrsto drugih, ki jih nudi svojim članom.

SNPJ so člani ohranili vse doslej zaradi njene fraternalistične narave dela in zagotavljanja varnosti in medsebojne pomoči, ki so si jo nudili vselej, kadar so to pomoč potrebovali. Njena napredna in svobodomiselna orientiranost jo je vedno postavila na zgodovinsko prave pozicije, ne samo v razvoju ameriške družbe, temveč tudi v času raznih preizkušenj in vojnih viher, v katerih so se v preteklosti znašli jugoslovanski narodi in narodnosti.

V Warrendalu, majhnem kraju, nedaleč od jeklarskega Pittsburgha, v Pennsylvaniji, se je v nedeljo, 14. septembra letos, zbralo okrog 230 delegatov iz 20 ameriških zveznih držav, da bi v naslednjih dneh zastopalo svoje članstvo na 23. redni konvenciji SNPJ, ki poteka vsaka štiri leta. V sodobnem hotelu Sheraton, postavljenem sredi travnikov, gozdov in avtocest, so se delegati teden dni zavzeto, odprto in kritično pogovarjali o preteklem in bodočem delu te organizacije.

Konvencija se je pričela slavnostno, s petjem ameriške in jugoslovanske himne, kar je poleg obeh državnih zastav, ki sta viseli v dvorani, še bolj poudarilo slovesnost trenutka za vse zbrane.

Delegati so se resno lotili dela in natančno pregledali dosedanje delo svoje organizacije. Vse se je vrtele okrog finančnega dela. Ob tem so ugotavljali, da njihova finančna moč še naprej narašča in da njihovo čisto premoženje znaša že 41.668.207 \$. Manj pa so bili zadovoljni z ugotovitvijo, da jim upada članstvo. Izgleda, da je to eden najresnejših problemov. Veliko so razpravljali tudi o tem, kako bo z organizacijo SNPJ v bodoče. Izgleda, da jih je pri tem vodila želja povečati elastičnost in učinkovitost naj ožjega operativnega vodstva pri ukrepanju ter omogočiti njegovo večjo enotnost pri sprejemanju odločitev.

Po drugi strani pa bo tudi njihov glavni odbor z večjimi pooblastili kot doslej spremljal in nadzoroval delo izvršnega vodstva.

Še veliko bolj kot same organizacijske spremembe pa bo za nadaljnji bolj ali manj uspešen obstoj SNPJ pomembno, v kolikšni meri bo SNPJ našla pravo pot do mladih generacij, do mladih članov, ki naj bi okrepili njene vrste in zaustavili počasno, a stalno upadanje števila njenega članstva. Ta proces je sicer značilen za veliko podobnih etničnih organizacij, vendar se zdi, da je obvladljiv in da je nekaterim organizacijam vendarle uspelo, ne samo zaustaviti negativne tokove upadanja članstva, temveč celo iz leta v leto povečati njihovo število. Upati je, da bo to uspelo tudi Slovenski narodni podporni jednoti.

V naslednjih letih se nameravajo odločno spoprijeti s tem vprašanjem in se zavzeti za povečanje svojega članstva.

Zelo si želijo, da bi jim pri tem uspelo med svoje vrste vpisati v čim večji meri zlasti potomce naših izseljencev. Morda jih bodo pritegnili že z dosedanjimi svojimi programi, morda pa bo zanje potrebno te programe še dodatno obogatiti s svojimi programi, morda pa bo zanje potrebno te programe še dodatno obogatiti s spodbujanjem članstva k negovanju kulturne dediščine, iskanja korenin, večjega deleža pri znanstvenem, gospodarskem, turističnem in siceršnjem občečloveškem povezovanju z deželo porekla.

Zelo primeren prostor za pridobivanje najmlajših otrok in odraščajočih mladincev ima SNPJ v bližini Pittsburgha. Tu ima SNPJ čudovit rekreacijski center, ki so ga zlasti v zadnjih letih tudi lepo uredili, uredili so muzejske prostore, Heritage Center s prikazom slovenske kulturne in izseljenske zgodovine, zagotovili so si usposobljenega animatorja družabnega življenja, ki za goste organizira različne zanimive športne, kulturne in družabne prireditve.

Z nekoliko več podjetnosti in vlaganj bo ta kraj lahko postal eden od pomembnejših kulturno informativnih središč za vse tiste, zlasti pa za najmlajše, ki bi želeli zvedeti kaj več o kulturno-zgodovinski dediščini in o svojem poreklu. Možne so seveda tudi druge oblike in načini pridobivanja

novih članov, pri katerih vse to ne bo več pomembno.

Prihodnja leta bodo pokazala, katero obliko pridobivanja članstva bo izbralo sedanje vodstvo SNPJ, da bi doseglo zastavljeni cilj in v kolikšni meri bodo v tem uspešni. Delegati so ob zaključnem zasedanju konvencije ponovno izbrali za predsednika Edvarda Hribarja, za podpredsednika je bil izvoljen John Fabec, sekretar pa bo tudi v prihodnjem obdobju Joe Jereb.

Delegati so bodočo usmeritev SNPJ opredelili v preko 40 resolucijah, s katerimi so jasno nakazali nadaljnjo pot organizacije. Tako so se npr. v resoluciji o principih delovanja SNPJ zavzeli za svobodo mišljenja, varnost, svobodo in za izboljšanje socialne ureditve, proti vsakršnemu totalitarizmu in za večjo demokracijo.

V resoluciji o sindikalnem gibanju so poudarili, da njihovo članstvo v veliki meri predstavlja delavski razred, delavci, kmetje, uradniki in mali trgovci. Zavzeli so se za to, da bi sindikati pri borbi za dobrobit delovnih ljudi v bodoče upoštevali tudi tista politična gibanja, ki objektivno koristijo delovnim ljudem.

Zelo prepričljiva je resolucija o svetovnem miru, v kateri med drugim člani SNPJ pozivajo ZDA, da se zavzema za splošno razorožitev pod nadzorstvom Združenih narodov. Denar, namenjen oboroževalni tekmi, naj bo raje namenjen industrijskemu in kmetijskemu razvoju sveta s ciljem za odpravljanje revščine, lakote, strahu, ki so glavni razlogi za vojno. SNPJ se zavzema za odpravo izkoriščanja človeka po človeku in za človeško sožitje in srečo. Zavedajoč se nevarnosti 20. stoletja, so tudi resolucijo namenili obsodbi atomske vojne in v ta namen sklenili poslati peticijo predsedniku Reaganu in drugim odgovornim politikom ZDA in ZSSR.

Posebno resolucijo so namenili tudi ohranjanju slovenskega jezika in v ta namen svojim članom priporočili polletno šolo slovenskega jezika v Kranju. Prav tako so sprejeli tudi resolucijo, s katero priporočajo tudi razne druge oblike visokošolskega študija v Sloveniji, za kar vse skrbi Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Delegati so se spomnili tudi svojih slovenskih

rojakov, ki žive v Avstriji, Italiji in na Madžarskem in jih s posebno izjavo podprli v borbi za njihove narodnostne pravice kot avtohtonih narodnostnih skupnosti.

Na slavnostnem banketu za preko 400 gostov sta bila med častnimi gosti toplo pozdravljena predvsem tudi jugoslovanski ambasador v ZDA Mičo Rakić s soprogo, ki je bila tudi glavni govornik na banketu ter generalni

konzul SFRJ v Pittsburghu Niko Napić s soprogo. Med dobrodošlimi gosti sta bila tudi predsednik in podpredsednik Hrvaške bratske zajednice in predstavniki več drugih slovenskih izseljenskih organizacij, ki so v svojih pozdravnih prenašali najboljše želje in pozdrave svojih organizacij članom SNPJ. Eno najlepših voščil je izrekla Florence Unetich, predsednica Progressivnih Slovenk Amerike iz Cleve-

landa, ki je poleg tega svoj nastop zaokrožila še z nekaj izredno ubrano zapetih slovenskih narodnih pesmi.

Na konvenciji so se delegati in vodstvo SNPJ spomnili tudi svojih najboljših in zvestih sodelavcev. S priložnostnimi darili so se med drugim zahvalili za dolgoletno in požrtvovalno delo tudi nekdanjemu predsedniku SNPJ Jožetu Culkarju, ki je najdlje v zgodovini SNPJ vodil to organizacijo.

od porabja do čedad

Literarno srečanje rojakov s Koroške in Italije

Konec septembra je bilo v kongresni dvorani trgovinske zbornice v Trstu literarno srečanje, na katerem so obravnavali temo »Govorice ljubezni – literatura kot erotika«. Književnika Florjan Lipuš in Claus Hoffer sta prebrala odlomke iz svojih najnovejših del v slovenščini in nemščini, Lipuš iz dela »Jalov pelin«, Hoffer pa iz knjige »Der Magnetberg«. Kulturna prireditelj, ki je prerasla politične meje Avstrije, se je odvijala tudi v Sloveniji na prireditvi »Štajerska jesen« v Mariboru, na Hrvaškem in v Italiji. Prireditev je pozdravil avstrijski generalni konzul v Trstu Peter Clain s telegramom podpredsednika dežele Štajerske.

Pobratenje občin Šempeter in Romans

Krajevna skupnost primorske občine Šempeter in italijanske Romans sta v septembru podpisali listini o pobratenju. Za podpis listine so Šempetrci izbrali datum, ko praznujejo krajevni praznik. Ob tej slovesnosti se je zvrstilo več športnih in drugih srečanj, ki so utrdila dolgotrajne vezi, ki jih gojijo posamezniki in organizacije iz šempetrske in furlanske občine. Pobuda je naletela tudi v Romansu na množičen odziv, prireditev se je tako udeležilo veliko število ljudi, ki so sodelovali na uradnih in družabnih srečanjih. Povratna slovesnost bo še letos v Romansu.

Gradež še ni vključen v naše obmejno območje

Prebivalci občine Gradež za sedaj ne bodo dobili prepustnic za prehod italijansko-jugoslovanske meje. Te prepustnice imajo prebivalci vseh drugih

občin v Goriški pokrajini. Vzrok je v tem, ker so te občine podrobno vključene v Videmski sporazum med Italijo in Jugoslavijo iz leta 1955, ki je bil kasneje obnovljen in zadnjič podpisan 15. maja 1982. Visoki funkcionar italijanskega zunanjega ministrstva dr. Stefano d'Andrea je obvestil pokrajinskega predsednika Cumpeto, ki se je zavzel za priznanje statusa obmejnega pasu Gradeža – da to ni mogoče, ker bi vsaka sprememba terjala pogajanja in soglasje tudi jugoslovanske vlade. Zahteva po razširitvi obmejnega območja bi terjala ponovno zahtevo tudi na jugoslovanski strani.

Celovški sejem povezal Italijo in Avstrijo

Mnogi slovenski rojaki so si našli delo v lesni industriji sosedje Avstrije, s katero imajo tudi slovenska in jugoslovanska podjetja pomemben devizni pretok. Letošnji 35. lesni sejem, ki je bil v Celovcu v avgustu, ima dolgoročne poslovne cilje, zato ga tudi omenjamo. Poleg 106 avstrijskih je nastopilo na njem še 136 tujih razstavljalcev iz 15 držav. Številne tehnične novosti so dale gozdnemu in lesnemu gospodarstvu pomemben pečat. Jugoslovani smo letos poudarili zmogljivosti stolarske industrije. Iz Slovenije je nastopilo 12 podjetij. Na sejmu v Celovcu je nastopila tudi Furlanija-Juljska krajina, koder se številni slovenski rojaki ukvarjajo z lesno industrijo. Ob dnevu Furlanije-Juljske krajine je prispela v glavno mesto avstrijske Koroške gospodarska delegacija te pokrajine. Ponovno se je pokazala upravičenost gospodarskega povezovanja dežel na relaciji Alpe–Jadran. K temu je potrebno povedati, da so Avstrijci že dogradili svojo mogočno avtocesto TAU-ERAUTOBAHN, ki povezuje Avstrijo z notranjostjo in Trstom. Na celovškem sejmu so se predstavila tudi pristanišča Tržič, Portonogaro in Trst z lesnim skladiščem pod Skednjem. Ita-

lijanski uvoz rezanega lesa iz Avstrije je dosegel v letu 1981 3,9 milijona kubičnih metrov, 1985 pa 3,5 milijona. Nova pridobitev je pogon največjega terminala za papirnice v Tržiču. Dovož blaga v tržiško luko Portosega se bo z njim povečal za štirikrat, tako da bo v letu 1987 dosegel 300.000 ton.

100-letnica rojstva dr. Avgusta Pavla

Konec septembra je bila na Cankovi na Goričkem slovesnost ob 100-letnici rojstva pesnika, jezikoslovca, entologa, književnega prevajalca in pomembnega povezovalca slovenske in madžarske kulture, dr. Avgusta Pavla. Ciril Zlobec, podpredsednik Republiške konference SZDL Slovenije je odkril v cankovskem parku doprni kip tega zaslužnega moža, izdelal ga je madžarski kipar Jozsef Acs, ter dejal: »Šele ob preučevanju Pavlovega dela za to priložnost sem pričel razumevati vaša velika in neprikrita prizadevanja, da bi se mu ves slovenski narod in če že ne tudi madžarski, vsaj kultura sosedov, oddolžila za vse, kar je storil. Bil je velik humanist in svojevrsten bojevnik s časom in neprijetnim razmerami, v katerih se je s svojim delom in poslanstvom s kulturo boril za spoznavanje in sodelovanje takrat sovražno razporejenih narodov. Bil je in znal ostati sočasno Slovenec in Madžar, zvest sin dveh narodov, ki je na njunem stičišču zavestno stopal na številna ustvarjalna pota . . .« Dr. Avgust Pavel je prevajal v madžarščino tudi Ivana Cankarja.

Gledališki igralci iz Murske Sobote so ob odkritju kipa recitali njegova dela, mešani pevski zbor iz Gornjega Senika iz Porabja pa mu je zapel domoljubne pesmi. Nastopili so še člani kulturnega društva Štefan Kovač iz Murske Sobote ter cankovski malčki in osnovnošolci.

Kristijan in Virgil

V tem letu 1986 smo se slovesno spominjali 80 letnice smrti goriškega slavčka, pesnika Simona Gregorčiča, katerega pesmi so bile v tolažbo in spodbudo mnogim našim partizanskim borcem pa tudi našim izseljencem, posebej tistim s Primorske, ki jih je fašizem pognal na tuje. Gregorčičeve pesmi so jim bile bodrilo in so se mnogih naučili na pamet.

Toda ne mislim vam pripovedovati o pesniku Gregorčiču. Ta zapis je namenjen drugemu primorskemu Slovincu zavednemu, kremenitemu možu, ki je v septembru letos praznoval svoj devetdeseti rojstni dan. To je Kristijan Bavdaž iz Nove Gorice, ki ga tisti, ki smo bili, in oni, ki so še sodelavci Slovenske izseljenske matice, dobro poznajo in cenijo. Kot znan naprednjak in javni delavec se je že pred mnogimi leti vključil tudi v vrste sodelavcev SIM. Je njen odbornik in dolga leta je bil tajnik njene podružnice v Novi Gorici.

Zdaj, v njegovih poznih letih, so se pri podružnici, ki je bila skozi vsa leta zelo dejavna, zanj zavzeli njegovi sodelavci, kakor piše v pismu, ki sem ga dobila lani konec leta. »Naša podružnica SIM kar v redu dela. Odbornice so pridne in delovne. Posebno sem zadovoljen, ker imam v sedanjih predsednici Ani Krasni in podpredsednici Pelikanovi krepko oporo. Saj razumete, moči gredo h kraju, čeravno je želja in volje še veliko!«

Rojen je bil v Kanalu ob Soči v trgovski družini. Njegova starša sta bila trdna Slovenca. Oče Josip je bil doma iz Avča, mati Kristina pa iz Mirna. Ob ustanovitvi KP so Kristijana v Kanalu izvolili za župana, ob ponovnih volitvah 1. 1925 pa za podžupana. Te posle je opravljal, dokler niso fašisti razpustili naprednih strank. Med drugo svetovno vojno je bil zaprt, obsojen in konfiniran v italijanskem taborišču. Po kapitulaciji Italije 1. 1943 se je vrnil v svoj rodni Kanal, kjer so ga izvolili za predsednika narodnoosvobodilnega odbora. A že v aprilu naslednjega leta so ga aretirali nemški okupatorji in ga odpeljali v nemško taborišče. Od tam se je vrnil šele po osvoboditvi in se z družino naselil v Pristavi pri Novi Gorici. Seveda je takoj poprijel za delo in se vključil v razne odbore. Opravljal je vrsto pomembnih funkcij z vso njemu lastno vnemo in zanosom.

Dolgo je že, kar sva se z Bavdažem zadnjikrat osebno srečala. To je bilo na predzadnjem občnem zboru SIM pred tremi leti. Takrat sem ga tudi vprašala, če je morda poznal tržaškega Slovenca duhovnika Virgila Ščeka, ki je bil v času med obema vojnama zastopnik primorskih Slovencev v rimskem parlamentu.

Obraz mu je kar zasijal: »Seveda sem ga poznal. Bil je moj prijatelj.« Povedal je, da sta se pogosto srečavala na raznih sejah in zborovanjih v Gorici, nekajkrat tudi v Rimu in si tudi dopisovala.

Dogovorila sva se, da se bova ob prihodnjem srečanju več pogovorila o duhovniku ŠČEKU, njegovem prijatelju. Žal pa do

Kristijan Bavdaž na letošnjem primorskem izseljenskem srečanju v Kobaridu

Obvestilo o smrti Virgila Ščeka

tega ni prišlo, ker Bavdaža ni bilo več v Ljubljano, pri meni pa so bili vmes razni opravki. Zatem pa me je huda bolezen skoraj za pol leta priklenila na posteljo in se še zdaj ne da čisto odgnati. Ta zapis tipkam z levico, ker me desnica še slabo uboga in bo najbrž kar za zmerom tako ostalo.

A rada bi, da bi v tem svetlem letu Gregorčičevega spomina vsaj na kratko spregovorila tudi o slovenskem duhovniku Virgilu Ščeku, ki je bil Bavdažev prijatelj, kakor je bil prijatelj vseh zavednih primorskih Slovencev.

Pred menoj leži nekaj pisem in od časa orumenelih fotografij. Dve pismi sta Virgilovi. Pisal jih je prijatelju Bavdažu, ta pa jih je pred meseci poslal meni. Tu je tudi pismo Virgilove sestre, 95-letne Marice Kompare iz Lokavca pri Ajdovščini in tu so spomini. Kakor drobne iskricke prihajajo in izginjajo, čas jih neusmiljeno odmika. Jaz pa bi jih hotela zajeti vsaj drobno prgišče.

Ščekovi so bili rojeni v Trstu. O bratu Virgilu je Breda pripovedovala, da je bil poslanec primorskih Slovencev v rimskem parlamentu, kjer si je z vso vnemo prizadeval za njihove narodnostne, gospodarske in politične pravice. Kot duhovnik je služboval v Avbarju na Krasu, ko pa se je začela vojna, se je zatekel k Antonu Požarju, ki je imel svojo faro v Lokvi na Krasu. Tam je vodil župnijske posle, medtem ko je župnik Požar v Padovi študiral filozofijo in tam tudi doktoriral.

Virgila Ščeka sem osebno srečala in spoznala spomladi l. 1948, ko je prišel v Ljubljano v bolnišnico na operacijo in se je za nekaj dni ustavil pri sestri Bredi in njenem možu. Bolehal je že več let, a je vedno mislil le na druge in pozabljal nase. Breda me je povabila na večerni pomenek z njim.

Brskam in iščem v spominu, a ga ne morem opisati. Edina njegova slika, ki sem jo dobila že po njegovi smrti, je iz mlajših dni. Takrat pa je imel že devetindeset let. Le tega ne bom nikoli pozabila, da je bilo kljub bolečinam, katere je sam pred seboj in pred nami tako junaško tajil, toliko iskrecnega zanosa in življenja v njegovih očeh in besedi, da je bila prijazna, svetla Bredina kuhinja, kjer smo se sestali, še svetlejša, kakor je bila sicer.

Kako hudo je bilo trpljenje naših ljudi, ko so jim fašisti s silo poitalijančevali imena. Trden kmet, možak in pol, ki ga nič ni moglo zlomiti in so korenine njegovega rodu segale za šest generacij nazaj, je zajokal kot otrok, ko je prebrala svoje potujčeno ime: To nisem več jaz. Izgubil sem samega sebe. Niti mrtvim niso prizanašali. Spreminjali so imena v župnijskih knjigah, pa celo na nagrobnikih. Virgil je stare župnijske knjige odnesel in shranil pri zapupni družini. Dokumenti, da so tu živeli in da žive Slovinci, se morajo ohraniti! Uradno so mu sporočili, da mora na nagrobniku spremeniti imena in priimek svojih staršev. Ker se ni zmenil za to, so poslali ponoven poziv. Pa se je ujezil. Kupil je kladivo in dleto in ju po pošti poslal županu ter zraven pripisal: Potvarjati imena mrtvih je krvniško delo. Jaz pa nisem krvnik. Če ste vi, pa naredite to sami. Kasneje se je zbal, da ne bi župan res našel kakšnega »krvni-

ka«. Pa sta z znanecem ponoči na pokopališču odkopala nagrobnik in ga zakopala pod steljo na stelnjiku.

Nekaj let pred začetkom vojne je v Ljubljani izšla povest o Kaplanu Martinu Čedermacu, narodnozavednem primorskem duhovniku. Napisal jo je Pavle Sedmak. Vsi smo vedeli, da je to znani primorski rojak pisatelj France Bevk. Kaplan Čedermac je pred fašisti skrival slovenske knjige za cerkvenim oltarjem, duhovnik Virgil pa je našel bolj originalno skrivališče – krsto. Imel jo je v župnišču. Bila je lepo lakirana in s kovinskimi okraski. V njej pa so, pokrite z mrtvaškimi prti, mirno počivale Virgilove in še slovenske knjige nekaterih župljanov. Nekajkrat so v župnišče prišli vojaki in tudi oficirji, iskali so, a nič niso našli. Seveda so videli krsto in ga spraševali, zakaj jo ima v župnišču, on pa jim je modro povedal tisti izrek, ki pravi: Ne veš ne ure, ne dneva . . . Si, si! so prikimali in jo hitro odkurili . . .

Dne 6. julija 1948 je slovenski duhovnik s Primorske Virgil Šček v ljubljanski bolnišnici umrl za posledicami operacije, ki je prišla prepozno, da bi mu mogla podaljšati življenje. Svoji sestri Bredi je 28. junija napisal svoje zadnje pismo, v katerem pravi: »Verjel sem trdno vse, kar me je mati učila. Ljubil sem slovenski narod. Nisem iskal časti, ne denarja, ampak le srečo našega naroda. Nikdar nisem naroda golfal, lažnjivo obljubljal. Quod non est Deus – nihil est. Apostolska vera-granitna skala!«

Naj navedem še pismo, ki ga je Virgil Šček pisal prijatelju Bavdažu. Datum: 4. avgust 1945. Dragi Bavdaž! Pri nekem šoferju, ki se je vozil skozi Lokev in se je v vasi ustavil, sem zagledal »Soški tednik« in sicer 4. številko. Prvikrat. Črke so mi bile dobro znane. Pogledam: Urednik J. Kristijan Bavdaž. Ime in priimek znan, ali je to Kanalec ali ni? Tisti J me je motil. Morda pa le ni? Berem naprej in vidim »Žalostno vest«. Je, on je! Mati mu je umrla. Ne poznam dobro razmerja v vaši hiši, toda slutim, da si mater ljubil. Ko pa človek mater zgubi, je zanj napočila jesen življenja, naj bo star ali mlad. Bog daj dobri materi zaslužno plačilo! (Dober mesec kasneje je Bavdažu umrl tudi oče).

Šček pripominja v pismu, da se časopisu vidi, da ima urednik Bavdaž težave v tiskarni, ker stavci ne znajo ali slabo znajo slovensko, pa takoj pristavlja, da sta glede na takratne razmere jezik in oblika v listu prav dobra. Svetuje: Imej pri roki Breznikov Slovar slovenskega jezika. Tako je delal dr. Besednjak, ki je postal prvovrsten slovenist.

Svoje pismo končuje z zadoščanjem: Iz vsebine razvidim, da »peglaš« tega in onega našinca, ki se zdi, da je štiri leta prespal in ni opazil, da se je podrl stari svet in se gradi nov . . .

Naš letošnji jubilan Kristijan Bavdaž je v enem svojih pisem zapisal: Pred leti je Klub starih goriških študentov, kjer sem tudi jaz odbornik, postavil doprni kip Engelbertu Besednjaku, poslancu v rimskem

parlamentu, ki je bil Ščekov prijatelj in sta bila na isti volilni listi. Še danes mi je žal, da nismo takrat uspeli napraviti stoječ kip obeh mož – Ščeka in Besednjaka, podobno kakor so Nemci v Weimarju postavili stoječ kip Schillerju in Goetheju, ki se držita za roke. Danes vem, da bi to spravili v življenje, kajti »vremena so se bolj zjasnila«. Morda se bodo zanamci še spominali naše velike borbe na Primorskem proti italijanskemu okupatorju in postavili tak spomenik obema našima goriškima poslanca.

Res lepa je ta misel, a Kristijan Bavdaž, ki je svojega prijatelja dobro poznal, dobro ve, kaj bi ta skromni slovenski duhovnik na Primorskem na to sam odgovoril. Začudil bi se, morda celo razjezil. Le čemu meni spomenik? Bil sem ponosen, da so me naši ljudje izbrali za svojega poslanca. Pri vsem, kar sem storil, sta me vodila vest in srce. Sicer pa je podobno zapisal tudi v svojem zadnjem pismu pred smrtjo.

Teh nekaj mojih skromih besed pa mi ne bo zameril in upam, da tudi jubilan Bavdaž ne. V tem letu, ko Goriška praznuje obletnico svojega slavnika Gregorčiča, sem natresla teh nekaj spominov na dva klena moža, ki je bilo njuno življenje in delo tesno povezano z Goriško in res zaslužita, da bi se o njima – o vsakemu posebej, podrobno spregovorilo.

Ina Slokan

novе knjige

Bogata knjiga o gradovih na Slovenskem

Pred kratkim je pri Cankarjevi založbi v Ljubljani izšla zanimiva knjiga Ivana Stoparja *Gradovi na Slovenskem*, ki v besedi in fotografiji predstavlja bogat izbor slovenskih gradov, od srednjeveških pa vse do reprezentativnih baročnih dvorcev sredi oblikovanih parkov. Stoparjeva knjiga je prva predstavitev gradov na Slovenskem in je kot taka pionirsko delo, ne da bi bila samo zbir že znanih, a raztresenih podatkov, pač pa najdeta tako ljubitelj kot poznavalec v njej marsikaj, kar je povsem novo, pa naj gre za opise, ocene ali za drugačne opredelitve od doslej veljavnih. Avtor knjige je nedvomno opravil veliko in pomembno nalogo, saj je bilo doslej le malo gradov, ki bi bili tako sistematično obdelani.

Slovenija je posuta z gradovi in nihče ne ve natanko niti koliko grajskih stavb je nekaj stalo na Slovenskem, niti koliko se jih je zanesljivo ohranilo. Avtor se je pri izbiri gradov oprl na

seznam gradov, ki jih je leta 1974 spomeniška služba ovrednotila kot spomenike prve kategorije, vendar je k tem petdesetim enotam dodal še štiri-deset novih, da bi podal čim širši prikaz in enakovredno zajel vsa slovenska območja. Poleg načela pokrajinske zastopnosti je avtor upošteval tudi likovni kriterij, ki zaobjema slogovno pričevalnost neke grajske stavbe in kriterij zgodovinske pomembnosti. Knjiga je razporejena v enajst poglavij in se začneja z ljubljanskim gradom ter nadaljuje po zaokroženih pokrajinskih okvirih. Opisu ljubljanskega gradu sledi opis gradov v Slovenskih Goricah in v Prekmurju, tretje poglavje je namenjeno gradovom na Ptujskem polju in v Spodnjem Podravju, tem sledijo gradovi na Pohorju, v porečju Mislinje in Dravinje.

Peto poglavje je posvečeno grajski arhitekturi Spodnje Savinjske doline, Kozjanskega in Obsotelja, šesto pa Zasavju in Posavju. V sedmem poglavju spoznavamo gradove Gorenjske, v naslednjem gradove v porečju Krke, v devetem Kočevskega in Bele krajine. Predzadnje poglavje je namenjeno Notranjskim gradovom, kamor

je avtor vnesel tudi dvorca v Vipavi in na Zemonu, zadnje pa gradovom na Goriškem in v Brdih, med katerimi je izbral Vipavski križ, Velike Žablje, Štanjel, Rihemberk, Vogrsko, Kromberk, Dobrovo, Vipolže in Socerb. Avtor si je prav pri primorskih gradovih zelo svobodno določal geografsko pripadnost določenemu gradu (Vipava in Zemono pod Notranjsko, Socerb, Štanjel pod poglavje Goriška in Brda), vendar zdi se, da ga je v to napeljal način predstavitve, ki sledi cestni povezavi krajev, kjer so gradovi zgrajeni. Vsako poglavje je zaključena celota z uvodnim tekstom in zemljevidom, ki ga je izrisal prof. dr. Peter Fister in ponazarja lego v tem poglavju opisanih arhitektur. Zanimiva je tudi avtorjeva odločitev, da med besedila vstavi posamične dokumente in literarna pričevanja o gradovih, pa tudi odločitev, da se opredeli za stare, domače in že uveljavljene nazive gradov.

Knjiga *Gradovi na Slovenskem* je torej prvič v celoti razgrnila izbor najpomembnejših gradov na Slovenskem ter s strokovno besedo opredelila njih pomembnost v slovenski zgodovini in kulturni dediščini.

Usoda slovenskih priimkov

Pogovarjamo se o priimkih. Rekli smo, da so po svoje večni, saj segajo v rodovni verigi daleč nazaj in so zaradi upravnih in drugih potreb večkrat zapisani in tako ohranjeni še potem, ko njihovih nosilcev, ljudi, že zdavnaj ni več na svetu.

Priimek (z rojstnim imenom vred) je nekakšna izkaznica; z njo se vpisujemo v življenje, v družbo in s tem v zgodovino. Človeka namreč lahko poznamo samo osebno ali samo po imenu ali pa osebno in po imenu. Za sodobno urejeno družbo so imena in priimki bistvenega pomena, saj je le tako mogoče kolikor toliko nemoteno izpeljati vse upravne pravice in dolžnosti. V ta namen, pravijo, bi bilo sicer še bolje, če bi imel vsak človek namesto imena in priimka svojo matično številko, tako da si mora uprava pomagati še z dopolnili, s krajem, ulico, hišno številko, nadstropjem, številko stanovanja, preden kolikor toliko natančno opiše, katerega – na primer – Janeza Novaka misli. In še v istem stanovanju in v isti družini si mora dostikrat pomagati še z dodatkom mlajši, starejši.

Tako je upravi sicer zadoščeno, še posebej, ker je ena od teoretičnih značilnosti priimkov nesprenmenljivost. Kako pa je resnično z nesprenmenljivostjo priimkov, se nam kaj hitro pokaže, če se količkaj pomudimo pri tem vprašanju.

Da ne bomo segali prenaširoko, se omejimo na slovenske priimke in na njihovo »nesprenmenljivost«.

»Če vzamem v roke *Začasni slovar slovenskih priimkov*, ki ga je leta 1974 izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, vidimo, da obsega okoli 40 000 priimkov, od katerih so si nekateri zelo podobni, samo za spoznanje različno zapisani, na primer Vrbinč, Verbinc, Vrbinec, Verbinec, kakor se je pač ohranilo v družinskem izročilu in kakor je zapisano v ustreznih rojstnih in podobnih knjigah.

Tak zapis je seveda odvisen od marsičesa. Lahko je bil zapisovalec tujec, da je le približno razumeval ali znal zapisati izgovorjeni priimek, saj se je to večinoma dogajalo še v času, ko slovenščina še ni bila na današnji pravopisno razviti stopnji, tako da se je zapisovalec nemara ravnal po katerem od svojih pravopisnih pravil. Lahko je šlo tudi za neslovenski priimek in ga je zapisovalec zapisal popolnoma v skladu s tedanjim pojmovanjem, bodisi po tujih pravopisnih pravilih (nemških, italijanskih, madžarskih) ali pa po našem izgovornem načelu. Takih in podobnih možnosti je bilo še veliko: ali je bil zapisovalec vesten, razgledan; ali gre za zelo star zapis ali za novejše različke; ali se je to dogajalo v bolj ali manj slovenskem upravnem ali cerkvenem območju ali pa mogoče pod italijanskim, furlanskim, nemškim, madžarskim, hrvaškim vplivom.

Vse to je vplivalo na zapis in sedanje

stanje priimkov in je v marsičem odsev vseh teh vzrokov: slovenski priimki so lahko zapisani po izgovoru ali po zapisu, po italijanskem, nemškem ali madžarskem pravopisu; tuji priimki so lahko prilagojeni slovensščini in podobno.

Nekaj takega se potem dogaja tudi z našimi priimki, če se njihovi nosilci preselijo v tuje jezikovno in upravno okolje, kjer tamkajšnji pravopis in tisk bodisi nimata nekaterih naših črk ali pa nekatere tam čisto drugače izgovarjajo.

Praktične rešitve teh vprašanj odsevajo tudi iz vsake številke Rodne grude, tako da lahko zapisovanje slovenskih priimkov razdelimo na več skupin.

1. Ime in priimek ostaneta tudi v tujem jezikovnem okolju nespremenjena, na primer Peter Kosem, Nada Malalan.

2. Ime se prilagodi jeziku okolja, priimek pa ostane nespremenjen, na primer José Sobota, Joseph Mahne; Marija Obersnel, Mary Babnik.

3. Ime in priimek se, ne glede na izgovor po črki, prilagodita tujemu zapisu, se pravi predvsem črkam brez strešic, na primer Joze Mejac, Maricka Sustersic.

4. Ime in priimek poskušata ohraniti našo zvočno podobo, vendar s tujim zapi-

som, na primer Loys Pechaver, Stephan Kauchich; Maryeta Shustershich, Katharina Schoba.

5. Ime ali priimek se skrajšata, da se odpravijo težave, na primer Fran(čišek) Zupan(čič), Gregor(ij) Klemen(čič).

6. Ime in priimek prevedejo, na primer Anthony (Cvetko) Hare (Zajec, Saitz), Frederico (Mirko) Modestes (Pohleven); Viki (Zmaga) Grain (Zrnec).

7. Namesto pravega imena in priimka nekateri uporabljajo povsem drugo ime in priimek, tako rekoč psevdonim.

Vse to in podobno se dogaja s slovenskimi imeni in priimki po svetu, zlasti v zdomstvu in izseljenstvu. O tem bi največ vedeli povedati bralci sami, ki dan na dan doživljajo te spremembe in prilagoditve na svoji koži.

Do zdaj se nisem še niti z besedico dotaknil občutkov, ki pri tem spremljajo nosilca imena. Ime in priimek sta namreč ne le nesprenmenljivi, temveč tudi celostni (integralni) del vsakega človeka, tako rekoč nedotakljiva last posameznika, zato človeka vsako spreminjanje močno prizadene. Tudi o tem se bomo še kdaj kaj več pogovorili.

Izšla je knjiga za vsakega izseljenca, pesniška zbirka izseljenska pesnice

Anna P. Krasna

PESMI IZSELJENKE

Poems by Immigrant Woman

Knjiga predstavlja izbor iz bogatega pesniškega dela znane izseljenske kulturne delavke in publicistke, ki je več kot pol stoletja preživela v Združenih državah Amerike, zdaj pa uživa upokojenska leta v Ajdovščini. Knjiga obsega več kot 80 slovenskih pesmi, dodan pa ji je še izbor pesmi v angleškem jeziku in fotografije iz pesničinega življenja.

Knjigo – njena cena je 1.500.– dinarjev, ca. 5.– am. dolarjev, oziroma enakovrednost v tuji valuti – lahko naročite na naslov:
Slovenska izseljenska matica
61000 Ljubljana p.p. 169
Slovenija-Jugoslavija

BOGOMIR ŠEFIC

Slediti glasbi

»Tudi pri glasbi je potrebno dobro pljuniti v roke«, je nekoliko zamišljeno dejal Ivan Rupar in odločno nadaljeval: »Treba je trdo delati in slediti najboljšemu, kar je na tem področju storjenega.«

Ansambel Ivana Ruparja iz Škofje Loke poznajo predvsem tisti obiskovalci tradicionalnega Škofjeloškega pikenika, ki so bili prisotni na tem veselju letos. Nedvomno se spominjajo ognjevitih melodij, ki jih je iz svoje harmonike izvabljal Ivan s svojimi muzikanti Andrejem Sušnikom na bas kitari, Juratom Lapajnetom na kitari in pevce-ma Jožico Brdnik in Darkom Tušarjem. Ivan pa je nadaljeval:

»Skušam narediti nekaj izvirnega, ne želim ne po Slakovi, ne po Miheličevi poti, vendar sta mi oba muzikanta blizu, rad imam njuno glasbo in če na prireditvi pogosto igramo prav njihove, potem mora nekaj teh sledi ostati tudi v našem muziciranju.«

Seveda ima ansambel tudi svoje viže, ki vžgejo in se že pogosto pojavljajo v radijskih oddajah četrtkov večer domačih pesmi in napevov, precej jih želijo poslušalci tudi po željah za svoje drage. Naštejmo nekaj naslovov: Očku za praznik, Naj živi vesela družba, Lepo je biti doma in posebej skladba Hribovska mornarica, za katero Ivan pravi: »Ko so ljudje razpoloženi, bi kar vsi bili hribovski mornarji.« Pa šalo na stran. Koliko ima Ivan glasbene izobrazbe, da tako suvereno obvlada deželico v okolici Škofje Loke, kjer sicer največ muzicirajo?

»Imam nižjo glasbeno šolo iz klavirja in kontrabasa, dovolj da se znajdem, smisel neprestano razvijam, saj zelo, zelo veliko nastopamo. Zdaj seveda že po vsej Sloveniji, mnogokrat v bližnji Avstriji, nedavno tega pa smo se vrnili z uspelega gostovanja pri naših izseljencih v Franciji. Vsekakor bomo vedno šli tja, kamor nas bodo povabili, četudi bi to bila Amerika.«

Ali Ivan Rupar morda kaj razmišlja o razvoju narodnozabavne glasbe, da bi vse ne bilo podobno kakor jajce jajcu? Kje se tu ustavljajo njegove misli?

»Mnogo premišlujem, težko se je oddaljevati od tega, kar je pravzaprav skoraj popolno. Razmišljam pa o uvedbi kakega novega instrumenta, morda bi bil to es-klarinet, ki tako lepo visoko poje. Moram reči, da človeka veseli, ko dobro držimo skupaj in

če se kdaj sporečemo, je to navadno komaj za borih 5 minut, pa še to gre na rovaš glasbe. Hude besede so kmalu mimo, mi pa zato potem bolje igramo in če je to cilj, potem ni tako hudo. Gladko pač nikjer ne gre . . .«

oddaji avstrijske televizije Musikan-tenstadel (Senik godcev), poti po Švici in neke v mrzlih dneh tudi doma na Belih koncertih, kjer bodo z glasbo podpirali odlično domačo smučarsko reprezentanco.

Ansambel Slavka Avsenika je jesensko sezono začel najprej s koncerti doma, sledi jim pot v Zvezno republiko Nemčijo, sodelovanje na znameniti

S poti po Združenih državah Amerike se je vrnil brežiški ansambel Franca Gotliba. Pravijo, da so jih rojaki lepo sprejeli.

V zelju je zdravje

Najbolj značilna slovenska prikuha je vsekakor kislo zelje, brez katerega ni pristnega slovenskega zimskega kosila, pa naj je pripravljeno po taki ali drugačni šegi, po tem ali onem receptu kmečke ali mestne gospodinje . . .

Že zdavnaj so ljudje dognali, da je zelje, predvsem kislo, prava zakladnica dragocenih sestavin, ki blagodejno vplivajo na zdravje, poleg tega je tudi poceni, zato je bilo nekoč domala sleherni dan na mizi manj premožnega Slovenca.

Kislo zelje so slovenske gospodinje že od nekdanj pripravljale na več načinov; največkrat so ga mešale z drugimi živili, denimo s kašo, krompirjem ali fižolom. Najbolj imenitno pa je bilo seveda takrat, ko se je v njem kuhalo prekajeno meso, kranjska klobasa ali svinjska rebra. Seveda pa je moralo biti zelje tudi dobro zabeljeno, »da se iz njega kadi«, so nekoč dejali. Belili so ga z mastjo, ocvirki, suho slanino pa tudi včasih s kislo smetano, gostili pa s podmetom ali prežganjem.

Pa si poglejmo nekaj receptov za kuhano kislega zelja, kakršni so še danes v rabi, v domačih gospodinjstvih pa tudi v dobrih slovenskih gostilnah!

PRAŽENO KISLO ZELJE na star način pripravimo tako, da zelje najprej skuhamo, a ne sme biti premehko, potem pa odcedimo polovico zelnice. Na maščobi v drugi posodi prepražimo žličko sladkorja, dodamo žlico moke, premešamo, dodamo zelje, ki ga zalijemo z močno govejo juho in pražimo, dokler tekočina ne povre. Nekatere slovenske gospodinje pa denejo še surovo kislo zelje na maščobo in ga pražijo toliko časa, dokler ne dobi lepe rjave barve. Seveda je treba pridno mešati. Proti koncu potresemo jed s poprom in sladko rdečo papriko, prevremo in ponudimo k zareznicam, zrezkom ali pečenicam.

Kislo zelje pripravljamo tudi z brinovimi jagodami. Takšno zelje denevmo kuhat z jabolki, za poldrug kilogram zelja potrebujemo tri debela neolupljena jabolka, ki jih nastrgamo, eno narezano čebulo, 25 sesekljanimi brinovimi jagodami in lovorovim listom. Po potrebi še solimo, pred serviranjem pa vmešamo v zelje še dva dl kisle smetane.

KISLO ZELJE S FIŽOLOM kuhamo v malo vode, ga solimo in mu dodamo ščep kumine, namočen fižol pa kuhamo posebej tudi v malo vode. Ko je oboje mehko, zmešamo z vodo vred in zabelimo s slanino, na kateri smo zarumenili čebulo, ali pa samo z ocvirki. Po potrebi jed, ki ne sme biti

preredka, posolimo in dobro prevremo. Zraven ponudimo ajdove ali koruzne žgance.

Zelo dobra in znana je JOTA ali VIPAVSKA JUHA. Zanj potrebujevmo enake količine fižola, krompirja in kislega zelja in vsakega kuhamo posebej, k fižolu in zelju pa dodamo še lovorov list. Potem zrežemo na koščke prekajeno slanino, jo razgrejemo in na njej zarumenimo seseklano čebulo, dodamo žlico moke, nekoliko popražimo in zalijemo, vse z vodo vred, zato kuhamo v malo vode. Jed odišavimo s strtim česnom, poljubno pa dodamo še paradižnikovo mezgo in sol.

Kislo zelje pa lahko pripravimo tudi samo s KROMPIRJEM, vendar ga v tem primeru ne kuhamo. Surovega malce operemo in zabelimo z oljem. Za pol kilograma zelja potrebujemo prav toliko krompirja, ki ga olupimo, narežemo na koščke in skuhamo. Kuhanega odcedimo, zabelimo z ocvirki, nekoliko zmečkamo in zmešamo s surovim in zabeljenim zeljem.

Dobra je tudi navadna ZELJNA JUHA. Kislo zelje, približno 20 dag za štiričlansko družino, drobno narežemo in kuhamo v litru zelnice (voda od kislega zelja) z mesom ali klobaso. Če je zelje prekislo, ga pred uporabo speremo, zelnico pa razredčimo z vodo. Na maščobi svetlo zarumenimo moko, dodamo zelo drobno seseklano čebulo, ko še ta zarumeni, dodamo rdečo papriko in vse skupaj stresemo v kuhano zelje.

Juha naj vre vsaj deset minut. Meso ali klobaso narežemo na majhne koščke in stresemo v juho, ki jo postrežemo z zdrobovimi žličniki ali kruhovimi cmočki.

Na Gorenjskem pa še danes pripravljajo kmečke gospodinje KISLO ZELJE S KAŠO ali KAŠNATO ZELJE. Za kilogram kislega zelja potrebujemo približno 30 dag kaše, poldrug liter vode, gorenjsko zaseko ali ocvirke in sol.

Na zelje nalijemo vodo in ga damo kuhat. Ko je napol kuhano, stresemo vanj oprano kašo, solimo in kuhamo, dokler se kaša ne razkuha. Jed naj bo precej gosta; če pa je vendarle pregošta, prilijemo še malo vode in še enkrat prevremo. Na koncu zabelimo s precvrto zaseko ali ocvirki.

Na Gorenjskem je doma tudi PEČENO KISLO ZELJE. Kilogram kislega zelja samo prevremo, odcedimo, podmetemo in zabelimo z žlico zaseke. Dno glinastega pekača obložimo z rezinami slanine. Na slanino položimo prvo plast prevretega in ožetega kislega zelja, začинimo s kumino, tolčenim poprom in zdrobljenimi brinovimi ja-

godami. Plast naj bo debela tri centimetre. Na prvo plast položimo rezine suhega svinjskega vratnika ali gnjati, na meso pa položimo drugo plast prevretega kislega zelja. Na vrhno plast položimo nekaj rezin mesnate suhe slanine in nekaj svaljkov zaseke. Namesto odvzete tekočine pa zalijemo s suhim nesladkim belim vinom.

Glinasti pekač damo v ne prevročo pečico, nato zvišamo temperaturo na 180 Celzijevih stopinj, da zelje lepo zarumeni.

JAGODA

vaš kotiček

Nad Krškimi ugodno prodam novo podkleteno stanovanjsko hišo s 100 m² stanovanjske površine ter z vinogradom in sadovnjakom. Naslov: Matija Divjak, Trška gora 64, 68270 Krško, Jugoslavija.

Fant iz Slovenskega Primorja /33/184/78/ s srednješolsko izobrazbo, samski, brez obveznosti, želi spoznati deklo iz inozemstva zaradi prijateljstva in poroke. Narodnost ni pomembna. Odgovarjam na vsako resno pismo. Pišete mi lahko v slovenščini, srbohrvaščini, angleščini ali italijanščini na naslov: Simon Gabrijelčič, Poštno ležeče 65000 Nova Gorica, Jugoslavija.

Ugodno prodam hišo odnosno večji vikend, podkleten, z garažo, primeren tudi za gostišče, ker ima parkirni prostor in vrt. Objekt je primeren tudi za počitniški dom – za letni in zimski turizem. Vikend je zgrajen v gozdčku z lepim razgledom in jaso, v Zaplani nad Vrhniko. Ponudbe na Martin Podobnik, Župančičeva 30, 66440 PIRAN ali po tel (066) 75-302.

Prodam starejše, adaptirano dvosobno stanovanje v centru Laškega. Velikost 57 m². Informacije po telefonu 063/730 089 v dopoldanskem času.

Starejšo hišo v Vrtovinu prodam. Hiša je na relaciji Ajdovščina–Nova Gorica, je na velikem in na mirnem kraju. Stanovanjska površina, velika betonska klet in veliko deljeno podstrešje. Primerna je tudi za obrtnika. Informacije na naslovu: Robert Dolenc, C. IX. korpusa 61, 65000 Nova Gorica.

V turističnem kraju na Polzevem, 26 km iz Ljubljane, prodam vikend z 200 m² stanovanjske površine ter s 1900 m² zemljišča (vrt in sadovnjak), trofazni el. tok. Možnost gostinske dejavnosti ali manjše obrti. Naslov: Sonja Kokol, Kriška vas 185, 61240 Višnja gora, Slovenija–Jugoslavija.

IN KOLIKO JE SLOENCEV

- V ZAMEJSTVU
- PO SVETU ?

NEDELJSKI
 največji slovenski tednik

- po nakladi
- pestri vsebini
- številu rubrik

Naročilnico pošljite na naslov:

NEDELJSKI
 Kopitarjeva 2
 61000 LJUBLJANA
 SLOVENIJA
 Jugoslavija

NEDELJSKEGA tiskamo že vrsto let v poprečni nakladi 250.000 izvodov. Analize pa kažejo, da bere en izvod NEDELJSKEGA 4,2 člana družine (gospodinjstva). To pomeni, da bere NEDELJSKEGA okrog EN MILIJON Slovencev v matični domovini.

**Postani tudi ti član te velike slovenske družine:
 NAROČI NEDELJSKEGA!**

NAROČILNICA

Ime in priimek:

Kraj, ulica:

Pošta, država:

Naročam NEDELJSKI — največji slovenski tednik.

CELOLETNA NAROČNINA 36 USA dolarjev ali 90 DM oziroma enakovrednost v drugih valutah.

Kraj in datum: Podpis:

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

vaš najbližji most do Slovenije!

Zunaj meja današnje SR Slovenije, Jugoslavije, živi skoraj četrtna slovenskega naroda in številni od teh so izseljenci v vrsti evropskih in prekmorskih držav ter njihovi potomci. Najbližji most, najhitrejša vez, ki vam omogoča žive stike s Slovenijo, je revija

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

Pomaga vam odkrivati, kdo smo Slovenci, kaj pomenimo v svetu, kje so naše korenine, kje vse živi naš narod. Seznanja vas z razvojem vaše rojstne dežele, vašim potomcem odkriva skrivnosti slovenstva.

Enkrat na leto izide tudi zanimiva knjiga

SLOVENSKI KOLEDAR, ki predstavlja pravo zakladnico zanimivih podatkov o sedanjosti in preteklosti Slovencev doma in na tujem, zanimivo branje in številne izbrane barvne fotografije slovenskih krajev.

Naročite si našo revijo in koledar na dom. Posredujte to naročilnico še drugim slovenskim rojakom!

Letna naročnina revije Rodna gruda – Slovenija: ZDA 11 dolarjev, Kanada 13 dolarjev, Avstralija 13 dolarjev, Južna Amerika 11 am. dolarjev, Belgija 420 bfr., Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13000 lir, ZR Nemčija 25 DM, Švedska 60 Skr., Švica 20 Sfr. Cena Slovenskega koledarja: ZDA 6 dol., Kanada 7 dol., Avstralija 7 dol., Južna Amerika 6 am. dol., Belgija 250 Bfr., Francija 35 FF, Nizozemska 14 Hfl., Italija 7000 Lit., ZR Nemčija 13 DM, Švedska 30 Skr., Švica 11 Sfr.

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

your nearest bridge to Slovenia!

Almost a quarter of the Slovenian population lives outside the borders of SR Slovenia, Yugoslavia. Many are Slovenians who have emigrated to various European and overseas countries, and their children. The nearest bridge, the fastest link, which makes possible the living ties with Slovenia is the monthly magazine

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

It helps you to discover who are the Slovenians, what do we mean in the World, where are our roots and where we live. It informs you of the developments in your native country, and will uncover the mysteries of Slovenia to your descendants.

Once a year we also publish a very interesting book, the SLOVENSKI KOLEDAR, which is a real treasure of valuable information giving you the past and present about Slovenians at home and abroad. It brings you selection of reading, and many outstanding colour photos of Slovenia.

Subscribe to the magazine RODNA GRUDA – SLOVENIJA and the SLOVENSKI KOLEDAR at your home address. Please, show this subscription-form to other Slovenian fellow-countrymen in your neighbourhood!

Yearly subscription for Rodna gruda Magazine: U.S.A. \$ 11, Canada \$ can. 13, Australia \$ Au. 13, South America \$ U.S. 11, Belgium 420 Bfr, France 60 FF, Netherlands 27 Hfl, Italy 13.000 Lit, FR Germany 25 DM, Sweden 60 Skr, Switzerland 20 Sfr. Cost of the Slovenski koledar per copy: U.S.A. \$ 6, Canada \$ 7, Australia \$ 7, South America \$ 6, Belgium 250 Bfr, France 35 FF, Netherlands 14 Hfl, Italy 7.000 Lit, FR Germany 13 DM, Sweden 30 Skr, Switzerland 11 Sfr.

Slovenija
Jugoslavija

alples industrija pohištva

Železniki, tel.: (064) 67-121, telex: 34557 yu alples

sistem

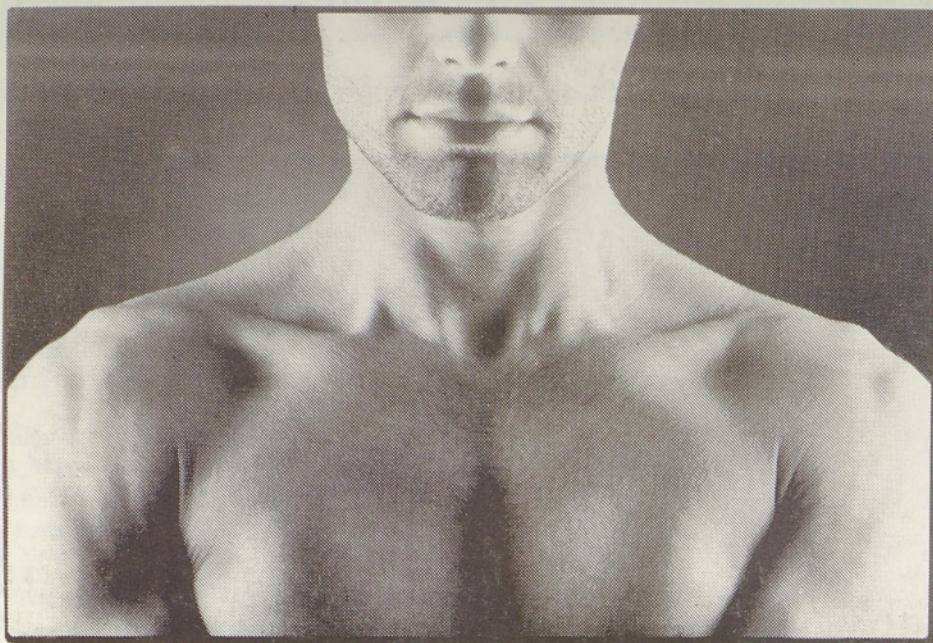
DOM

za vaš dom

Sistem DOM za vaš dom – za vašo dnevno sobo, spalnico, predsobo, jedilnico, samsko in otroško sobo,

- pohištvo, ki je zasnovano na načelu sestavljenosti in komponibilnosti,
- elemente sistema dveh širin in globin je možno sestaviti v sedmih različnih višinah, kar omogoča popolno in funkcionalno opremo vseh bivalnih prostorov,
- število kombinacij sestave elementov in ambientov je neomejeno,
- pohištvo odlikuje prijetna barva hrasta

ZJUTRAJ ČAS TEČE HITREJE

VENDAR PA SE GA DA TUDI USTAVITI

Spoznanje, kako ura zjutraj hiti, je pravzaprav eden številnih dokazov, da je vse relativno. Še posebej je to jasno slehernemu moškemu, ki se zjutraj pogleda v ogledalo in ugotovi, da je njegova zunanost potrebna nege. Za trenutek pa je vendarle mogoče pozabiti na čas – to je seveda trenutek osvežitve z Ronhill moško kozmetiko. Nemalokrat se izkaže, da ta trenutek lahko traja ves dan, ob delu in prostem času. In za to vendar gre: podaljšati trenutek ugodja, kolikor je le mogoče.

ronhill[®]

PODALJŠAJTE TRENUTEK UGODJA

kozmetiko